

ZBIÓR
RAPORTÓW NAUKOWYCH

Literatura i kulturoznawstwo.
Najnowsze badania naukowe.
Teoria, praktyka

Poznan

30.03.2015 - 31.03.2015

Część 2

СБОРНИК
НАУЧНЫХ ДОКЛАДОВ

Филология и культурология.
Актуальные научные исследования.
Теория, практика.

Познань

30.03.2015 - 31.03.2015

Часть 2

U.D.C. 8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Cena (zl.): bezpłatnie

Zbiór raportów naukowych.

Z 40 Zbiór raportów naukowych. „Literatura i kulturoznawstwo. Najnowsze badania naukowe. Teoria, praktyka„ (30.03.2015 - 31.03.2015) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. - 108 str.

ISBN: 978-83-65207-08-1 (t.2)

Zbiór raportów naukowych. Wykonane na materiałach Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji 30.03.2015 - 31.03.2015 roku. Poznan.

Część 2.

U.D.C. 8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane.

Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów.

Pisownia oryginalna jest zachowana.

Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

Warszawa 2015

ISBN: 978-83-65207-08-1 (t.2)

"Diamond trading tour" ©

SPIS /СОДЕРЖАНИЕ

SEKSCJA 22. FILOLOGIEŃ. (ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ)

1. Унарокова Г. Ш.....	6
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКАЯ РЕАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА «СЧАСТЬЕ» / «НАСЫП» В РУССКОЙ И АДЫГСКОЙ ПАРЕМИОЛОГИИ	
2. Дробаха Л.В.....	10
СЕМАНТИЧНЕ ВАРІЮВАННЯ НАЗВ ПРИРОДНИХ ЯВИЩ У ЗІСТАВНОМУ АСПЕКТІ	
3. Hrytsko K.R., Puha O.O.....	17
USING MOTHER TONGUE IN TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN DIFFERENT APPROACHES	
4. Курганов О. Т., Бабенко О. В.....	21
SOME THEORETICAL VIEWS ON ONOMATOPOEIA	
5. Маймакова А.Д.	24
СЛОВАРНЫЕ ДЕФИНИЦИИ ОТСУБСТАНТИВНЫХ ОТНОСИТЕЛЬНЫХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ КАК МАТЕРИАЛ ДЛЯ ОПИСАНИЯ ЗНАЧЕНИЙ СУФФИКСОВ -Н-, -ОВ-, -СК-	
6. Олійник Л.В.....	30
СЕМАНТИЧНА АДАПТАЦІЯ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У НІМЕЦЬКІЙ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІЙ МОВІ ТА МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНЗІ	
7. Процюк Ю. В.....	33
PHONETIC MEANS OF EXPRESSING EMOTIONAL MEANING	
8. Скибицька Н.В.....	36
АБРЕВІАТУРИ В МОВІ ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ	
9. Мелех Г.Б.	41
ЛЕКСИКО-ТЕМАТИЧНА ГРУПА «ИНГРЕДИЕНТИ» У ФУНКЦІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ НІМЕЦЬКОЇ ФАХОВОЇ МОВИ КУЛІНАРІЇ	
10. Філіпчук М.В.....	45
ЕТНОМОВНА ТА КОНЦЕПТУАЛЬНА КАРТИНА СВІТУ	

11. Грицак В.	48
СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ АНГЛО- МОВНОЇ РЕКЛАМИ	
12. Гутиряк О. І.	51
АНГЛІЙСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ БІЗНЕСУ: СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИ- ВОСТІ	
13. Кулик А.В.	55
НАПРЯМИ СУЧАСНИХ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
14. Новоселова В.О.	58
ПРОБЛЕМА ИНОСТРАННЫХ ЗАИМСТВОВАНИЙ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ	
15. Возіян О.В.	61
СВОЄРІДНІСТЬ ХУДОЖНЬОГО СВІТУ ТОМАСА СТЕРНЗА ЕЛІОТА – ОДНОГО ІЗ НАЙВІДОМШИХ ЛІТЕРАТОРІВ ПОЕТИЧНОГО РЕНЕ- САНСУ АМЕРИКИ	
16. Довгань О. Л., Бабенко О. В.	64
ІНТРАЛІНГВІСТИЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙ- СЬКОЇ МОВИ	
17. Гонтаренко Г.С.	67
ЕВФЕМІЗМИ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇХ ПЕРЕ- КЛАД	
18. Кириллова В. А.	71
ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ТВОРЧЕСТВА МИХА- ИЛА КОЦЮБИНСКОГО И ЕГО ВОСПРОИЗВЕДЕНИЕ ВО ФРАНЦУЗ- СКОМ ПЕРЕВОДЕ	
19. Циркунова І.В.	77
ПРИЙОМ ЦІЛІСНОГО ПЕРЕТВОРЕННЯ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ДИНАМІЧНОЇ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ПРИ ВІДТВОРЕННІ ІРОНІЇ З ІСПАНСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	
20. Гилимханова С.С.	81
ОСОБЕННОСТИ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ НА САЙТАХ ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ	

21. Скульська Ю.О..... 86
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ТЕКСТ ЯК ОБ’ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ
22. Королік І. О., Козуб Л. С. 99
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ СТИЛІСТИЧНИХ
ЗАСОБІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
23. Тарнавська С. М., Козуб Л. С. 102
СТИЛІСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОРЯДКУ СЛІВ І ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ
ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ РЕЧЕНЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Унарокова Г. Ш.

Аспирант кафедры общего языкознания
Адыгейского государственного университета
(научный руководитель – доктор филологических наук,
доцент **З.Р. Хачмафова**)
e-mail: ugoshnag@yahoo.com

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКАЯ РЕАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА «СЧАСТЬЕ» /
«НАСЫП» В РУССКОЙ И АДЫГСКОЙ ПАРЕМИОЛОГИИ**
(Рецензирована)

Аннотация: В статье рассматривается лексико-семантическая структура концепта «Счастье»/ «Насып» русского и адыгского языков, а так же представление о счастье в языковом сознании двух народов, наличие дефиниционных признаков, которые в свою очередь раскрывают понятийное содержание анализируемых концептов.

Ключевые слова: Лингвокультурный концепт, паремии, лексико-семантический анализ, лексико-семантическое поле, ядерная зона, преядерная лексема.

Unarokova G. Sh.

Post-graduate student of General Linguistics Department,
Adyghe State University
(Supervisor of studies – Doctor of Philology,
Associate Professor Z.R. Khachmafova),
e-mail: ugoshnag@yahoo.com

**LEXICAL-SEMANTIC REALIZATION OF THE CONCEPT «HAPPINESS» /
«NASYP» IN RUSSIAN AND ADYGHEAN PAREMIOLOGY**
(Reviewed)

Abstract: The article discusses the lexical-semantic structure of the concept «Happiness» / «Nasyр» in Russian and Adyghean languages, also the idea of happiness in the

linguistic consciousness of two people, the existence of definitional characteristics, which in turn reveal the conceptual content of the analyzed concepts.

Keywords: Linguocultural concept, paremias, lexical and semantic analysis, lexical-semantic field, central zone, lexeme.

Одним из актуальных терминов современной лингвокультурологии и когнитивной лингвистики является «концепт». Лингвокультурный концепт является важным феноменом языковой картины мира, который репрезентирует коллективное сознание определенного этноса и индивидуальное сознание отдельно взятого человека. Концепт понимается как ментальное национально-специфическое образование, объективируемое совокупностью языковых средств. Концепт является выражением этнической специфики мышления, и его вербализация обусловлена лингвокогнитивно и этнокультурно маркированной ассоциативной компетенцией носителя концептуальной системы [1].

Паремии особенно информативны для выявления интерпретационного поля, поскольку «в них мы находим застывшие осмысления того или иного концепта, сложившиеся на протяжении длительного времени и менявшиеся в зависимости от места, времени и условий проявлений концептуальных сущностей в жизни народа, отдельных групп людей, отдельного человека» [2].

Данная статья посвящена сопоставительному анализу вербальной репрезентации понятийной части концепта «Счастье»/ «Насып» в виде лексико-семантических полей ядерных лексем и его ценностной части в виде паремий немецкого и русского языков. В паремии объективируются самые характерные смыслы, этноспецифические представления о явлениях действительности, а так же отразилась жизнь народа во всем ее многообразии: сложный комплекс явлений традиционной культуры и истории адыгов – древнейшие представления и взгляды, элементы обрядов и ритуалов, социальных норм и институтов.

Поскольку мир, окружающий нас, един для всех народов, то паремии, являясь лингвистическими универсалиями, отражают взгляды разных этносов на этот мир, национальные черты народа. Паремии являются выводами из жизненных наблюдений, часто интернациональными, на них лежит печать общечеловеческого взгляда на различные явления природы и общества, в них хранятся сведения о важнейших ценностях жизни, которые помогают человеку ориентироваться в поступках, избегать нежелательных осложнений и ошибок во взаимоотношениях с другими людьми. Противоречие паремий объясняется особенностью жанра: для каждого случая свои варианты [6].

Паремии, как носители и хранители опыта многих поколений, представляют собой обширный материал для ценностного анализа концептосферы народа.

Изучение вербализации концепта «Счастье» / «Насып» в русской и адыгской картинах мира позволило сделать выводы о том, что в статье, концепт *счастье* рассматривается с положительным смыслом, в связи с чем в паремиологических единицах русского языка (как в ядерных, так и в предядерных лексемах) нами выделены следующие ЛСГ: *счастье, судьба (счастье), благосостояние, благоденствие, успех, радость, семейное счастье, победа* [4].

В адыгской лингвокультуре паремии с концептом «Насып» представлены достаточно широко. Основной корпус паремий мы распределили на несколько групп

по присутствию в них концепта «Насып» и его ядерных и приядерных лексем: *насып* (счастье); *гуш1уагьо/ хъяр/чэфы* (радость); *гъоты/унэ* (удача); *мафэ/оггурлы* (счастливым); *тхъагьо* (блаженство); *ш1угьо* (благосостояние) [3; 5].

Таким образом, анализ рассмотренных паремии позволил установить межконцептуальные связи: в русском языке: *счастье – судьба*; *счастье – радость*; *счастье – благо/благополучие*; *счастье – добродетель*; *счастье – удача*; в адыгском языке: *насып – гуш1уагьо/чэфы/хъяр*; *насып – тхъагьо*; *насып – гъоты/унэн*; *насып – ш1угьо*; *насып – мафэ/оггурлы*. Также отмечается высокая количественная наполняемость семантических групп данных концептов.

В ПЕ исследуемых концептов отражены приметы и оценки: в русском языке – *ковать счастье, великое счастье, наше счастье – дождь да ненастье, счастье – что палка о двух концах*; в адыгском – *инасып къик1ын* (счастье пришло/настигло), *насыпыр 1ахэ мыгоц* (счастье – доля не делимая), *насыпыр апчым фэд* (счастье – что стекло), *шыпкээнгыгэр насыпыгэ* (где истина, там и счастье).

Счастье может измеряться (показать свойство), однако в русском языке данный параметр актуализирован меньше, чем в адыгском языке. Например: в русском – *большое счастье, счастье на одночасье/ на век*; в адыгской языковой картине мира – *насыпшыху* (большое счастье); *насып к1ыхь* (длинное счастье); *насып клаку* (короткое счастье); *насып т1эк1у* (совсем немного счастья); *насып закъу* (единственное счастье); *насып зак1* (сплошное счастье), *ук1ытэр насыпым ызыныкъу* (стыд – половина счастья), *жэр насыпым ык1элъэныкэ1* (рот/ язык – половина счастья), *ихъяр мак1э игумэк1 бэ* (радости мало, беспокойства много).

Если в русской ЯКМ *счастье* ассоциируется с чем-то льющимся/текучим (*счастье уплыло, расплескавшая счастье*), в адыгской ЯКМ – оно, как что-то сыпучее, рассыпается (*насыпыр зэхэтэкъуагэ – счастье разбивается*), как стекло разбивается на части (*инасып зэхэкъутагэ – его счастье разбилось*).

Счастье в русской и адыгской ЯКМ чаще ассоциируется с предметами и явлениями из обыденной жизни (в русской – *птица счастья, кузнец счастья, счастье навалилось, родился в рубашке*, исключение составляет выражение *на седьмом небе*; в адыгской – с гостем (*насыпыр хъак1э*), с весной (*гъатхэм насыпыц1э къыдок1уэ*), с богатством (*былымыр насып*), приход *счастья* сравнивается с шерстяной нитью (*насыпыр кээк1он хъумэ цы 1уданэм къецэ*), а его уход может быть настолько тяжелым, что даже стальная цепь его не удержит (*насыпыр к1ожьын зыхъук1э, гъуч1 шигъэхъуми ыубытырэн*).

Семантический объем концепта «Счастье»/«Насып» шире представлен в русской языковой картине мира, чем в адыгской. Ценным в *счастье*, по представлению русских, является ощущение гармонии, подъема, который по степени интенсивности может варьироваться от сдержанного проявления чувств до бурной радости. Лексемы *блаженство, благодать, идиллия, упоение, нега* связаны с получением удовольствия, наслаждения от счастливой жизни. В адыгской же ЯКМ преобладают лексемы, выражающие более сдержанное проявление радости и счастья. В эмоциональной языковой картине мира адыгов данный концепт не находится в самом центре миропонимания, как *лыггэ/ мужество* или *ш1у/ добро*. Он больше явление личностного плана, нежели общенародного.

Соотнесенность *счастья* с *удачей* и *судьбой* наделяет его такими качествами, как непредсказуемость и предопределенность одновременно. *Счастье* в значении *судьба* (*ынат1э итхагэ/ предначертано*) универсально для обеих лингвокультур.

Таким образом, одним из важнейших средств вербализации и концептуализации феномена «Счастье»/ «Насып» в русской и адыгской языковых картинах мира выступают паремии, характеризующиеся этнокультурным потенциалом и выступающие особыми знаками культурного кода. В паремиях фиксируются и отражаются важнейшие когнитивные признаки ценностного и образного компонентов концепта «Счастье»/«Насып». В них проявляется субъективный человеческий фактор, отражающий лингвокреативный потенциал человеческого мышления.

Список литературы:

1. Бижева З.Х. Языковая картина мира и этнический менталитет / З.Х. Бижева // МАН ВШ Известия № 4 (22). – М., 2002. – С. 115-120.
2. Попова З.Д., Стернин И.А. Семантико-когнитивный анализ языка / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – Воронеж: Изд-во «Истоки», 2007. – 252 с.
3. Адыгэ гуцы 1эжъхэр (Адыгские пословицы) / Сост.: М.Хуажев, Ш.Хут. – Майкоп, 1978.- 200с.
4. Зимин В.И. Пословицы и поговорки русского народа: большой объяснительный словарь / В.И. Зимин, А.С. Спирин. – Изд. 4-е, стер. Ростов н/Д.: Феникс, 2008. – 590с.
5. Пословицы и поговорки народов Карачаево-Черкесии / сост.: М. Мижаев. – Черкесск, 1990- С.86-188.
6. Русские народные пословицы и поговорки / Сост.: А.М. Жигулев. – М.: Московский рабочий, 1965. – 360с.

СЕМАНТИЧНЕ ВАРІЮВАННЯ НАЗВ ПРИРОДНИХ ЯВИЩ У ЗІСТАВНОМУ АСПЕКТИ

Ключевые слова: зіставний аналіз, природне явище, порівняння, семантика, національне світосприйняття.

Key words: comparative analysis, a natural phenomenon, comparison, semantics, the national perception of the world.

Людина в процесі пізнання світу стикається безпосередньо з усім, що її оточує. Будучи частиною природи, вона вивчає її закони, які є сталими і незворотними, проникає в таємниці буття і відповідно відображає результати свого пізнання в мові. На перший погляд здається, що природні явища в різних народів є доволі універсальним прошарком у світосприйнятті, але, як доводить проведений зіставний аналіз, і тут виявляємо більшу кількість розбіжностей у менталітеті. Погоджуємося з думкою про те, що менталітет об'єктивує себе в мові, а мова виступає як основа, що формує в ній специфіку уявлень про світ, системи цінностей і норм поведінки. Інакше кажучи, національний менталітет може бути виявленим в якості такого, якщо ми побачимо його як менталітет мовний, тому що саме мова дана нам в якості об'єктивно існуючого середовища існування менталітету [3, 65].

Метою нашої статті є зіставний аналіз вживання назв природних явищ у прямих та переносних значеннях в українській, німецькій, англійській та французькій мовах. Даний аналіз включає декілька основних етапів виявлення спільних та розбіжних особливостей семантики аналізованих лексичних одиниць. По-перше, розглянемо переносні значення, які базуються на характерних властивостях природних явищ; по-друге, проаналізуємо порівняння, що містять культурний компонент; по-третє, проведемо дослідження вживання аналізованих лексичних одиниць при позначенні різних денотатів, які відображають національний менталітет.

Серед переносних значень, в основу яких покладено особливості функціонування природного явища, його характерні властивості та прояв, левову долю займають ті, що мають розбіжні риси. Розглянемо спочатку ті переносні значення, які співпадають у зіставлюваних мовах. У всіх зіставлюваних мовах спільними є наступні значення: **укр. град** чого, *перен.* Велика кількість, численність [5] – **нім. Hagel** *Hagel von Schlägen [von Vorwürfen]* – град ударів [докорів] [5] – **англ. hail** 2) потік, град *The victim was hit by a hail of bullets.* – Жертву зрешетили градом куль. *The police were met with a hail of stones and petrol bombs.* – Поліція була зустрита градом каміння і запальними бомбами [5] – **фр. grêle** *une grêle de balles* – град куль [5].

У трьох із аналізованих мов співпадають: **нім. Wind** *aus allen vier Winden* – звідусіль, з усіх сторін; *in alle vier Winde zerstreuen* – розкидати [розвіяти] на всі чотири сторони [по всьому світу] [5] – **англ. wind** *from the four winds* – з усіх сторін, з усіх

кінців землі; *the four winds* – країни світу [5] – **фр.** *vent les quatre vents* – чотири країни світу *des quatre vents* – з усіх кінців світу *aux quatre vents, à tous les vents* – скрізь, по всім напрямкам [5]; **укр.** *хмара* кого, чого, *перен.* Величезна кількість, безліч, маса кого-, чого-небудь [5]; || у знач. присл. *хмарою*. У великій кількості [4, XI, 93] – **англ.** *cloud* 3) сила-силенна *cloud of witnesses* – більшість свідків [5] – **фр.** *nuée* 2) *перен.* хмара, більшість, пітьма; велике нагромадження [5].

В окремих випадках виявляємо переносні значення, в основу яких покладено зорове або звукове сприйняття природного явища. Серед спільних виявлено лише один приклад, зокрема, **укр.** *грім* 2) *перен.*, чого. Сильні, гучні звуки [5] – **нім.** *Donner* *перен.* *der Donner der Geschütze* – грім [гуркіт] гармат *der Donner des Beifalls* – грім аплодисментів [5] – **фр.** *tonnerre un tonnerre d'applaudissements* – грім аплодисментів [5].

А співпадиннями в двох аналізованих мовах є: **нім.** *Gewitter ein häusliches Gewitter* – сімейна буря [5]; 2. *перен.* сильна дискусія, сильна суперечка [6, 563] – **фр.** *orage* сварки [5]; **укр.** *дощ* 3) у знач. присл. *дощем*. Великим потоком; так, як дощ [5] – **фр.** *pluie* *перен.* дощ, град, велика кількість [5].

В розбіжних значеннях виявляємо певні культурні стереотипи, які має той чи інший народ. В значеннях, на відміну від особистісного смислу, фіксується певний культурний стереотип, інваріантний образ даного фрагменту світу, що властивий тому або іншому етносу. Культурні стереотипи засвоюються в процесі соціалізації. В силу цього культура не може бути абстрактно-людською, вона завжди конкретно-людська, тобто етнічна [1, 156]. Наприклад, у сталих словосполученнях «дощ» отримує в німецькій мові **нім.** *Regen ein warmer Regen (eine größere (unverhoffte) Geldeinnahme)* *розм.* несподівана грошова підтримка; неочікуване надходження суми грошей [5], а у французькій – **фр.** *pluie* більшість *pluie de balles* – град куль; *pluie d'or* – золотий дощ [5].

Розбіжні значення в трьох мовах виявляють: **укр.** *вихор* 2) чого, *перен.* Надзвичайно швидкий хід, розвиток чого-небудь. || Про що-небудь численне і надзвичайно швидке в перебігу, в розвитку, в дії. 3) у знач. присл. *вихором (вихром)*. Надзвичайно швидко [5] – **англ.** *whirlwind whirlwind fire* – ураганний вогонь; *whirlwind attack* – стрімкий наступ; *He got married after a whirlwind romance.* – Він одружився після стрімкого роману. *I had been running around southern England in a whirlwind of activity.* – Я мотався по півдню Англії, втягнутий у вир справ [5] – **фр.** *tourbillon* 3) *перен.* вир, кругообіг; 4) *перен.* вихор, потік (людей); *un tourbillon de poussière* – хмара пилу [5].

В двох із зіставлюваних чотирьох мов виявляємо наступні розбіжні значення: **укр.** *блискавка* Виконати замовлення у режимі блискавки – зробити швидко і в першу чергу [5] – **нім.** *Blitz* 1) блискавка (*перен.*) *seine Augen schießen Blitze* – його очі метають блискавки [5];

укр. *гроза* 4) *перен.* Те, що викликає, наводить страх, жах [5] – **фр.** *orage* 2) *перен.* загрожуєча небезпека; назріваючі зіткнення, *il y a de l'orage dans l'air* – пахне грозою [5];

нім. *Wolke dunkle Wolken am Horizont* *перен.* уготовані невдача, нещастя [6, 1557] – **англ.** *cloud in the clouds* неясний, прихований; дивний, фантастичний [5];

укр. *град* || у знач. присл. *градом*. У великій кількості, багато. || Великими краплями, рясно (про піт, сльози) [5] – **нім.** *Hagel* *перен.* *weicher Hagel* – снігова крупа [5];

нім. *Wind der Wind hat sich gedreht* – вітер змінився; обстановка змінилася; настрої змінився; *den Wind im Rücken haben* – йти з попутним вітром; успішно рухатися вперед, досягати успіху; *auf günstigen Wind warten* – чекати попутного вітру; вичікувати сприятливий момент; *in alle Winde zerstreut sein* – роз'їхатися хто куди; *hier weht ein scharfer Wind* – тут господарює суворість [5] – **фр.** *vent faire du vent avec un éventail* – обмахуватися віялом [5].

Окремі випадки розбіжних значень виявляємо в українській та французькій мовах. Наприклад, **укр.** *сніг Обсинає снігом (кого)* – кидає в холод (кого) [5], // Холодний край [4, IX, 423]; **фр.** *tonnerre voix de tonnerre* – громовий голос; *c'est un tonnerre (c'est un tonnerre [c'est une voix de tonnerre])* розм. у нього громоподібний голос; *tonnerre d'indignation* – спалах обурення [5].

Серед розбіжних переносних значень аналізованих назв в українській мові виявлено: **укр.** *дощ 2 перен.*, чого, з означенням. Про велику кількість того, що падає, сиплеться [5], **хмара** [Аж] до [самих] хмар; [Аж] до [самої] хмари; [Аж] під [самі, самісінькі] хмари – дуже високо [4, XI, 93], **сніг** // Суцільна маса таких опадів, що лежить на поверхні чого-небудь [4, IX, 423], а в англійській мові – **англ.** *cloud mushroom cloud* – грибоподібна хмара (під час атомного вибуху) [5].

Розглянемо вживання різними народами аналізованих лексичних одиниць у порівняннях. Саме порівняння як операція мислення людини і трансцендентальний інструмент при пізнанні нею об'єктивного світу є універсальним і когнітивним [2, 70]. Порівняння, як і вище проаналізовані переносні значення, виявляють також як спільні, так і розбіжні випадки вживання.

Наприклад, *блискавка* вживається в усіх зіставлюваних мовах у таких виразах: **укр.** *блискавка* У порівняннях Як блискавка [4, I, 199] – **нім.** *Blitz das ging wie der Blitz* – це було зроблено в одну мить [блискавично] *wie ein (geölter) Blitz* – розм. блискавично, зі швидкістю блискавки [5] – **англ.** *lightning like lightning* як блискавка; *with [at] lightning speed* – із швидкістю блискавки, блискавично [5] – **фр.** *foudre comme la foudre* – зі швидкістю блискавки [5]. Проте цікаво відмітити, що зазначена назва в німецькій та французькій мовах вживається у виразах типу: **нім.** *Blitz wie ein Blitz aus heiterem Himmel* ≈ як грім серед ясного неба; як сніг на голову [5] – **фр.** *foudre comme un coup de foudre dans un ciel serein* як грім серед ясного неба [5], в яких українці традиційно вживають лексичні одиниці *грім* або *сніг*. Так в українській та французькій мовах зустрічаємо подібне вживання такого порівняння: **укр.** *грім** У порівняннях Як грім; Як (мов, немов і т. ін.) грім з [ясного] неба – раптово і несподівано [4, II, 170] – **фр.** *tonnerre comme un coup de tonnerre dans un ciel serein* як грім серед ясного неба [5].

Загалом проаналізовані порівняння виявляються найчастіше в певних двох із зіставлюваних чотирьох мов. Наприклад, в українській та французькій мовах: **укр.** *сніг** У порівняннях біліти або виблискувати мов сніг [4, IX, 423] – **фр.** *neige blanc comme neige (blanc comme neige [або comme le lait])* 1) білий як сніг [5]; в німецькій та французькій мовах – **нім.** *Schnee sein Geld schmolz wie Schnee an der Sonne* – його гроші танули, як сніг на сонці [5] – **фр.** *neige fondre comme la neige au soleil* букв. танути як на сонці сніг, зникати поступово [5], **нім.** *Wind wie der Wind eilte er ihm nach* – він вихором понісся за ним [5] – **фр.** *vent aller comme le vent* – нестися як вітер [5].

Випадки вживання порівнянь, що виявляють розбіжності, переконливо ілюструють особливості сприйняття етносами різних природних явищ та

їх особливостей. Слушним є твердження, що культурний компонент знаків непрямої номінації створюється їхньою семіотичністю, символічністю і зв'язком з етнокультурною свідомістю народу [1, 129]. Українці порівнюють з дощем різні денотати, які сипляться або падають у великій кількості: **укр. дощ*** *У порівняннях Як дощ. Кулі сипалися, як дощ* [4, II, 402]. У французів це природне явище викликає нудьгу і сум, що відображають наступні порівняння: **фр. pluie ennuyeux comme la pluie** – дуже нудний; сумний, як осінній дощ; *chiant comme la pluie* груб. найнудніший, препоганий; *triste comme la pluie (triste comme la pluie)* дуже похмурий [5]. Англіїці передусім, напевно, вбачають у дощі його водну основу, оскільки вода має цілющі властивості, дарує бадьорість та свіжість, і відповідно вживають порівняння з позитивною конотацією: **англ. rain right as rain** – цілком здоровий [5].

В українській та німецькій мовах розбіжну семантику порівнянь виявляють: **укр. хмара*** *У порівняннях Як хмара висіти; Мов [темною] хмарою оповитий* – дуже сумний, похмурий хтось; *Як (мов, наче) [чорна, грозова] хмара* – дуже сумний, похмурий хто-небудь [4, XI, 93] та **нім. Wolke wie aus den Wolken gefallen sein, aus allen Wolken fallen** – бути ошелешеним, гірко розчаруватися [5]. Українські порівняння зі снігом мають пряме значення на відміну від французького: **укр. сніг*** *У порівняннях Мов сніг, мов снігом обсіпати; Побіліти, як сніг* – стати дуже блідим [4, IX, 423] – **фр. neige blanc comme la neige** безневинний, з незаплямованою репутацією [5]. Така ж тенденція стосується і *граду*, назва якого має у французьких порівняннях переважно антропологічний характер. Порівняймо, **укр. град*** *У порівняннях Сльози, мов град* [4, II, 152] – **англ. hail thick as hail ((as) thick as hail)** частий як град [5] – **фр. grêle méchant comme la grêle** – злючий; *méchant comme la grêle rouge* 2) злий як чорт; злючий; шкідливий; *craindre comme la grêle* боятися як чуми [5]. Когнітивна семантика образів-еталонів компаративних фразеологічних одиниць (КФО) сприяє етнокультурному наповненню концептів. Навіть при запозиченні з однієї лінгвокультури в іншу КФО можуть отримувати етнокультурні смисли. При цьому «чужі» образи-еталони досить легко входять до концептуальної системи певної лінгвоспільноти, створюючи там часто неочікуваний комунікативний резонанс [2, 68]. Звичайно, не останню роль буде відігравати контекст та лексикографічна інформація, оскільки, наприклад, перекладаючи з французької «*blanc comme la neige*» (досл. білий як сніг) стосовно людини, отримуємо її характеристику як такої, що має незаплямовану репутацію.

У зіставлюваних мовах виявляємо також поодинокі випадки розбіжних порівнянь типу: **укр. гроза*** *У порівняннях Мов гроза* [4, II, 173]; **укр. вихор** *Як (неначе і т. ін.) вихор* – дуже швидко [4, I, 534]; **нім. Donner wie vom Donner gerührt [getroffen]** – як громом уражений [5]; **нім. Blitz wie vom Blitz getroffen** – як громом уражений [5]; **нім. Blitz die Nachricht schlug ein wie ein Blitz** новина викликала велике хвилювання [6, 243]; **фр. vent léger comme le vent** легкий як зефір, як подих вітерця; *comme la plume au vent ((être) comme la plume au vent)* (бути) рухливим, мінливим; *rapide comme le vent* швидкий як вітер [5].

Аналізуючи позначення інших денотатів назвами природних явищ, слід наголосити, що загалом при цьому не можна констатувати повного співпадіння. Спільні риси мають такі назви, як *блискавка, вітер, хмара* та *сніг*. При цьому процес співпадіння не завжди охоплює всі зіставлювані мови, що є цілком закономірним явищем. Так, **укр. блискавка** 2) Фотоспалах. 3) Телеграма, що передається негайно[5]

виявляє спільні значення з **нім. Blitz** 5) *foto* спалах 7) (телеграма-)блискавка (прилад) [5]. А **нім. Blitz** світоч (генія) [5] співпадає з **фр. foudre** *foudre d'intelligence* – світоч розуму, видатний розум [5].

Семантичне співпадіння в аналізованих мовах виявляють: **укр. вітер** роза вітрів [5] – **нім. Wind** *Windrose* [5] – **англ. wind** *wind rose* [5] – **фр. vent** *rose des vents* [5]. Спочатку роза вітрів була розроблена для метеорологічних цілей і мала для використання в навігації тільки тимчасове значення. Класична роза вітрів нарешті витіснилася з дванадцятьма вітрами сучасної компасної рози, яка постійно далі розвивається моряками і картографами з середньовіччя (Вікіпедія).

В інших випадках співпадіння виявляють всі зіставлювані мови, крім української. Наприклад, **нім. Wind** 2) напрямок (вітру); країна світу 3) дуття 4) *мед.* вітри, гази [5] – **англ. wind** 3) струмисько повітря, 8) *мед.* гази, 9) *тех.* дуття [5] – **фр. vent** 5) *фізіол.* кишкові гази; вітри [5]. Крім зазначених в англійській та французькій мовах виявляємо наступні спільні значення: **англ. wind** 2) запах, дух, 4) (the wind) духові інструменти *a wind ensemble* – ансамбль духових інструментів, (the winds / wind section) оркестранти, які грають на духових інструментах, 10) схильність, прагнення, напрямок, тенденція *the winds of popular opinion* – тенденції в суспільній думці [5] – **фр. vent** *instrument à vent* – духовий інструмент, 3) *перен.* обстановка; напрямок, 6) запах (тварини); дух 7) *мн. муз.* духові інструменти [5]. Подані приклади засвідчують, що запозичення із однієї культури в іншу певного культурного явища виявляється можливим лише на рівні рефлексивного шару свідомості, побутовий же шар свідомості не піддається запозиченню [1, 157].

Лексична одиниця *хмара* вживається німцями та англійцями у наступному значенні: **нім. Wolke** клуби диму *er rauchte dicke Wolken* – він випускав клуби (тютюнового) диму [5] – **англ. cloud** 2) клуби (диму тощо) [5].

Спільне вживання лексичної одиниці *сніг* виявляємо в німецькій, англійській та французькій мовах: **нім. Schnee** 2) *евф. розм.* наркотик (у вигляді білого порошка; кокаїн або героїн) [5] – **англ. snow** 3) кокаїн [5] – **фр. neige** 2) *розм.* кокаїн [5]. А в іншому позначенні виявляємо в англійській та французькій мовах ще одне спільне значення: **англ. snow** сивина *the snow(s) of venerable age* – поважна сивина [5] – **фр. neige** *cheveux de neige* – сиве, біле волосся [5].

Національні особливості світосприйняття відображають розбіжні вживання аналізованих лексичних одиниць. Наприклад, в українській мові виявляємо, що **укр. блискавка** має такі розбіжні значення, як: 4) Довга механічна застібка на одягу, портфелі, сумці і т. ін. Блискавка комбінезона. 5) Графічне позначення небезпеки ураження електричним струмом [5]. Її німецький відповідник **нім. Blitz** вживається для позначення: 2) спалах (під час пострілу) 3) проблисковий вогонь (маяка) 4) *розм.* повітряний напад, бомбардування; 6) *перен.* спалах (люті); проблиск (розуму); просвітлення (розуму) [5]. Французький відповідник ще більше розширює коло розбіжних значень аналізованої лексичної одиниці. Отже, виявляємо: **фр. foudre** 2) неприємна несподіванка 3) любов з першого погляду II 2) *мн.* гнів *foudres de l'Eglise* – відлучення від церкви 2. 1) пучок блискавок (емблема Юпітера); 2) *foudre de guerre* – 1) герой війни, великий полководець 2) відчайдушний сміливець, *foudre d'éloquence* – блискучий оратор; *foudres d'airain* – гармати, артилерія II велика бочка; *coup de foudre* 2) неочікуваний удар, несподіванка [5].

Розглянемо вживання лексичної одиниці *vimer* в трьох із зіставлених мов. В німецькій мові вона має **нім. Wind Spanischer Wind** – кул. безе [5]; в англійській – **англ. wind** 5) дихання *he has a bad wind* – у нього задишка 6) чутка; натяк 7) пусті слова [5], а у французькій – **фр. vent dans le vent** – сучасний; модний, 4) повітря; *ouvert à tous les vents* відкритий усім вітрам, нічим не захищений, *cheveux au vent* розпустивши волосся, з розпученим волоссям [5].

Проаналізуємо в англійській та французькій мовах вживання лексичних одиниць *grim* та *snig* у різноманітних розбіжних значеннях і словосполученнях. Порівняймо: **англ. thunder** 2) гуркіт, шум 3) різкий осуд, погрози (з боку газет, офіційних осіб тощо) [5] – **фр. tonnerre coup de tonnerre** – фатальна подія; повна несподіванка, грім серед ясного неба *maître du tonnerre* – Зевс, Юпітер, *l'oiseau qui porte le tonnerre* – орел 2) *військ. заст.* патронник, зарядна камора; *oiseau de Jupiter (oiseau qui porte le tonnerre) noem.* орел; *séjour du tonnerre (séjour [ulu région] du tonnerre) noem.* небеса; *éclat de tonnerre* 2) приголомшуюча звістка [5]; **англ. snow** 2) *noem.* білизна [5] – **фр. neige de neige** – 1) білосніжний 2) нікчемний; *classe de neige* – шкільні заняття взимку в горах, на лоні природи; *sports de la neige* – зимові види спорту; *trains de neige* – потяги, що курсують до зимових спортивних станцій; *neige artificielle* – штучний сніг (для тренування лижників); *œufs à la neige* – “сніжка” (взбиті з цукром яєчні білки); *bonhomme de neige* сніговик; снігова баба; *boule de neige arpo iron.* негр; *effet de neige жив.* зимовий пейзаж; *train de neige* потяг, що везе людей на зимовий відпочинок [5].

На протигагу англійським відповідникам французькі виявили переважну кількість словосполучень із зіставленими лексичними одиницями.

А до поодиноких випадків розбіжності значень у зіставлених мовах слід віднести: **укр. гроза** 3) перен. Лихо, небезпека, катастрофа і т. ін., що загрожує кому-небудь [5]; **нім. Hagel** 2) *заст.* дріб; картеч 3) *мед.* ячмінь [5]; **англ. rain** 2) (*the rains*) період тропічних дощів 3) потоки; струмки (сліз); град (ударів тощо) 4) *гір.* капіж [5], **англ. cloud** 4) покров; пелена, завіса; 5) (*clouds*) *noem.* небеса, небо; 6) щось, що затьмарює; вада, пляма, червоточина; 7) легкий, свободно зв'язаний шерстяний шарф; 8) *тех.* пляма; *cloud on title юр.* вада правового титулу (дефект в документі, що встановлює чиєсь право власності на землю) [5]; **фр. tourbillon** 2) *фіз.* турбулентний потік [5].

Отже, серед проаналізованих 195 вживань назв природних явищ в українській (19 %), німецькій (21 %), англійській (20 %) та французькій (40 %) мовах найбільша кількість належить французькій мові. В українській мові виявлено найбільше переносних значень (47 %), а найменше – позначень різних денотатів (16 %). В німецькій мові переносні значення і позначення різних денотатів в рівній кількості разом складають 78 %, а порівняння – 22 %. В англійській мові домінують позначення різних денотатів (66 %), а найменша кількість належить порівнянням (10 %). У французькій мові також левову частку займають позначення різних денотатів (56 %), а найменшу – порівняння (21 %). Таким чином, визначаємо, що серед аналізованих вживань назв природних явищ у зіставлених мовах домінуючими є позначення різних денотатів та переносні значення, а порівняння займають останню позицію. Перспективою подальшого дослідження є вивчення вживання назв природних явищ у літературі та народній творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алефиренко Н.Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка/ Н.Ф. Алефиренко. – М.: Флинта: Наука, 2010. – 288 с.
2. Мізін К.І. Системні маркери компаративної фразеології крізь призму зіставлення (на матеріалі англійської, німецької, української та російської мов) /К.І. Мізін //Мовознавство. – 2009. – №5. – С. 60-70.
3. Радбиль Т.Б. Основы изучения языкового менталитета: учеб. пособие/ Т.Б. Радбиль. – М.: Флинта: Наука, 2010. – 328 с.
4. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка, 1970-1980.
5. ABBYY Lingvo 12.
6. BERTELSMANN Wörterbuch der deutschen Sprache. – München/Gütersloh: Wissen Media Verlag GmbH, 2004. – 1608 S.

USING MOTHER TONGUE IN TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN DIFFERENT APPROACHES

Abstract

This article deals with the problem of students' use of mother tongue as well as teachers' use during English classes. It also reports on different views and approaches in teaching English and shows what is the role of mother tongue in foreign language acquisition. The main part focuses on possible ways of avoiding mother tongue interference in teaching English. The conclusion emphasizes on the idea that the systematic use of target language and minimal use of mother tongue will help learners to acquire better knowledge in target system.

Keywords: mother tongue (L1) target language (L2), EFL (English as a foreign language), approach, method

For many years in the process of teaching English language, the use of mother tongue has been an important subject matter. Different views on methodology in teaching English have brought various reasons for mother tongue interference on the target language. This issue has been investigated by David Lott, Rod Ellis, David Atkinson, Anthony Howatt, Vivian Cook and others. For example, Rod Ellis refers to interference as «transfer», which he says is «the influence that the learner's L1 exerts over the acquisition of an L2. He argues that transfer is governed by learners' perceptions about what is transferable by their stage of development in L2 acquisition» [1, pp.3-13]. He also states the idea that in learning target language learners form their own rules with the use of their L1 knowledge, but when they believe it will help them in learning task or when they have completely become proficient in the L2 [1, pp.3-13]. Lott defines interference errors as errors in the learner's use of the foreign language that can be traced back to the mother tongue [9, p.256].

Analyzing methods of teaching English as a foreign language, some of researchers are against the idea of teachers' use of students' mother tongue. McDonald argues that students will not benefit when teachers overuse their students mother tongue. He emphasizes on the fact that target language use will result in increased motivation, since students can see how knowledge of the target language will be immediately useful to them [4, p.196]. In addition to this, teachers who overuse their students' mother tongue deprive learners of understanding what is being said in class [1, p.27]. Howatt reflects three assumptions of monolingual principle: foreign language teaching should be done exclusively in the foreign language, translation between the L1 and L2 should be avoided and in bilingual programs, two languages should be kept separate [8, pp.279-282].

The argument in favor of teacher's use of student's mother tongue was supported by Smith who advocates bilingual education. The knowledge that students get through their first language helps to make English they hear and read more comprehensible. "Literacy developed in the primary language transfers to the second language. The reason is simple: Because we learn to read by reading—that is, by making sense of what is on the page" [5,

p.55]. In this regard, Turnbull states that maximizing the target language use does not and should not mean that it is harmful for the teacher to use the L1. "A principle that promotes maximal teacher use of the target language acknowledges that the L1 and target language can exist simultaneously" [11, p.153]. Similarly, Stern states that "the use of L1 and target language should be seen as complementary, depending on the characteristics and stages of the language learning process" [6, p. 285].

Taking into account the arguments described above, it is significant to define such main approaches in learning English as a foreign language: monolingual, bilingual or multilingual. Monolingual approach was supported by Sharma, Krashen, Macdonald, Terrel and others. It discourages the use of mother tongue during teaching English and confirms the fact that students will not get good knowledge because of L1 interference. However, the monolingual approach has been criticized by teachers who consider the use of mother tongue in EFL classes to be beneficial at various levels.

Over this debate researchers who advocate bilingual approach such as Atkinson, Macaro, Deller and Rinvolutri, Widdowson, Aurbuch and Harbord argue that L1 represents a powerful source that can be used to enhance FL learning, but it should be used in a principled way. Mother tongue should be avoided during EFL because of such reasons: the first one is that by using L1 to teach English students can make grammar or vocabulary mistakes due to the L1 transfer, the second one is that L1 may become a habit that both teachers and students use whenever a difficulty occurs and the third is related to the fact that L1 can be occasionally misleading during learning the target language [2, p.5-18].

Opposite idea was suggested by David Atkinson who states that L1 using can be useful for three reasons: students prefer translation, and it helps them to reveal their feelings. Building differences between L1 and L2 through translation helps to avoid negative transfer. Furthermore, it is a valuable technique for exploiting class time. He defines the following uses of L1, which include: checking comprehension, giving instructions, enhancing cooperation among learners and improving presentation and reinforcement [7, pp.241-247].

Thus, the appropriate use of mother tongue can save class time. Sometimes it is better to avoid long explanations in target language and to use more efficient way which consists in translating vocabulary or some grammar points into L1.

Moreover, comparison of English and mother tongue can be an enriching experience for students. Similar and different features between L1 and L2 can enhance students' knowledge of target language. The advantages can involve cultural aspects, as well. Learners preserving their cultural identity can do a lot of activities in target language including the use of mother tongue. Researchers also stressed other benefits of L1 which are based on giving instructions for teaching and testing activities, class management, explaining grammar, transferring meaning through giving the L1 equivalence of FL items and sentences, and dealing with errors [10, pp.235-240].

Besides monolingual and bilingual approaches a lot of various methods were introduced in teaching English. The Grammar-Translation method firstly appeared in the eighteenth century and was called as the Classical method because it was used in teaching classical languages Latin and Greek. According to Howatt, the main aim was to make language learning easier rather than to stress teaching languages by grammar and translation as it was claimed later. The main features of Grammar- Translation method are based on the fact that students are taught to translate from one language to another; memorize native-language

equivalents for target-language vocabulary. The major focus is given on reading and writing, and instructions are given in student's native language [8, pp.279-282].

This method is considered to be as one of the most traditional, which undoubtedly has some minuses: the first one consists in learning the grammar rules, memorizing and translation very difficult texts from one language into another, where as there is no place for group-learning; it is not suited for young learners and practically the only language used is the mother tongue. To conclude, we can say that this method cannot be prevailing one, used for teaching English and other modern languages, because its aim is to teach Latin which is regarded as a dead language [3, pp.11-22].

In 1920's, the Direct method appeared and became very popular. This method brought a great progress in teaching English. It gave learners a chance to think and communicate spontaneously in their target language. Its main feature is focused on finding out similarity between the L1 and L2 acquisition. Taking into consideration pluses of this method, we can define its drawbacks: L1 was banned in teaching English, which was difficult especially for young beginners. But the main minus is that learners acquire the foreign language in the same way as their mother tongue [3, pp.22-33].

The following method is connected with American presence in the World War II, when many people who were involved in the war had to know foreign languages. In such way the Audio lingual method appeared and was linked with behavioral psychology when due to memorization and drill, responses are produced automatically in order to form a habit. This method suggested a fast acquisition of communicative competence by means of highly intensive courses and almost no mother tongue used by teachers. We can come across another name of this method as the "Army Method" and the title suggests that this method is not appropriate for young learners [3, pp.35-51].

In 1970 a new method Community language learning got popularity and was based on unusual usage of L1 vs. L2 in particular. Learners start speaking in their native language, then the teacher translates their ideas and the learner repeats the teacher's words subsequently. This procedure lasts until learners are able to speak in the target language without any translation.

Later period after 1970's is connected with a new movement called "Suggestopedia" which was based on suggestion removing barriers to learning.

In lessons where "Suggestopedia" is applied learners to use handouts that contain bilingual dialogues [3, pp.73-86].

Total Physical Response (TPR) was represented in the nineteenth century and was based on the idea of similar features between L1 and L2 acquisition. It uses "language – body conversation" between children and parents when the child is instructed and though does not speak himself, just physically responds till he is able to produce his own language. This process in the L1 is simulated in acquiring the L2. The method is appropriate for elementary level where the role of the parent is displaced by a teacher and mixed-ability classes [3, pp.107-119].

In the 1980's, a new method was developed that had some similar points with TPR and Direct method. This method was called "Natural approach". This method is based on principles of using the L2 communicatively from the very beginning. The difference consists in allowing students to use their mother tongue as well. This approach requires teachers to be very communicative in order to give their learners sufficient amount of knowledge.

Finally, there was introduced "Communicative Language Teaching Approach". It includes a wide range of ideas which lead to successful learning focused mainly on needs of different pupils who need to use the target language not for academic purposes but just for practical ones. This approach concentrates on language as a means of communication which is developed already from the early age. The biggest attention is placed to target language, its activities which help learners to approach L1 [3, pp.121-135].

Summing up, it is vital to emphasize that the use of mother tongue plays an important role in teaching English. Taking into account various approaches and methods, most researches support the idea that the target language should remain the main language to be used in foreign language classroom, however with appropriate and judicious use of mother tongue in some cases.

References

1. Ellis, R. Second Language Acquisition. - Oxford: University Press, 1997. -147p.
2. Krashen, S and Terrell, T. The Natural Approach: Language acquisition in the classroom. - Pergamon: Alemany Press, 1983. -129p.
3. Larsen-Freeman, D. Techniques and Principles in Language Teaching. - Oxford: University Press, 1986. -189p.
4. McDonald, C. Using the target language. - Cheltenham, UK: Mary Glasgow, 1993. - 275p.
5. Smith, M. S. Second language learning: Theoretical foundations. -London: Longman, 1994. -350p.
6. Stern, H. H. Language teaching theories as theories of teaching method. In Fundamental Concepts of Language Teaching. - Oxford: University Press, -284p.

Articles

7. Atkinson, D. The mother tongue in the classroom: a neglected resource?. - ELT Journal, 1987. -V.41, №4 -pp.241-247
8. Howatt, A. P. R. Language teaching traditions. - ELT Journal, 1984. - V.38, №4 - pp.279-282
9. Lott, D. Analyzing and counteracting interference errors. - ELT Journal, 1983. - V.37, №4- pp. 256- 261
10. Sharma, K. Mother tongue use in English classroom. - NELTA Journal, - 2006. -V.11, №1-2- pp. 256- 261
11. Turnbull, M. There is a role for the L1 in second and foreign language teaching, but? -The Canadian Modern Language Review, - 2001. - V.57, №4-pp.531-535

Курганов О. Т.

студент, НУБіП України, м. Київ,

Бабенко О. В.

к. філол. н., доцент, НУБіП України, м. Київ

SOME THEORETICAL VIEWS ON ONOMATOPOEIA

Ключові слова / Keywords: звук/sound, ономатопоеичні слова/onomatopoeic words/, звуконаслідування/sound imitation, типологічні особливості/ typological features.

Each language has onomatopoeic words. Functionally and structurally they are close to interjections. Onomatopoeia, the naming of a thing or action by a vocal imitation of the sound associated with it (such as buzz or hiss). Onomatopoeia may also refer to the use of words whose sound suggests the sense.

Common occurrences of onomatopoeias include animal noises such as «oink», «miaow» (or «meow»), «roar» or «chirp». Onomatopoeias are not the same across all languages; they conform to some extent to the broader linguistic system they are part of.

The aim of this article is to analyse some theoretical views on onomatopoeia.

A detailed study of onomatopoeic vocabulary is a topical issue in modern linguistics. Although it goes back in time to Quintilian's *Institutio Oratoria*. In the XVII-XVIII centuries the issues of a language and its correlations with environmental sounds drew attention of linguists.

“Sound” is a complicated mental representation which is formed under the influence of a multitude of factors, including physical (acoustic characteristics of the sound), spacial (movement and localization of the objects in the space), cognitive (information potential of the sound), communicative (sounds as means of communication) and regulative (emotional evaluation of sounds). All these are factors provide the integrity of the concept and the basis for the conceptualization and categorization of the events of the external world [5, 46].

There are no doubts that linguistic signs are formed as a result of certain factors. Modern linguists believe that the need to reflect sounds and relevant phonetic motivations have been the basis for the emergence of language.

Onomatopoeic words somehow mimic the sounds of the environment, using the phonetic techniques. For example, the word «crack» in the Dictionary Webster takes the following interpretation: «to break with a sudden sharp sound».

In the Oxford dictionary the word «splash» corresponds to the definition of «cause (a liquid) to fly about in drops; make (sb or sth) wet».

Although onomatopoeia (Gr. ὀνομα^ατο-ποιία, “the coining of a word in imitation of a sound” is generally believed to be universal among humans, i.e. a feature found among all peoples known to ethnography and history, it has received surprisingly little attention in the research into Indo-European languages [6, 34].

This is possibly partly due to sound-imitative words having been regarded by many linguists as “second-class citizens” among words, since they are often polysemous, while at the same time, paradoxically, applicable to only a narrow semantic range [5, 57].

Saussure, for example, claims that onomatopoeic formations are never organic elements of a linguistic system. Besides, their number is much smaller than is generally supposed. [...] Onomatopoeic formations and interjections are of secondary importance, and their symbolic origin is in part open to dispute. This stance logically follows from Saussure's conviction that the linguistic sign – which he defines as an element intimately uniting a concept (*signifié*) and a sound-image (*signifiant*) – is essentially arbitrary; that is, it has no natural connection with the signified that would motivate the form of the signifier. Anticipating criticism, Saussure admits that onomatopoeic expressions (along with interjections) are somewhat more iconic than other words, but argues that they are nevertheless arbitrary, being only approximate and more or less conventional imitations of certain sounds not hold a very favourable opinion of imitative words, either. In his discussion about the origin of language, he states that imitative words constitute a very small proportion of our dictionary and that they are the playthings, not the tools, of language [7, 81]. He goes even further, seemingly exhibiting a certain disdain for onomatopoeia: Words of this kind are, like artificial flowers, without a root. They are sterile, and unfit to express anything beyond the one object which they imitate [6, 100].

In the light of these claims, it is not surprising that Müller's coinages bow-wow theory and pooh-pooh theory displeased the advocates of these theories, although the author always insisted that the expressions were not intended to be disrespectful. The lack of interest in the phenomenon of onomatopoeia has resulted in a status quo where speculation is seldom based on evidence. So, Brown in *Encyclopaedia of Language & Linguistics* writes: The actual ratio of words in English that are expressed by sound symbolic elements is disputed by linguists. Some feel that language is mainly arbitrary and that sound symbolism is a mere fringe phenomenon; others aver that language is inherently sound symbolic and always striving to equate sound with sense. A similar question about whether the English language is growing more or less sound symbolic or whether it maintains a 'steady state' equally remains unanswerable [6, 77].

Ukrainian and Russian linguists made their own contribution into the development of theory and practice in the field of onomatopoeia. According to S.V. Voronin onomatopoeia is a phenomenon that results in natural, arbitrary, phonetically motivated connection between phonemes of the word and acoustic features of the denotation, which leads to the nomination [1, 165].

In particular, A.N. Tikhonov identified the main differences between interjections and onomatopoeic vocabulary, and as a result, he suggested that analyzed lexicon serves as a complete language. Onomatopoeic words have their own value, which is expressed through sounds. Onomatopoeic words generally have a constant shape, so they are understood by everyone who speaks a certain language. Thus, in his opinion, it is necessary to distinguish between sound symbolism and onomatopoeic vocabulary, which is the difference between denotation (acoustic or not acoustic) [4, 72-76].

In the research by I.A. Gatsenko "Typological features of onomatopoeic words (based on Ukrainian, Russian and English)" onomatopoeic words are defined "as a separate category of words that have the same type of structure, many

variants, special structure, word formation". According to the researcher onomatopoeic vocabulary has its own history and is conditioned by being and thinking of a personality [2, 5].

In her turn, L.A. Gorokhova was involved into a detailed study of agglomerates of onomatopoeic words. According to her research, such clusters perform a common function and had a similar degree of realization of onomatopoeic value of the lexicon. The simplest of them consist of two lexical items and are the most common, but there are composite agglomerates consisting of three, four, five or more elements. We may add that she suggested a classification which is based on the root- factor. In her classification agglomerates are divided into groups according to the type of a root (one root – homogeneous, and with different roots – heterogeneous) [3, 112].

To sum up, we may define three phases in the development of this branch of linguistics.

- Early studies were descriptive, though covered fairly large linguistic data. At this point, most scholars didn't differentiate interjections and onomatopoeic vocabulary.
- A second period is characterised by some attempts to classify onomatopoeic words.
- A third period claims to differentiate interjections and onomatopoeic words taking into account acoustic features of the lexicon. The first comparative and typological researches are typical of this period. Classifications based on different criteria have been suggested and approved in different linguistic schools.

References

1. Воронин С.В. Основы фоносемантики / С.В. Воронин – Л.: Наука, 1982. – 245 с.
2. Гаценко І.О. Типологічні особливості звуконаслідувальних слів (на матеріалі української, російської та англійської мов): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / І.О. Гаценко. — К., 2003. — 19 с.
3. Горохова Л.А. Семантико-прагматические и социолингвистические особенности функционирования ономапопов в текстах современного английского языка: дисс. канд. филол. наук: 10.02.21 / Л.А. Горохова. – Пятигорск: ПГЛУ, 1998. – 220с.
4. Тихонов А.Н. Междометия и звукоподражания слова? / А.Н. Тихонов // Рус. речь. 1971. – № 5. – С. 72-76.
5. Anderson E.R. A Grammar of Iconism / E.R Anderson. – London: Associated University Presses. –1998.
6. Brown D.E. 1991. Human Universals/ D.E. Brown. – New York: McGraw-Hill Companies/Temple University Press. –1991.
7. Saussure F. de. Course in General Linguistics, trans. by W. Baskin / F. de. Saussure. – New York: Philosophical Library. –1956.

Маймакова А.Д.

доцент, кандидат филологических наук,
Казахский национальный педагогический университет
имени Абая,
г. Алматы, Казахстан

СЛОВАРНЫЕ ДЕФИНИЦИИ ОТСУБСТАНТИВНЫХ ОТНОСИТЕЛЬНЫХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ КАК МАТЕРИАЛ ДЛЯ ОПИСАНИЯ ЗНАЧЕНИЙ СУФФИКСОВ -Н-, -ОВ-, -СК-

Ключевые слова: относительные прилагательные, словообразовательное значение, производящая основа, суффикс, определение, предикат.

Keywords: relative adjectives, word-formation meaning, derivative stem, suffix, definition, predicate.

Известно, что относительные прилагательные (ОП) с суффиксами -н-, -ов-, -ск- – это активный в производстве и в употреблении, большой по численности и трудный для истолкования класс слов.

Изучение словарных статей, посвященных отсубстантивным относительным прилагательным (ООП) с суффиксами -н-, -ов-, -ск-, позволяет выявить круг словообразовательных значений, общих для всех ОП. Эти значения описываются с помощью определений: *‘Бывающий там, в том месте, которое названо производящей основой’*, *‘Изготовленный из того, что названо производящей основой’*, *‘Относящийся к тому, что названо производящей основой’*, *‘Прилагательное к тому, что названо производящей основой’* и мн.др.

Рассмотрим содержание определений в плоскости соотношения абстрактности-конкретности, обращая особое внимание на характер предиката, участвующего в семантической дефиниции относительного прилагательного.

Заметим, что определение *‘прил. к...’* противостоит всем остальным определениям по признаку наличия-отсутствия предиката. Как видно из остальных определений, предикаты, объясняющие значения производных прилагательных, имеют причастную форму.

В предисловии к «Словарю русского языка» в 4-х томах (МАС) отмечается, что «производные имена прилагательные с общим значением относительности получают краткое определение по формуле: *Прил. к такому-то существительному*». Ср.: **авангардный**, -ая, -ое. 1. Прил. к авангард (в 1 знач.) [7: I, 11].

По сути, формула *‘прил. к...’* не содержит толкования, а отсылает к значению производящего существительного. Причем эта отсылка осуществляется на основе лингвистических понятий и категорий, т.е. на основе лингвистического языка.

Таким образом, чтобы получить достаточное описание объекта, мы должны обратиться к новому участку толкового словаря.

По нашим подсчетам, к 232 ООП с суффиксом -н-, к 128 – с суффиксом -ск-, к 211 – с суффиксом -ов- дано лишь самое общее определение отсылочного характера: *‘прил. к...’*. Ср.: **вербный** – прил. к верба [7: I, 150], **музыкантский** – прил. к музыкант [7: II, 310], **родниковый** – прил. к родник [7: III, 724].

Однако для многих относительных прилагательных такое чисто формальное определение недопустимо, так, как оно не раскрывает их реальных значений.

Между тем, «...толкование... должно быть по возможности самодовлеющим, а не отсылочным» [5, 247]. Ср.: 329 ООП с суффиксом -н-, 67 – с суффиксом -ск-, 278 – с суффиксом -ов-, наряду с общим значением ‘прил. к...’ имеют частные словообразовательные значения. Ср.: **виноградный** – прил. к виноград. *Виноградная лоза. Виноградная гроздь. Виноградная плантация* // Приготовленный из винограда, добытый из него. *Виноградное вино. Виноградный сок* [7: I, 176].

Жировой – 1. Прил. к жир. *Жировое отложение* // Содержащий жир. *Жировые ткани*. 2. Связанный с обработкой и применением жира (жиров). *Жировая промышленность* [7: I, 486].

Родительский – прил. к родители. *Родительские права. Родительское собрание* // Принадлежащий родителям [7: III, 724].

Общее значение относительности может передаваться также формулой ‘относящийся к тому, что названо производящей основой’. Такое толкование содержит, на наш взгляд, хотя и минимальную, информацию о толкуемом слове: оно включает в себе указание на родовой класс, к которому относится денотат (действие, качество, свойство, состояние) и отсылку к значению того слова, от которого он образован. Ср.: **словарный** – относящийся к составлению и изданию словарей (в 1 знач.). *Словарная работа. Словарное издательство* [7: IV, 139].

Проанализировав составные элементы языка данного описания мы приходим к выводу о некоторой двойственности такого приема описания. С одной стороны, он строится на основе структурной единицы языка ‘относящийся’, являющегося вполне полнозначным словом, специальная лингвистическая терминология здесь не употребляется. Ср. определение исходной глагольной формы данного причастия.

Относиться – 2. Входить в состав, в разряд, в число кого-, чего-либо. 3. К кому-чему и (устар.) до кого-чего. Иметь отношение (в 3 знач.) к кому-, чему-либо, касаться кого-, чего-либо. // Быть обращенным к кому-л., предназначенным для кого-л. 4. Находиться в каком-либо соответствии, соотношении с чем-либо [7: II, 694].

С другой стороны, без привлечения языка соответствующего нового структурного участка толкового словаря описания как такового не получится.

Для ООП с суффиксами -н-, -ов-, -ск- в МАСе используются 2 основных типа отсылочно-мотивирующих формулировок: ‘прил. к...’ и ‘относящийся к...’. Данные определения содержат указание на обобщенный смысл прилагательного, который как бы суммирует все возможные употребления прилагательного и в то же время абстрагируется от них. Ср. *луговые травы* – ‘произрастающие на лугу’, *луговое хозяйство* – ‘связанное с использованием или изучением лугов’, *луговой плуг, луговая сеялка* – ‘предназначенный для работ на лугу’ [7: II, 203]. Все эти значения могут быть объединены общим ‘прил. к луг’.

Местное топливо, местное сырье – ‘имеющееся или изготовленное в данной местности, не привозное’, *местное население* – ‘живущее, обитающее в данной местности’, *местный бюджет* – ‘действующий или имеющий значение в пределах определенной местности, территории’. Все эти значения также объединяются общим ‘относящийся к определенной местности, области’ [7: II, 256].

По данным нашей картотеки, при описании семантики ООП ведущей является формулировка *'прил. к...'*. Определение *'относящийся к...'* в МАСе при семантизации данных прилагательных используется нешироко. Определение *'прил. к...'*, на наш взгляд, обладает большей степенью абстракции, чем определение *'относящийся к...'*, а также все указанные выше определения, так как оно не содержит реального толкования и в его рамках значение ОП описывается средствами лингвистического языка, что свидетельствует о его надстроечном характере по отношению к другим описаниям, которые уже непосредственно соотносятся с реальной действительностью.

Следующее определение, с помощью которого описывается значение ООП с суффиксами -н-, -ов-, -ск-, *'связанный с тем, что названо производящей основой'*. Оно также строится на базе полнозначного элемента, как и определение *'относящийся к...'*.

Конструктивным семантическим признаком лексического значения предикатов *'относящийся'* и *'связанный'* является признак *'отношение'*. Однако он получает разное наполнение в указанных причастиях. У предиката *'относящийся'* семантический компонент *'отношение'* конкретизируется в виде включения (следовательно, связи, зависимости и взаимозависимости), назначения (функции) и принадлежности [6, 285]. У предиката *'связанный'* семантический компонент *'отношение'* включает в себя такие микрокомпоненты, как: связь, зависимость и взаимозависимость, причина и следствие [6, 419-420].

Обращение к исходным глагольным формам данных причастий позволило выявить также некоторые их существенное различие. Глагол *относиться* входит в семантическое поле *отношение*, подполе межличностные отношения, ЛСГ глаголов *отношения*, глагол *связать* – в семантическое поле *действие*, подполе физическое воздействие на объект, ЛСГ глаголов *соединения* [4, 91, 38]. Как видим, глагол *относиться* более абстрактный, чем глагол *связать*. Таким образом, анализ составных элементов определений *'относящийся к...'* и *'связанный с...'* позволяет сделать выводы о большей степени абстрактности первого определения по сравнению со вторым.

Определения *'принадлежащий тому, кто назван производящей основой'*, *'свойственный тому, кто назван производящей основой'*, *'присущий тому, кто назван производящей основой'* фиксируют более конкретные отношения, а именно: отношение владения. Изучение словарных статей основных структурных элементов двух последних определений позволяет говорить о тождестве их лексических значений. Ср.: **присущий** – *свойственный кому-, чему-л., характерный для кого-, чего-л.* [7: III, 447]. **Свойственный** – *составляющий чье-л. свойство, присущий кому-л., характерный для кого-л.* [7: IV, 56].

Таким образом, можно считать слова *присущий* и *свойственный* синонимами, а определения, включающие данные слова, синонимичными.

Анализ употребления определений *'принадлежащий...'*, *'свойственный...'* в толковом словаре наводит на мысль о некоторой избирательности выражения значения принадлежности. Значение личной и родовой принадлежности фиксируется определением *'принадлежащий...'* При появлении значения свойственности, подобия используется определение *'свойственный...'* Развитие значения свойственности связано с устранением оттенка личной принадлежности и появлением отношения ко множеству, к роду лиц или к породе животных. Одним из факторов появления значения свойственности у ОП, по мнению Л.С.Кима, является семантическая структура

производящего слова. Причем только в том случае, если «семантическая структура производящего дает возможность установить подобие. Для этого необходимо, чтобы денотат мотивирующего слова обладал соответствующими признаками, которые давали бы основания для уподобления, или чтобы с денотатом были связаны более или менее устойчивые ассоциации оценочного плана» [3, 27].

Другим важным фактором появления значения свойственности, в частности, у отперсональных прилагательных, как отмечает М.И.Гураль, являются определяемые слова, выражающие отвлеченные (физические, психические, нравственные и др.) свойства лиц, указанных в производящей основе прилагательных [1, 119].

У значений свойственности и родовой принадлежности прилагательных есть общие и отличительные черты. Общее заключается в том, что признак, выраженный определяемым отвлеченным существительным, оказывается свойственным для всех лиц данной категории. Отличаются же они характером отношения признака, которое передается определяемым словом, к лицу, названному производящей основой прилагательного. «У прилагательных со значением принадлежности смысловая связь признак-лицо проявляется в виде владения в широком смысле слова, у прилагательных со значением свойственности – в виде внутренней свойственности» [2, 154-155, 185].

Из сказанного следует, что значение свойственности более отвлеченно, чем значение принадлежности. Значение свойственности близко к значению качественности: оно всегда содержит элемент сравнения. Однако значение качественности отвлеченнее значения свойственности: оно не сохраняет связь с производящей основой. Значение свойственности, таким образом, занимает промежуточное положение между значением принадлежности и значением качественности. Значение свойственности является переходной ступенью к значению качественности.

Определения *‘предназначенный для того, что названо производящей основой’*, *‘служащий для того, что названо производящей основой’*, как нам представляется, по объему шире, чем остальные, не подвергшиеся анализу определения: указанная пара определений отражает функциональное значение ОП. Само понятие функции очень широкое. Оно, на наш взгляд, предполагает бытие предмета или явления в пространстве и во времени, наделенность его определенной структурой, строением, владение им, использование его для удовлетворения жизненных потребностей человека. Т.е. так называемые функциональные определения *‘предназначенный...’*, *‘служащий...’* фиксируют все вышеназванные семантические признаки, которые по отдельности могут быть выражены другими определениями. Но с другой стороны, указанные определения более конкретны по содержанию, чем определение *‘принадлежащий...’*. Обращение к ЛСГ исходных глаголов показало следующее: глагол *принадлежать* входит в семантическое поле отношения, а глаголы *предназначить*, *служить* – в семантическое поле действия [4, 51,59]. Противопоставление же отношение – действие говорит об абстрактности первого понятия и конкретности второго.

Следующая группа определений отражает локальное значение ОП. Ср.: *‘бывающий там, в том месте, которое названо производящей основой’*, *‘водящийся там, в том месте, которое названо производящей основой’*, *‘живущий там, в том месте, которое названо производящей основой’*, *‘находящийся там, в том месте, которое названо производящей основой’*, *‘обитающий там, в том месте, которое названо*

производящей основой’, *‘произрастающий там, в том месте, которое названо производящей основой*’, *‘расположенный там, в том месте, которое названо производящей основой*’, *‘растущий там, в том месте, которое названо производящей основой*’.

Исходные глаголы данных предикатов входят в семантическое поле состояние подполе бытие, ЛСГ глаголов существования [4, 65]. Причем глаголы *находиться, расположиться* относятся к подгруппе глаголов бытия-существования в определенном пространстве, а глаголы *бывать, водиться, жить* – к подгруппе глаголов бытия. Это, по-видимому, говорит о большей конкретности глаголов *находиться, расположиться* по сравнению с остальными глаголами. Из указанных глаголов более широким объемом лексического значения обладает глагол *жить*: он включает в себя все те семантические признаки, которые по отдельности выражаются названными глаголами. Ср.: *жить* – существовать, быть живым; пребывать, проживать где-л.; обитать где-л.; населять что-л.; водиться где-л.; быть, находиться, иметься [7: I, 487].

Знание о структуре, строении предмета позволяет раскрыть связь данного признака с другими свойствами предметов. Структуральные определения типа: *‘содержащий то, названо производящей основой*’, *‘состоящий из того, что названо производящей основой*’, *‘изготовленный из того, что названо производящей основой*’, *‘приготовленный из того, что названо производящей основой*’, *‘производимый из того, что названо производящей основой*’, *‘сделанный из того, что названо производящей основой*’ – применяются к ОП, обозначающим внутреннее и внешнее строение предметов, явлений. На наш взгляд, четыре последних определения по содержанию более конкретны, чем два первых: они как бы содержат результат какого-то определенного действия, вернее сознательной деятельности человека. Наши мысли подтверждаются и тем фактом, что глаголы *изготовить, приготовить, произвести, сделать* входят в семантическое поле действие, подполе созидательная деятельность, ЛСГ глаголов создания объекта (в результате физического, а также интеллектуального труда) [4, 43, 44].

Определения *‘действующий с помощью (при помощи, посредством) того, что названо производящей основой*’, *‘приводимый в действие тем, что названо производящей основой*’, *‘работающий с помощью (при помощи) того, что названо производящей основой*’ отражают способ действия, обозначенный в основе прилагательных. Ср.: *паровое отопление* – ‘работающее с использованием тепла пара’ [7: III, 25]; *поршневой манометр, поршневой насос, поршневой самолет* – ‘действующий при помощи поршня, мотора с поршнем’ [7: III, 309]; *ручной тормоз, ручная граната* – ‘приводимый в действие руками’ [7: III, 743].

На наш взгляд, это наиболее конкретные по содержанию определения среди всех вышеназванных определений. Об этом наглядно свидетельствует содержание лексических значений глаголов *действовать, приводить, работать*, а также то, что все данные глаголы входят в семантическое поле действия [4, 14, 58, 59].

Таким образом, привлеченный материал позволяет представить следующий порядок расположения определений отсубстантивных относительных прилагательных по принципу «от абстрактного к конкретному»:

1. Прилагательное к тому, что названо производящей основой.
2. Относящий к тому, что названо производящей основой.
3. Связанный с тем, что названо производящей основой.

4. Свойственный, присущий тому, кто назван производящей основой.
5. Принадлежащий тому, кто (что) назван(о) производящей основой.
6. Предназначенный, служащий для того, кто(что) назван(о) производящей основой.
7. Бывающий, водящийся, живущий, находящийся, обитающий, произрастающий, расположенный, растущий там, в том месте, которое названо производящей основой..
8. Содержащий то, состоящий из того, что названо производящей основой.
9. Изготовленный, приготовленный, производимый, сделанный из того, что названо производящей основой.
10. Действующий, работающий с помощью (при помощи, посредством) того, что названо производящей основой. Приводимый в действие тем, что названо производящей основой.

Литература

1. Гураль М.И. Семантическая структура отперсональных прилагательных с суффиксом -н- в современном русском языке: Дис.... канд. филол. наук. Черновцы, 1992. 184 с.
2. Зверев А.Д. Словообразование в современных восточнославянских языках. М.: Высшая школа, 1981. 206 с.
3. Ким Л.С. Семантика относительных прилагательных русского и узбекского языков. Ташкент: ФАН, 1986. 86 с.
4. Лексико-семантические группы русских глаголов / Под ред. Матвеевой Т.В. Свердловск: Уральский ун-т, 1988. 152 с.
5. Моисеев А.И. К определению терминов в словарях // Проблематика определений терминов в словарях разных типов. Л.: Наука ЛО, 1976. С.243-250.
6. Сазонова И.К. Русский глагол и его причастные формы: Толково-грамматический словарь. М.: Русский язык, 1989. 590 с.
7. Словарь русского языка: В 4-х т./ Под ред. А.П. Евгеньевой. М.: Русский язык, 1985-1988, Т. 1. 1985. 696 с.; Т.2. 1986. 736 с.; Т.3. 1987. 752 с.; Т.4. 1988. 800 с.

**СЕМАНТИЧНА АДАПТАЦІЯ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ
У НІМЕЦЬКІЙ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІЙ МОВІ
ТА МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНЗІ**

Ключові слова: лексико-семантичний варіант, значення слова, семантична адаптація, молодіжний сленг

Keywords: semantic variants of a word, word meaning, semantic adaptation, slang of young people

Запозичення певної іншомовної одиниці відбувається, як відомо, шляхом її адаптації на усіх рівнях мови. Специфіка семантичної адаптації та функціонування англомовних запозичень у німецькій мові схарактеризована В. Янгом наступним чином: «Більшість англійських лексем багатозначні, однак, у більшості випадків запозичується лише частина значення або певна сема, а не весь обсяг значення [5, 167]». Отже, при дослідженні семантики запозиченої одиниці доцільно чітко розмежовувати семантичний обсяг слова у системі англійської мови та семантичний обсяг, що запозичується та реалізується у німецькій загальнонаціональній мові та німецькому молодіжному мовленні.

Семантична структура багатозначних англіцизмів призводить інколи до нечіткості та поняттєвої неоднозначності, що, у свою чергу, стає причиною змін у семантичних структурах англіцизмів, які уживаються в молодіжному соціолекті при їх співставленні зі словами-прототипами. При запозиченні іншомовного слова якою-небудь некодифікованою підсистемою мови, воно зазнає, на думку О.Е. Бондарець, набагато більше змін, ніж при запозиченні літературною мовою [1, 13]. До того ж, англомовні лексеми можуть розвивати додаткові семи у молодіжному соціолекті, що Г. Краморенко характеризує як «ступове нарощування нових денотативних та конотативних значень, що зумовлює розвиток полісемії (багатозначності) слова [2, 39]». Очевидно, що молоді мовці можуть розширювати семантичну структуру лексеми, додаючи до значення англіцизму власні асоціації та уявлення, отримані із свого досвіду. Релевантність такої тенденції підтверджується дослідженнями, які засвідчують, що слово найчастіше запозичується у одному із своїх значень, рідше – у двох і більше, однак відомі випадки, коли запозичення отримує інше значення, а його семантичне поле значно розширюється. Це означає, що при запозиченні можуть з'являтися й конотативні семи, а саме семи, що характерні та актуалізуються німецькими мовцями, проте не реалізуються у мові-донорі. Отже, значення запозичень та їх прототипів у англійській мові можуть як бути подібні так і суттєво різнитися. Серед семантичних змін у лінгвістичній літературі виділяють, як відомо, запропоновану Г. Паулем та підтриману німецькими мовознавцями Б. Карстенсеном та Фінком [4, 4] у їхніх дослідженнях класифікацію семантичного розвитку лексичної одиниці, засновану на логічному принципі: звуження, розширення та зміну (переосмислення) значення. Як зазначає Г. Пауль, рушійною силою зміни значення слова є різниця між його

(слова) узуальним та оказіональним значенням, що найбільш повно реалізується при перекладі слів із однієї мови іншою [3, 103].

Отже, семантична структура англомовних запозичень зазнає певних змін як при переході до німецької загальнонаціональної мови, так і при вживанні в молодіжному слензі. Характер таких змін проаналізуємо у нашій роботі. За одиницю зіставлення слугує лексико-семантичний варіант мовної одиниці або ж лексико-семантичні варіанти, що актуалізуються з одного боку у мові-донорі – з іншого в загальнонаціональній мові та молодіжному слензі. При цьому під лексико-семантичним варіантом ми розуміємо, згідно визначення О.І. Смирницького, який і увів це поняття в мовознавство, одиниці, що дорівнюють значенню полісемного слова.

Проведений порівняльний аналіз семантичного обсягу англомовних запозичень у молодіжному слензі із лексико-семантичними варіантами відповідних слів у загальнонаціональній мові, зафіксованих німецькими лексикографічними джерелами дозволяє зробити такі висновки:

1. запозичені одиниці, які зберегли сигніфікативний та прагматичний компоненти значення у молодіжному слензі такі, як і у загальнонаціональній: *Lover, Loosi (Loser), Mc-Job, Surpriseparty, Monnis (Money), zappen, dissen, hip, tricky, Snail-mail, ablosen, Joint, Skin, chillig, Date, chillen.*

Dissen – *„jemanden oder etwas herabsetzen, ablehnen, verachten, beschimpfen, beleidigen, niedermachen“* вживається у таких же значеннях й молоддю *„sich abfällig äußern, diskriminieren, ärgern, mobben, Streit haben mit jemandem“.*

2. Англіцизми, які **розширюють свій семантичний обсяг у молодіжному слензі** у порівнянні із загальнонаціональною мовою: *Bitch, Message, flashen, nibbeln, shoppen, abhotten, high, punchen, crazy, Turn, spacig, taff.*

Bitch – 1) *„Miststück (einer Frau gegenüber)“*; 2) *„Frau, die ihre Männerbekanntschaften häufig wechselt“*; 3) *„junge Frau, die ohne Rücksicht auf ihre Umgebung ihre (sexuelle) Wünsche realisiert“*; у молодіжному слензі синонім Schlampe або Flittchen. Інколи має також позитивне значення. У такому випадку вживається на позначення незалежної дівчини (жінки), яка не підлаштовується під обставини.

3. Запозичення, які в молодіжному слензі **виявляють меншу кількість лексико-семантичних варіантів** у порівнянні з загальнонаціональною мовою: *Baby, Playboy, poppen, cruisen, Girl, Bunny, One-day-stand = One-night-stand, Chill-Out, Mega-Deal, Peak, Trash, händeln, switchen, checken, relaxed, muddeln, Oldies, Quickie, Flyer, Nerd, It-Girl, Fighter, Dandy, Hit, Crasher, Dancefloor, Gig, Trash, Brenner, powern, raven, Girlie, Crew, crashen, Insider, Drive, sprinten, Checker.*

За **cruisen** фіксуються наступні значення: – 1) *„ohne bestimmtes Ziel (gemächlich) herumfahren oder –gehen (um andere zu sehen und selbst gesehen zu werden)“*; 2) *„mit gleichbleibender Geschwindigkeit entspannt und ziellos herumfahren“*; 3) *„einen Partner für schnellen Sex suchen“*; у мовленні молоді це слово має 2 лексико-семантичних варіанти 1) *„ziellos mit dem Auto herumfahren“* та 2) *„sich rumtreiben“.*

4. Англомовні запозичення, що **змінюють значення в молодіжному слензі** у порівнянні із тими лексико-семантичними варіантами, що фіксуються німецькомовними лексикографічними джерелами. При цьому варто відзначити, що інколи таке запозичення вживається в молодіжному слензі лише в переносному значенні.

Pullen виявляє наступні значення у загальнонаціональній мові: 1),(*Seemanns-
sprache*) *rudern*; 2),*reiten (vom Pferd) stark vorwärtsdrängen* у слензі молодих людей –
,*etwas verstehen*.

Oldtimer, Oldie, Boss є багатозначними й у німецькій стандартній мові як і в англійській, однак молодими людьми вживаються у значенні ,*Eltern*.

Як доводять результати дослідження, молодіжний соціолект та загальнолітературна мова можуть запозичувати різні семми одного й того ж слова, розширюючи або звужуючи при цьому свій семантичний обсяг. Різним може бути і джерело запозичень окремих слів – сленгові значення англломовних запозичень у німецькому молодіжному слензі та запозичення німецькою мовою значення тієї ж лексеми стандартної англійської мови. Спостерігається також переосмислення значень окремих англломовних лексичних одиниць у молодіжному слензі, у той час, коли німецька стандартна мова запозичує семми стандартної англійської мови.

Література

1. Бондарец О.Э. Иностранные заимствования в речи и в языке: лингвосоциологический аспект / О.Э. Бондарец. – Таганрог: изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2008. – 144 с.
2. Краморенко Г.И. Англоамериканизмы в молодежном языке ФРГ // Актуальные проблемы романистики и германистики. Смоленск: СГГТУ, 1998. – С. 32-44.
3. Пауль Г. Принципы истории языка / Г. Пауль. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1960. – 501 с.
4. Fink H. Amerikanisierung in der deutschen Wirtschaft: Sprache, Handel, Güter und Dienstleistungen H. Fink. – Frankfurt a. M. – Berlin u.a: Peter Lang, 1995. – 310 S.
5. Yang W. Anglizismen im Deutschen: am Beispiel des Nachrichtenmagazins „Der Spiegel“ W. Yang. – Tübingen: De Gruyter, 1990. – 237 S.
6. Коломиец Е. А. Русско-немецкий словарь современного молодежного жаргона: около 2000 слов и выражений / Е. А. Коломиец. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2005. – 326 с.
7. duden online – режим доступу до словника: <http://www.duden.de/>

Процюк Ю. В.

Асистент кафедри французької
та другої іноземної мови
Тернопільський національний
педагогічний університет
ім. В. Гнатюка

PHONETIC MEANS OF EXPRESSING EMOTIONAL MEANING

Keywords: emotion, emotional function, emotivity, emotive speech, intonation.

There has been an increasing amount of works concerning identifying those prosodic features that vary with the speaker's emotional state. Emotions have a global impact on speech since they modulate the respiratory system, larynx, vocal tract, muscular system, heart rate, and blood pressure. Each basic emotion is posited to serve a particular function (often biological or social), arising in particular contexts, to prepare and motivate a creature to respond in adaptive ways. They serve as important reinforces for learning new behaviour.

Each emotion may be expressed with the help of human voice. Phonetically the emotivity is realized on segmental and suprasegmental levels. The lengthening of stressed vowels and also some consonants, the change of sound qualities, the shift of stress, the use of emphatic stress instead of logical and other changes of utterance segmental structure take place under the influence of emotions. On the suprasegmental level one of the basic means of expressing emotional meaning is intonation. So A.M. Peshkovsky wrote: "Remembering the variety of exclamative utterances in our everyday life and their intonation and timber diversification we may assert that feelings are expressed not only by means of words but by means of intonation as well" [1, p.50]. Depending on the intonation one and the same grammatical structure may have different meanings. Due to intonation one can understand the sense of utterance. Each language has a number of intonation models which we correlate with our attitudes to emotional world.

The ability of intonation to express emotions, i.e. the emotional function of intonation is acknowledged by native and foreign linguists. The disagreement is caused by the fact of including this function into the sphere of linguistic analysis. A well-known phonetician T.M. Nikolaeva suggests to exclude this function from the sphere of linguistic analysis, explaining that expressive meaning may be expressed by other linguistic means – segmental phonetics, lexicon, word building, word order, etc. She states that the description and comparison of different languages intonation systems is impossible without taking into consideration emotional sphere. G.V. Kolshansky, in his turn, doesn't accept this function of intonation: "It is obvious that functionally expressive intonation is not included into the inner structure of a language" [1, p.51].

No matter what syntactic type a sentence belongs to, with the help of intonation we may express different shades of emotions, like admiration, astonishment, sadness, sorrow, etc. One of the most outstanding phoneticians L.P. Zinder suggests to differentiate two different aspects of intonation: communicative and emotional, connecting the second one with the cat-

egory of modality to which much attention is paid in modern linguistics. Indeed each communicative act expresses not only denotative aspect but also the speaker's attitude to the message (connotative aspect). The forms of expressing emotions have psychophysiological basis and due to this are international though some factors signal about the differences of intonation in each language. On this basis we may conclude that ignoring emotions as the object of linguistic study is impossible.

Analyzing functions of intonation A.M. Antipova singles out two basic functions: logical and intonationally-modal. She speaks about the connection of the emotivity with the category of modality. Emphasizing the independence of emotional aspect of intonation, N.D. Svetozarova singles out two aspects within the given function: emotional meaning and general emotional colouring. She states that specific intonation units are formed only within the aspect of emotional meaning and general emotional colouring is achieved by the modification of an intonation picture.

According to I.G. Torsueva, a linguist is not interested in concrete emotions. He is interested only in the degree of emotional saturation of an utterance regardless of concrete emotions. The author acknowledges that the weakness of this viewpoint consists in not considering the case treating concrete emotion as evaluation reflecting by an individual. She admits that there exists another point of view: the expression of concrete emotions has linguistic meaning. The question of including concrete emotions into the semantics of emotional units got various treatments because, according to I.G. Torsueva, the emotivity of speech was described on the material of isolated utterances. The examination of this problem on a text level gives more obvious conclusion to the problem. It happens so because the content of the text represents some fragment of reality. The sense of the text includes the evaluation of the given fragment. Consequently, concrete emotions are components of the meaningful structure of the text [1, p.52].

Among foreign linguists there is a variety of opinions as for the emotional function of intonation. So, the followers of English intonation theory of contours, regardless of various treatments of intonation units, consider modal (emotional) function of intonation to be the basic one. U. Li mentioned that intonation is a 'thermometer of feelings'. The American linguist G.L. Hattar supports this point of view. Another treatment of emotional function of intonation may be found in the works of H. Kyurat and A.K. Halliday. It may be called grammatical as in the basis of intonation unit the grammatical one is put, i.e. clause. So, H. Kyurat tries to describe prosody and syntax as interdependent aspects of the sentence structure. A.K. Halliday considers intonation to be a grammatical part of language structure. He doesn't deny the fact that there is an expressive function of intonation but he doesn't give its detail description [3, p.104]. Similar to this point of view is the conception of American structuralists. They ignore the emotional function of intonation completely, except L. Pike, and D. Bolinger.

The third group of foreign linguists (D. Bolinger, D. Crystal, Ph. Danesh, etc.) single out two equally important functions of intonation – structural (grammatical) and modal, belonging to the sphere of expressiveness and indicating the so-called subjective modality, i.e. emotivity. D. Crystal underlines the fact that the division of intonation functions is arbitrary. The convention of this division is explained by the fact that in the process of communication intellectual and emotional information is delivered at one and the same time. D. Crystal proposes a scale, on the opposite sides of which are the minimum and maximum

expression of emotional function of intonation [2, p.93]. The attempt to explain the functioning of intonation from the point of view of communicative theory we may find in the works of J. Bryug and U. Berry.

Another linguists L.A. Verbytskaya and M.B. Gordina refer different treatment of the functions of intonation to the relatively independent character of intonation and its multifunctional nature. Intonation is used not only as the linguistic means (for distinction of different types of sentences, for the connection of syntagms in one unit, etc.) but serves to express the speaker's attitude to what he is talking about. One and the same sentence may be pronounced with approval, irritation, disappointment. The speaker's emotional state and the peculiarities of his personal attitude are delivered with the help of intonation. Thus, studying the functions of intonation most of the scholars recognize that intonation is one of the most important means of expressing emotional meaning.

Thus, the emotivity of the text is achieved by the correlation of lexical, grammatical and intonation means used simultaneously in speech. Nevertheless, intonation is one of the main means of delivering emotional meaning. The ability of intonation to express emotions is one of its main functions.

The survey of the linguistic investigation of the emotive speech proves that the emotivity is one of the basic categories of a literary text. In many works of native and foreign scholars emotions are viewed as an objectively existing complex phenomenon characterised by a variety of forms and types. A great variety of linguistic means (lexical, grammatical, syntactic, phonetic) contribute to the emotivity of these texts.

The expression of emotions in speech is also influenced by different social factors, i.e. belonging to a particular speech community, social group, the role played in a given social field. The emotional meaning appears as well when the linguistic and social norms are deviated in communication. Foreign, social and territorial accents are able to arise emotional connotations. Emotional influence of foreign accents depends on the character of relationships between the nations, the character of association (national stereotype) and personal relationships between communicants.

REFERENCES

1. Нушикян Э.А. Типология интонации эмоциональной речи: Монография. – Киев-Одесса: Вища школа, 1986. – 159 с.
2. Crystal D. Prosodic Systems and Intonation in English. – Cambridge: Cambridge University Press, 1969. – 392 p.
3. Halliday M.A. Language as a Social Semiotic. The Social Interpretation of Language and Meaning. – Balt., 1978. – 156 p.
4. Shalif I. The Emotions and the Dimensions of Discrimination Among Them in Daily Life. – Available at:
5. <http://www.shalif.com/psychology/diserta1.htm>.

АБРЕВІАТУРИ В МОВІ ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ
ABBREVIATIONS IN THE LANGUAGE OF VIRTUAL COMMUNICATION

The article is dedicated to the analysis of modern tendencies in the formation of abbreviations in English electronic communication. It describes structural and semantic peculiarities of abbreviations of this sublanguage, singles out lexical and thematic groups, sets forth new mixed abbreviation types, shows their entry in the language, and appearance of their derivatives.

Статтю присвячено розгляду новітніх тенденцій в творенні абрєвіатур в електронній комунікації англійської мови. Описано структурно-семантичні особливості абрєвіатур цієї підмови, виділено предметно-тематичні групи, представлено нові мішано абрєвіатурні типи, відмічено входження їх у мову, виникнення нових похідних від них.

Ключові слова / Keywords: абрєвіатура / abbreviation, скорочення / shortening, усичення / clipping, терміносистема / terminological system, підмова / sublanguage.

Абрєвіація в термінології привертає увагу багатьох лінгвістів: І.В. Арнольд, О.С. Кубрякової, А.Д. Краєвої, Л.Б. Ткачової, Ф. Цеме, Л. Шеляховської, В.В. Борисова, Г. Шаповалової. Учених цікавлять питання місця абрєвіації в системі мови, особливості словотворення, принципи моделювання скорочених лексичних одиниць, дослідження питань відмінностей між абрєвіацією та словоскладанням, також формальної структури скорочень, структурно-семантичних особливостей абрєвіатур, проблем перекладу таких одиниць.

Абрєвіація спричинена бурхливим розвитком інформаційних технологій, наукового поступу. До екстралінгвальних чинників її виникнення відносять збільшення потоку інформації, швидкий розвиток засобів масової комунікації, особливо письмової форми, їх доступність широкому загалу, а також інтеграцію та диференціацію наук, коли терміни виходять за межі вузькоспеціалізованого вжитку. Разом із тим, у більшості випадків не відбувається їхнього детермінування [5].

Складні денотати, що виникають, вимагають адекватних складних найменувань зі складних слів чи словосполучень, багатоконпонетних термінологічних сполук. Абрєвіатури виконують свою основну функцію – виражати думки мінімумом знаків, усувати надлишок інформації.

Завданнями нашого дослідження є встановлення змін в англійській абрєвіації на сучасному етапі розвитку англійської мови, розкриття їхньої лінгвістичної детермінованості та встановлення структурно-семантичних особливостей абрєвіатур кіберпростору, виявлення найпродуктивніших моделей, використовуваних у ньому.

Об'єктом нашого дослідження є скорочення в термінології жанру віртуальної комунікації сучасною англійською мовою.

Предметом вивчення постають особливості словотворення скорочень цієї терміносистеми.

Матеріалом дослідження слугували он-лайн словник Macmillan [11] та британський національний корпус [1].

Мовознавці розглядають скорочення як процес згортання багатокомпонентних термінологічних сполук. Деякі з них надають йому статус словотворчого способу (Є.Г.Піріков, К.М.Денисов) та називають його окремим випадком дії універсального закону економії мовних засобів. Інші, зокрема Н.В.Шевчук, стверджують, що аббревіатура та повна форма найменування мають однаковий план змісту при варіативному плані вираження, а отже, є двома структурними різновидами однієї номінативної одиниці [6].

Згідно з О.С. Кубряковою, аббревіація є процесом творення одиниць вторинної номінації, що мають статус слова [4].

Е.Д. Бодуен де Куртене, Л.В.Щерба, Р. Пауль, А. Мартіне пояснювали природу скорочень дією «принципу найменших зусиль» або ж «закону економії мовних засобів».

Підмова, в якій функціонують досліджувані аббревіатури, має ряд особливостей, які дозволяють виокремити її у окремий жанр. Такому спілкуванню, опосередкованому комп'ютером, властиві: писемна форма повідомлень, гіпертекстуальність, електронний канал передачі даних, невидимість співрозмовників та їхнє статусне рівноправ'я, можливість термінового зворотного зв'язку, діалогічність, необмеженість у виборі мовних засобів, усуненням часових та просторових обмежень (Н.Г. Ас-мус, О.І.Горошко, П.Є. Кондрашов, Ф.Є.Смирнов).

Це питання досліджується на стику дисциплін (медіа-лінгвістики, дискурсології та теорії комунікації), а також в аспекті проблем та особливостей Інтернет-дискурсу (Ф.С. Бацевич, А.Д. Белова, В.В. Бурбело, В.І. Карасик).

О.І. Горошко вважає, що згодом термін «електронна комунікація» об'єднає поняття інтернет-комунікація, електронна комунікація та комп'ютерно-опосередкована комунікація; віртуальне спілкування та інтернет-комунікація є синонімічними термінами на її думку [2]. Д. Крістал використовує термін *Netspeak*, букв. мережевий жаргон, мова.

Дослідники стверджують, що «на сьогодні можна з упевненістю говорити про виникнення як особливої ще однієї форми спілкування – електронного письма, формою вираження якого є розмовна писемна мова, яка за структурними характеристиками суттєво відрізняється і від усної, і від писемної його форм» [3].

Матеріал дослідження засвідчує, що скорочення, присутні в лексиці кіберпростору представлено ініціальними аббревіатурами. *KPI Key performance indicator* ключовий показник результативності. У сучасній англійській мові ця аббревіатура може вживатися у множині: *Organizations use KPIs to evaluate their success at reaching targets* [10]. Ще один з випадків ініціалізації представлено аббревіатурою *MOOC, Mooc, massive open online course*. Цей акронім позначає навчальний курс, який доступний в мережі Інтернет, він є безкоштовним та зазвичай охоплює велику кількість учасників: *Although MOOCs are the latest trend, not everyone agrees that schools should offer them* [7]. Як бачимо, аббревіатура у наведеному прикладі стоїть у множині.

Цікаво, що мережа Інтернет засвідчила вже вживання його похідного імен-

ника MOOCology. Сайт www.moocology.org належить українській організації, яка переслідує «благородну мету створення та пропагування нової системи еко-освіти в Україні, використовуючи переваги онлайн освіти, та збільшуючи її ефективність, застосовуючи найкращі методики аудиторних занять» [12]. За допомогою суфікса *-ology* (передає значення «наука про») утворено іменник – назву організації.

Вживаються терміни *SEO* (*Search Engine Optimization*) та *SMO* (*Social Media Optimization*). Перший вказує на процес редагування змісту вебсайту з метою покращення його рейтингу в пошуковому механізмі, засвідчено вживання похідного від нього дієслова (випадок конверсії): *How newspapers SEOed Patrick Swayze's death* [8] та дієприкметника минулого часу *Wanna Get Super SEOed?* [16]. Ми звикли до використання такого скорочення на позначення посади топ-менеджера, *Senior Executive Officer*, отже простежуємо явище омонімії скорочень.

Social Media Optimization (*SMO*) позначає дію: покращення, оптимізацію сайту під соцмережі.

Ініціальні абрєвіатури також представлено такими термінами, як *VLE Virtual Learning Environment* система розвитку освітніх матеріалів у мережі Інтернет, *To access your VLE please visit the Student Portal and login* [15]. *SOLE, self-organized learning environment* позначає метод навчання, при якому групи дітей навчаються окремо за допомогою комп'ютера, під'єданого до Інтернет. Цей тип скорочення є способом оформлення абрєвіатур, що супроводжується омоакронімією, коли нові скорочені одиниці збігаються за своїм фонетичним оформленням із загальноновживаними словами. Цей акронім вимовляється подібно до англійського іменника *sole, підошва*.

У комунікативному просторі поширюються абрєвіатури так званого мішаного типу, коли скороченню підлягає перший компонент словосполучення, а другий збережено повністю: *m-learning* (*mobile learning*). Процес такого навчання включає застосування методик та матеріалів використання мобільних телефонів, отже, термін *m-learning* є синонімом *e-learning* (у якому елемент «e» можемо розгорнути у словосполучення «*electronic devices*», електронне обладнання). У цьому випадку спостерігаємо взаємодію абрєвіації та словоскладання, що засвідчує появу нового структурного типу частково скорочених слів. Зустрічаємо інші подібні приклади: *e-waste* (*electronic waste*), *e-mail* (*electronic mail*), *M-day* (*mobilization day*).

Акронім *NEET not in education, employment or training* (також трапляються варіанти написання *neet, Neet*) вживається на позначення молодого людини, яка кидає навчання на денному відділенні і разом з тим ніде не працює: *The local authority NEET figures provides an annual estimate, based on average figures for November to January each year* [14]. У прикладі *It examines the determinants of belonging to the NEET group, and measures the economic and social costs of NEETs* [9], цей термін вжито у множині. Також трапляється похідний від нього абстрактний іменник *NEETism*, який виражає абстрактну ознаку: упереджене ставлення чи/та дискримінацію стосовно молоді, яка не навчається та не працює, яку також не залучено до професійної підготовки [13].

Термін *Li-Fi* (*li-fy*) *Light Fidelity*, пор. *Wi-Fi*, позначає метод передачі даних бездротовим способом з використанням *LED* (*light-emitting diode*) технології. Він є наслідком усічення термінів.

Ініціальні абрєвіатури широко розповсюдженні в електронному спілкуванні. Так, *OH* (*other half*) чи *SO* (*significant other*) вживається в значенні чоловіка/дружини

співрозмовника. *DH dear/darling husband*, *DW dear/darling wife*, *DS dear/darling son*, *DD dear/darling daughter*.

Абревіатури в мові мережевої спільноти представлені не тільки скороченнями багатокомпонентних словосполучень. Серед них трапляються згорнуті речення або частини речення. Так, термін *SWMBO* є згортком підрядного означального речення *she who must be obeyed*, та, якій потрібно підкорятися. *PAW* – *parents are watching*, *ROT-FL* – *rolling on the floor laughing*, *TTYL* – *talk to you later*, *TTYL* – *talk to you soon*, *WU?* – *What's up?* *WUF?* – *Where are you from?* *IAYM* – *I am your master*.

Отже, спостерігаємо тенденцію до скомпресованої подачі вербальної інформації в розмовній мові, вираженій у письмовій формі. Згадані абревіатури є загальноприйнятими, ustalеними, зрозумілими всім, не зважаючи на поширену омонімічність термінів цієї підмови.

Інтернет-комунікація породжує нові мовні звороти, які характерні для письмової мови. Поява таких мовних зворотів та графічних знаків (емотиконів, тощо), які використовуються у електронному спілкуванні, є наслідком прагнення наблизити письмову мову до усної та прискорити процес введення повідомлень.

Ще одним варіантом скорочень у цій галузі є буквено-цифрові абревіатури: *L8R* (*see you*) *later*, *G2G* *I've got to go*, *F2F* *face to face* (*in person*), *4U* *for you*, *GR8* *great*, у них цифра замінює склад.

Проведене дослідження дозволяє нам зробити ряд висновків та узагальнень.

Науково-технічний прогрес та соціальний поступ сприяють створенню таких умов для спілкування, які стимулюють дедалі більшу появу скорочень. Сучасна англійська мова доводить свій статус основного претендента на звання глобальної мови. Користуючись «принципом найменших зусиль» та «законом економії мовних засобів» у віртуальному спілкуванні, мовці скорочують багатокомпонентні термінологічні сполуки до ініціальних абревіатур, застосовують усічення, що згодом здобувають статус слів у мові, обростають похідними словами. Помітне зростання нових типів скорочених слів, так званих частково скорочених. В абревіатури згортаються цілі речення або його частини. Ці процеси зумовлено особливостями жанру комп'ютерно-опосередкованого спілкування, в якому абревіатури можна розглядати як один із різновидів оптимізації мовного повідомлення.

Тематично описані лексичні одиниці охоплюють такі предметно-тематичні групи: назви програм і методик навчання; символи/знаки; команди/функції/команди/системи; деталі та пристрої; позначення та характеристики людей, пов'язаних з програмуванням.

Література:

1. Британський національний корпус [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.natcorp.ox.ac.uk/>
2. Горошко Е.И. Гендерные аспекты коммуникаций на примере образовательных практик Интернета [Електронний ресурс] / Е.И.Горошко. – Режим доступу: http://grouper.ieee.org/groups/ifets/russian/depository/v11_i2/html/6.htm (Дата звернення 14.02.2015).
3. Зайцева С.В. Интернет – спілкування як нова форма міжособистісної комунікації // Дослідження з граматики і лексикології української мови [Електронний ре-

- сурс] – Режим доступа: <http://ukrmova.com.ua/zmist-zhurnalu/vipusk-11/internet-spilkuvannya-yak-nova-forma-mizhosobistisno%D1%97-komunikaci%D1%97/> (Дата звернення 14.02.2015).
4. Кубрякова Е.С. Типы языковых значений / Е.С. Кубрякова. – М.: Наука, 1981. – 200 с.
 5. Кубышко И.Н. Аббревиация – закономерное явление в английском языке // Омский научный вестник. – № 6-102. – 2011. – С. 118-121.
 6. Шевчук В.Н. Военно-терминологическая система в статике и динамике: дис. д-ра филол. наук / В.Н. Шевчук. – М.: Военный институт, 1985. – 229 с.
 7. BDPA Detroit Chapter MOOCs Top Ten Sites for Free Education with Elite Universities [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.bdpa-detroit.org/portal/index.php/comittees/high-school-computer-competition-hscc/29-education/57-moocs-top-10-sites-for-free-education-with-elite-universities.html> (Дата звернення 14.02.2015).
 8. How newspapers SEOed Patrick Swayze's death [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://onlinejournalismblog.com/2009/09/16/seo-patrick-swayzes-death/> (Дата звернення 14.02.2015).
 9. It examines the determinants of belonging to the NEET group, and measures the economic and social costs of NEETs [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://eurofound.europa.eu/publications/report/2012/labour-market-social-policies/needs-young-people-not-in-employment-education-or-training-characteristics-costs-and-policy> (Дата звернення 14.02.2015).
 10. Klipfolio Examples and Templates [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://klipfolio.com/resources/kpi-examples> (Дата звернення 14.02.2015).
 11. Macmillan Dictionary [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.macmillandictionary.com/buzzword/recent> (Дата звернення 14.02.2015)
 12. MOOCology [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://moocology.org/> (Дата звернення 14.02.2015).
 13. NEETism [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.collinsdictionary.com/submission/1830/neetism> (Дата звернення 14.02.2015).
 14. The local authority NEET figures provides an annual estimate, based on average figures for November to January each year [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.gov.uk/government/publications/neet-data-by-local-authority-2012-16-to-18-year-olds-not-in-education-employment-or-training> (Дата звернення 14.02.2015).
 15. To access your VLE please visit the Student Portal and login [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.londoninternational.ac.uk/community-support-resources/current-students/vle-resources> (Дата звернення 14.02.2015).
 16. Wanna Get Super SEOed? [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://gigaom.com/2010/07/16/wanna-get-super-seoed-check-out-googles-video-sitemaps/> (Дата звернення 14.02.2015)

Мелех Г.Б.

викладач Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка

ЛЕКСИКО-ТЕМАТИЧНА ГРУПА «ІНГРЕДІЄНТИ» У ФУНКЦІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ НІМЕЦЬКОЇ ФАХОВОЇ МОВИ КУЛІНАРІЇ

Ключові слова: ядро, приядерна зона, периферія, лексико-тематична група.
Key words: core, nuclear zone, periphery, lexical-thematic groups.

Лексико-тематична група – мовне об'єднання слів, яке базується на парадигматичних відношеннях, це ієрархічна динамічна єдність взаємопов'язаних одиниць, які мають певну загальну ознаку і подібність позначуваних денотатів. Вона вирізняється рядом характерних ознак: містить сукупність мікросистем, будучи таким чином системою систем; кожна ЛТГ має принаймі одну спільну сему, яка об'єднує усю систему; усередині ЛТГ можливі зв'язки синонімії, антонімії; вона може включати слова одного порядку – осіб, дії, предмети із абстрактним чи конкретним значенням. Тематичне групування слів природно впливає з групування явищ об'єктивної реальності, у складі яких виділяються логічно окреслені ширші або вужчі їх кола, поєднані між собою спільними ознаками. Кожна група таких слів пов'язана спільними семантичними рисами, за якими ці слова співвідносяться як елементи тематичної цілісності [3, 6]. Л.М. Васильєв відносить лексико-тематичну групу до розряду синтагматичних полів, разом із синонімічно-антонімічним підтипом, семантемами і частинами мови [2, 105-113]. Лексико-тематичні групи без сумніву пов'язані одна з одною в межах однієї терміносистеми, їхні зв'язки можна вичленувати із контексту, гіперо-гіпонімії та іншого, оскільки, як вважає Ю.Д. Апресян, “семантичний простір мови є безперервним” [1, 252]. В основі виділення ЛТГ лежить процес узагальнення, оскільки, як зазначає А.Т. Ліпатов, “у результаті узагальнення слова об'єднуються у групи, засновані на їхній семантичній схожості” [4, 51]. Основоположниками дослідження груп лексики вважають Г. Іпсена, а також його послідовників В. Порціга та Й. Тріра, крім цього цією проблематикою займалися А.А. Уфімцева, М.Д. Степанова, В.І. Кодухов, Щур Г.С. та інші. **Актуальність** дослідження полягає у розгорнутому аналізі ЛТГ, тобто виявлення не лише кількісних показників, а й наявності синонімії, антонімії, характеристики словотвору тощо. **Мета** розвідки – опис ЛТГ “Інгредієнти”, яка є базовою для фахової субмови кулінарії через тісний зв'язок з усіма іншими ЛТГ цієї галузі (посуд, процесуальна лексика, назви страв, властивості), поставлена мета передбачає розв'язання таких **завдань**: визначення ядра, приядерної зони та периферії групи за квантитативними критеріями, поділ групи на окремі підгрупи, виявлення синонімічних та антонімічних відносин усередині групи, встановлення наявності запозишень та кількості діалектної лексики.

Кулінарна лексика як фахова субмова охоплює придатні для споживання продукти, практику приготування їжі, основні способи обробки продуктів, правила

їх поєднання, технічні засоби для обробки продуктів. Це технологічний бік харчування, що включає семантику сировини і дій над нею, вектор споживання їжі пов'язаний із класифікацією приготованих страв, гастрономічна рефлексія детермінує уявлення про властивості окремих інгредієнтів та страви загалом.

ЛТГ “Інгредієнти” представлена 702 лексемами, виявленими методом суцільної вибірки із п'яти кулінарних книг, п'яти художніх творів різних авторів (Томас Манн, Герман Гессе, Гайнріх Белль, Ельфріде Єлінек, казки братів Грімм), які ми поділили на 9 підгруп. Ядро групи становлять лексеми *Milch* та *Ei*, які домінують у вибірці усіх трьох рівнів: у фахових кулінарних текстах (*Milch* – 197 слововживань, *Ei* – 259 слововживань), у художніх творах (*Milch* – 35 слововживань, *Ei* – 10 слововживань), у фразеологічних одиницях (*Milch* – 10 слововживань, *Ei* – 37 слововживань), слово *Ei* зустрічається навіть у географічних назвах, але лише один раз. Ці два продукти доволі символічні і значущі у житті людей, оскільки вони символізують життя: яйце як осередок, зародок всього живого, молоко, яке надзвичайно важливе для людини з перших днів її життя. Крім цього до ядра належать також лексеми *Salz*, *Fleisch*, *Kartoffel*, *Käse*, *Apfel*, *Wurst*. Усі ці гастроніми також відіграють важливу роль у гастрономічній культурі німців, вони є складовими багатьох страв. Крім квантитативної переваги на трьох запропонованих для аналізу рівнях, лексеми *Salz* (11 назв), *Apfel* (5 назв), *Fleisch* (1 назва), *Käse* (1 назва) представлені у географічних назвах.

До приядерної зони за чисельністю можна віднести кулінарні *Bier*, *Brühe*, *Butt*, *Butter*, *Fisch*, *Frucht*, *Gans*, *Honig*, *Huhn*, *Kaffee*, *Kognak*, *Margarine*, *Mehl*, *Nuß*, *Öl*, *Petersilie*, *Pfeffer*, *Pilz*, *Sahne*, *Schinken*, *Schnaps*, *Schwein*, *Speck*, *Tee*, *Wein*, *Zucker*, *Zwiebel*. Лексема *Fisch* найбільш значуща у німецькому ономастиконі (29 назв), крім неї представлені слова *Wein* (15 назв), *Nuß* (9 назв), *Butter* (2 назви), *Mehl* (2 назви), *Speck* (2 назви), *Frucht* (1 назва), *Honig* (1 назва), *Kaffee* (1 назва), *Käse* (1 назва). Ці продукти теж базові, але хронологічно належать, як правило, до пізніших етапів в історії харчування німецької нації.

Периферію у ЛТГ представляють як правило слова, які мають більше конотативне навантаження, більше уточнень, наприклад види м'яса (*Hackfleisch*, *Rindfleisch*, *Schweinefleisch*), різновиди паприки (*Edelsüßpaprika*, *Gemüsepaprika*, *Paprikafrucht*), види вина (*Rotwein*, *Weißwein*), види хліба (*Schwarzbrot*, *Weißbrot*). Периферію цієї ЛТГ можна поділити на декілька підгруп, а саме:

- м'ясо та м'ясні вироби (180 / 25,6 %): *Broiler*, *Ente*, *Farce*, *Fleischbrühe*, *Geräuchertes*, *Hackfleisch*, *Hase*, *Hühnchen*, *Kalb*, *Kaninchen*, *Lamm*, *Leber*, *Leberwurst*, *Niere*, *Rindfleisch*, *Schmalz*, *Schweinefleisch*, *Speckscheibe*, *Würstel*; лексема *Schmalz* один раз вживається у топонімії;
- бакалія (114 / 16,3 %): *Bratfett*, *Eidotter*, *Eigelb*, *Eiweiß*, *Essig*, *Gelatine*, *Grieß*, *Hefe*, *Mayonnaise*, *Marinade*, *Marmelade*, *Marzipan*, *Masse*, *Reis*, *Rosine*, *Semmelbrösel*, *Senf*, *Speisestärke*, *Stärkemehl*, *Sultanine*, *Tafelmargarine*, *Tomatenmark*, *Zucker*, *Zutat*;
- овочі та гриби (105 / 14,9 %): *Blumenkohl*, *Bohne*, *Champignon*, *Edelsüßpaprika*, *Erbse*, *Erdapfel*, *Gemüse*, *Gemüsepaprika*, *Gurke*, *Karotte*, *Kohl*, *Kohlrabi*, *Kraut*, *Kren*, *Kürbis*, *Linse*, *Möhre*, *Paprika*, *Paprikafrucht*, *Pfifferling*, *Porree*, *Rübe*, *Salat*, *Salatgurke*, *Sauerkraut*, *Schnittlauch*, *Sellerie*, *Spargel*, *Spinat*, *Tomate*, *Weißkohl*, *Wurzelwerk*; лексеми *Kohl* (4 назви), *Kraut* (2 назви), *Möhre* (1 на-

- зва), *Kürbis* (1 назва), *Linse* (1 назва) зафіксовані у топонімах;
- прянощі (76 / 10,8 %): *Curry, Dill, Gewürz, Gewürzkorn, Knoblauch, Kümmel, Lorbeerblatt, Majoran, Meerrettich, Muskat, Muskatnuss, Nelke, Pfefferkorn, Speisewürze, Thymian, Vanillinzucker, Wacholderbeere, Würze, Zitronensaft, Zitronenschale*; слово *Dill* двічі використане у географічних назвах;
 - напої (60 / 8,5 %): *Apfelsaft, Branntwein, Champagner, Grog, Limonade, Punsch, Rotwein, Rum, Saft, Weinbrand, Weißwein*;
 - фрукти та горіхи (59 / 8,4 %): *Banane, Birne, Kirsche, Mandel, Obst, Orange, Pflaume, Traube, Zitrone*; лексема *Pflaume* один раз зафіксована у топонімії, лексема *Kirsche* 5 разів;
 - риба (51 / 7,2 %): *Aal, Fischfilet, Hecht, Hering, Karpfen, Krebs*; лексеми *Hering* (5 назв) та *Krebs* (1 назва) містяться у географічних назвах;
 - молочні продукти (31 / 4,4 %): *Buttermilch, Joghurt, Kondensvollmilch, Quark, Rahm, Reibkäse*;
 - тісто та вироби з нього (у якості складників інших страв) (26 / 3,9 %): *Brötchen, Butternudel, Nudel, Schwarzbrot, Semmel, Teig, Weißbrot*.

У словотвірному відношенні у групі переважають складні слова, що складаються із двох слів (56 %), композити із трьох слів становлять 4, 2 %. Трохи меншу кількість займають прості слова – 33, 3 %, найменшою виявилась група похідних слів (6, 5 %) із переважанням суфіксального способу словотвору. Такий розподіл свідчить з одного боку про уточнюючий характер інгредієнтів, оскільки композити не потребують додаткового пояснення, аз іншого боку наявність значної кількості простих слів пояснюється вживанням базових компонентів таких як *Salz, Ei, Öl, Fleisch, Fisch*, які за своєю структурою здебільшого прості слова.

У досліджуваній групі зафіксовано 25 синонімічних рядів, серед яких 10 можна класифікувати як територіальні дублети: *Sahne – Rahm – Obers, Traube – Rebe, Fisole – Bohne*. Серед лексики локального маркування, тобто за розподілом лексики відносно діалектів та регіональних варіантів, найчисельнішу групу складає лексика із позначення *österr.*, тобто австрійський варіант німецької мови, оскільки такі лексичні одиниці тісно переплітаються із літературною німецькою мовою і подекуди лише завдяки етимологічному аналізу можна визначити територіальну приналежність слова: *Aschanti, Beinflisch, Erdapfel, Fisole, Germ, Haschee, Kalbsbrust, Knackwurst, Kochsalat, Möhre, Obers, Paradeiser, Radieschen, Rotkraut, Sauermilch, Schlagobers, Schweinsschnitzel, Selchfleisch, Slibowitz, Weißkraut*; меншу групу становлять лексеми баварсько-австрійського діалекту: *Blunzen, Dotter, Einbrenn, Fleckerl, Haxe, Karfiol, Lauch, Marmelade, Schlegel, Staubzucker, Würstel*; кілька слів належать до віденського діалекту: *Blutwurst, Eidotter*; в незначній мірі представлений північно-німецький діалект: *Alsterwasser, Bete, Mohrrübe, Weißkohl*. Антонімія представлена всередині групи чотирма кулінарними антонімічними парами: *Rundkornreis – Langkornreis, Weißbrot – Schwarzbrot, Eiklar – Eigelb, Rotwein – Weißwein*.

Як і в усій німецькій лексичній кулінарній системі загалом, так і у досліджуваній ЛТГ значну кількість становлять іноземні запозичення (13 %); оскільки кухня будь-якого народу все більше інтернаціоналізується, серед іноземних запозичень 45 % відносимо до інтернаціоналізмів: *Anschovis, Biskuit, Curry, Estragon, Farce, Joghurt, Kaper, Majoran, Pistazie, Rosmarin, Safran, Trüffel* та інші. Запозиченими є передовсім

назви спецій, фруктів, частин м'ясної туші та бакалії, рослинні номінації запозичувались разом із артефактами, яких не було досі у німецькій кухні, деякі запозичення функціонують паралельно із автохтонними німецькими варіантами: *Bouillon – Brühe*, *Makkaroni – Nudeln*, *Fisole – Bohne*.

ЛТГ „Інгредієнти“ є динамічною системою, яка характеризується спільною семою „продукт, придатний для харчування“, містить сукупність підгруп, включає слова одного порядку (конкретні предмети) та виявляє зв'язки синонімії, антонімії та полісемії. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у аналізі інших лексикотематичних груп у системі фахової мови німецької кулінарії.

Література

1. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика / Апресян Ю.Д. – М.: РАН, 1995. – 252 с.
2. Васильев Л.М. Теория семантических полей // Вопросы языкознания / Л.М. Васильев. – М., 1971. – № 5. – с. 105-113.
3. Гоца Е. Д. Назви їжі й кухонного начиння в українських карпатських говорах / автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук: 10.02.01 – українська мова / Еріка Дюлівна Гоца. – Ужгород, 2001. – 17 с.
4. Липатов А.Т. Лексико-семантические группы слов и моносемные поля синонимов // Филологические науки / А.Т. Липатов. – М., 1981. – № 2. – с. 51-57

ЕТНОМОВНА ТА КОНЦЕПТУАЛЬНА КАРТИНА СВІТУ

Ключові слова: етномовна картина світу, концептуальна картина світу, концепт, етноконтекст, етносимволіка, обрядодія.

Могутнім чинником відображення об'єктивної дійсності в національній свідомості є рідна мова того чи іншого народу. За допомогою її засобів формується етномовна картина світу, що є водночас продуктом і рушієм національної самосвідомості. За І. Огієнко, мова народу – це невичерпне джерело цілющих соків для розвитку мови літературної [5,110], вона – мати мови літературної [5, 108]. У ній закладена культура народу, засвідчено ступінь народної свідомості, сформовано основи його життя, культурного й національного.

Мовний код етноконтекстів виступає об'єктом посиленої уваги вчених ще у працях таких дослідників, як В. фон Гумбольдта, Д.Зеленіна, І.Огієнка, О.Потебні, Е.Сепіра. Згодом значний внесок у розвиток вивчення обрядового мовлення зробили: Є. Верещагін, В.Костомаров, А.Вежбицька, С.Єрмоленко, В.Жайворонок, В.Русанівський, Ю.Степанов, О.Тищенко та інші. Сучасні дослідження мовних одиниць ґрунтуються здебільшого на широкому залученні позамовних чинників, пов'язаних з широкими культурними надбаннями народу. Вивчення етнографічної лексики дає можливість зануритись у витоки матеріальної та духовної культури пра-народу, в особливості його світосприймання.

Кожна національна мова, що має свої певні особливості, специфічні риси, які виявляються на різних рівнях системи, формує власну мовну картину світу. Мова відбиває мислення її носія, його світосприймання, специфіку його життя, культури, реакції на довкілля, оцінки його реалій тощо. Від покоління до покоління передаються мовні закономірності, що стають мовною традицією. Створюється своєрідний колорит образного слова. І саме розгляд мовних явищ в етнологічному аспекті з позицій етнолінгвістики доводить, що це є колективний витвір духовної енергії народу. У певному розумінні національно-мовна картина світу – це плід його фантазії, модель сприйняття ним світу як цілого. Оскільки мовна модель є постійним предметом пізнання, то пізнання світу проходить через процеси пізнання передусім мовного організму в його динаміці, вічному порухові, взаємозв'язках мовних явищ. Уніфікація останніх виступає як умовна класифікація динамічних явищ предметного світу. У цілісній етномовній картині світу дослідників приваблюють фрагменти, заповнені контекстами народних звичаїв, обрядів, вірувань. Часто це раритетні фрейми, оскільки багато чого з народних звичаїв, вірувань уже відійшло в минуле, стало історією або й стерлося в ній.

Досліджуючи обрядове мовлення, спостерігаємо, що етномовна картина світу – це фрагментарна картина світу, яка продиктована народними звичаями, обря-

дами, віруваннями. Тобто це звужена модель, оскільки багато чого вже відійшло в минуле, стало історією. Етномовну картину світу беремо з народного мовлення, яке має свої особливості, свою специфіку. При цьому спостерігаємо, що у народному мовленні, відбувається певне закодовування довкілля.

Концептуальна картина світу – явище динамічне, мовні одиниці, що її відображають, зазнають усіляких перетворень і набувають концептуальних значень, що розширює поле того чи іншого мовного знака. Концептуальна картина світу – це предметний, реальний світ. В результаті чого слово-знак функціонує не просто як слово-номінація з одним чи кількома лінгвістичними значеннями, а як слово – культурний концепт. При цьому кожне культурне явище не може існувати без варіанту говіркового найменування. Це особливо спостерігаємо досліджуючи обрядотексти.

Часто за певною лексемою стоїть етнокультурне явище, розкрити зміст якої можна лише заглибившись у обрядодію. Так, лексема вогонь у народному обрядовому мовленні породжує традиційні сталі сполуки живий вогонь, вогненне слово, вогонь душі, родинне (домашнє) вогнище, цар вогонь, цар неба, святий вогонь, жива ватра. Вираз жива ватра побутує в народному мовленні у різних варіантах: жева ватра, живий вогонь, живий огонь, пор. також у стійких словосполученнях – натерти живу ватру, крутити живої ватри, запускати живу ватру, викручували (запалювали) живу ватру.

Або лексема верба породила певні культові й сакральні найменування: Вербна (Шуткова, Бечкова) неділя, Вербний тиждень, Вербич, Вербна субота, вербова кладка, вербова дощечка. Це яскраво відбито у народному мовленні, напр. у приказках: Прийде Вербиця, назад земля вернеться; Верболіз б'є до сліз або Прийшов вербич, два кожуха терич.

За І.Огієнко, «мова завжди є своєрідним показчиком сили та висоти культури кожного народу»[5, 34]. Саме в контексті обряду окреслюється внутрішня форма певних слів, їхні конотації, розкривається співвіднесеність мовної ознаки з її первинною та вторинною номінаціями.

Деякі лексеми, характерні для даного типу дискурсивного мовлення, вживаються лише у сакральному значенні, а інші набувають сакрального значення в процесі вторинного семіозису. Це стосується і багатьох фразеологічних висловів. Саме фразеологізми як мовні одиниці прямо або опосередковано несуть у собі культурну інформацію про суспільство, світ, народ. Вони давно стали одним із важливих об'єктів етнолінгвістики, яка відстежує тісний взаємозв'язок мови та етносу, мови та культури. Фразеологія обрядового дискурсу є одним із мовних засобів бачення предметної картини світу. Нерідко природу її символіки можна простежити не лише через внутрішній зміст виразу, але й через контекст того чи іншого обряду. Скажімо, справжній зміст номінації «відкупні куми» постає в контексті родильної обрядовості. Так називали чоловіка й жінку, які у разі, коли в сім'ї помирають діти, для збереження життя новонародженому запрошувалися його батьками бути другою парою кумів. Пізніше ця дитина викуплялася у таких кумів [7, 216]. Символіка предмета, речі, релігії переходить на символіку їхніх найменувань, тобто мовних одиниць, якими вони позначаються. Оскільки образність закладена у мові, то при кожному новому слововживанні відбувається взаємодія внутрішнього образу і значення як реалізації першого. А частота вживання, в результаті перетворення думки, забезпечує створення

порівняно широкого значення за допомогою одиничного обмеженого словесного образу. Щоб проникнути в етносимволіку мовних одиниць, треба передусім знати етнокультуру, етнопсихологію, народну філософію, розуміти силу, яку народ приписує мовленому слову. Тому, досліджуючи обрядове мовлення, спостерігаємо ряд сталих словосполучень, що є невід'ємним елементом практично кожної обрядодії, а також і наявність слів із сакральним значенням, що виникли саме в контексті певної обрядодії.

Скажімо, у вербальному контексті різдвяних обрядодій постає ряд фразеологізованих висловів як загальнолітературного, так і діалектного характеру: носити вечерю – напередодні Різдва розносити хрещеним батькам свячену їжу; проганяти кутю – обрядодія, яку здійснюють переважно діти напередодні Водохреща; вечірня вода – вода, освячена у Надвечір'я Водохреща, вважається найсвятішою.

Отже, мова є не лише способом комунікації між людьми, а й засобом становлення етнокультури. Вона засвідчує світоглядні орієнтири народу, характер сприйняття навколишнього світу, його національні особливості. Тим самим, мова уособлює націю, збирає воедино національні надбання та відображає його історію розвитку. Концептуальні лексичні одиниці і мовні формули, якими таке багате народне дискурсивне мовлення, виводять, у свою чергу, на глибини національного духу. А звернення до етнографічного матеріалу дозволяє простежити за функціонуванням ритуальних словесних формул, обрядових термінів, які і створюють певну систему народних (часом напівзабутих, часом закріплених за певною місцевістю) мовних одиниць.

Література

1. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / Пер. с нем. Г.В.Рамишвили. М.: Прогрес, 1984. – 397 с.
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. К.: Довіра, 2006.
3. Жайворонок В. Українські обрядові мовні формули на етнокультурному тлі // Слово. Фраза. Текст. М., 2002. – С.182-195.
4. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень // Мовознавство, 2001. – №5. С.48-63.
5. Огієнко І. Історія української літературної мови. К.: Наша наука і культура, 2004. – 436 с.
6. Потебня А. Из записок по теории словесности // Слово и миф. М., 1989. – 622 с.
7. Словарь української мови: у 4т. / Упоряд. Б.Грінченко. – К, 1997.
8. Степанов Ю. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. – 824 с.

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ АНГЛОМОВНОЇ РЕКЛАМИ

Анотація: в статті розглядаються основні компоненти англомовних рекламних текстів, їх стилістичні особливості та побудова; проаналізовані функції стилістичних прийомів в рекламних текстах.

Ключові слова: слоган, стилістичний прийом, рекламний текст.

Annotation: The article examines the main components of the English advertisement copes, their stylistic peculiarities and structure. It also analyzes functions of the stylistics devices in the advertisement copes.

Key words: slogan, stylistic device, advertisement cope.

Місце реклами в контексті сучасної комунікації займає особливе місце, оскільки міжнародні політичні, економічні, ринкові стосунки будуються на постійному обміні товаром, досвідом послугами тощо. Початок співпраці починається ще до офіційної зустрічі, оскільки сьогодні ім'я, імідж, бренд говорять самі за себе. Представлення нової продукції публіці починається з реклами. Відтак, товар з відомим ім'ям завдяки його поширенню у засобах масової інформації стає відомим та успішним на ринку споживання.

Мета статті – визначити особливості композиції сучасних англомовних текстів та проаналізувати стилістичні прийоми, які в них реалізуються.

Актуальність статті зумовлена впливом рекламної комунікації на поширення товару, оскільки сьогодні світ підпорядковується ринковим стосункам. Питання просування товару в сучасному світі без реклами не можливе. Англомовна реклама займає особливе місце і має ключові значення, оскільки англійська мова – перша мова міжнародного спілкування. Крім того, реклама несе в собі соціокультурне наповнення, що сприяє міжкультурній комунікації, культурному обміну народів.

В своїй статті ми опираємося на дослідження мовних особливостей рекламних текстів, які розробили такі науковці: Дридзе Т.М., Булигіна Т.В., Верещагін Е.М., Степанов Ю.С., Алексеєва І.С., Зильберт Б.А., Медведева Е.В., Кохтев Н.Н., Cohen D., Crystal та ін.

Щодо питань, які стосуються побудови реклами, її основних складових частин, то можна знайти відмінності, тому що різні автори пропонують різні класифікації, так одна група вчених виокремлюють заголовок, слоган, основний текст та ілюстрація, інші науковці встановили «наступну схему тексту: заголовок, салоган, основний текст, фраза-відлуння».[1] Проаналізувавши літературу, ми схилиємося більше до другої класифікації, оскільки вважаємо її більш обґрунтованою.

Дослідивши англомовний рекламний текст ми дійшли до висновку, що в «основі створення рекламних текстів лежать дві тенденції: стислість, лаконічність вираження та виразність, емність інформації.» [1] головні завдання, які стоять перед

рекламо творцями є: зберегти початкову свіжість інформації, донести її «вибуховий» потенціал, зосередивши текст у декількох легких для засвоювання та простих для запам'ятовування словах. Текст реклами відноситься до тих видів текстів, які призначені здійснити за можливістю більш прямий і безпосередній вплив на аудиторію.

Щодо стилістичної будови рекламних текстів варто зазначити, що там використовуються стилістичні прийоми, залежні від мети, яку переслідує автор. Крім того «не всі види друкованої реклами становлять однаковий інтерес зі стилістичного боку, адже у значній кількості цих рекламний засобів першочерговими є інформативна та нагадувальна». [4,с.114]

Не дивлячись на різні підходи до класифікації рекламних текстів, завжди залишаються беззаперечні істини: кожна з складових реклами (заголовок, слоган, основний текст) відіграють своє значення для успішного репаного представлення. Важливість заголовка обумовлена тим, що приблизно 80% читачів пробігають очима лише заголовки, не читаючи основного рекламного тексту. Таким сином, саме заголовок повинен привернути увагу читача і викликати інтерес, бути розрахованим на конкретну групу, пояснювати призначення товару.

Що стосується стилістичного наповнення, в заголовках особливе місце посідає графіка та графічні прийоми для привернення уваги, обов'язковою є капіталізація, крім того, варто додати, що «заголовки рекламних текстів мають особливу будову. Вони виконують три функції: привернення уваги, інформативність та вираження теми рекламного тексту» [2,с.20]. Єфімов Л.В. наголошує, що заголовок повинен бути коротким та лаконічним. Наприклад, заголовок газетної реклами «Save up to 70% on luxury travel» (The London Evening Standard(Wednesday, 17 July 2013)), виконує всі вищезазначені функції, так, розрахований на конкретну аудиторію, відразу привертає увагу потенційного клієнта, інформує про сферу послуг, несе в собі основу ідею реклами.

Слоган – частина рекламного тексту, яка повинна зацікавити потенційного клієнта ознайомитися з основним змістом реклами, так би мовити, заінтригувати читача. Важливу роль на цьому етапі відіграє звучання інформації: асонанс, алітерація, рима, ритм тощо. (наприклад, **He may be still leave or healthy hair**) «Успіх рекламного слогану та його перекладу – в грамотному поєднанні основної реклами з засобами виразності, які найбільше їй відповідають» [3].

Основний текст реклами може мати та використовувати в собі різні стилістичні прийоми, як епітети, метафори, так само й гру слів, каламбур тощо. Проте рекламний текст повинен бути доступним та зрозумілим для широкого кола людей, постійно закликати до дії (50% рекламного тексту – дієслова: «Save up to 70% on luxury travel», “let’s” “have” “take” ect.) та ні в якому разі не втомлювати. Завжди варто пам'ятати, що «основна думка реклами повністю сприймається в тому випадку, якщо вона чітко сформульована на початку або в кінці композиції. З психологічної точки зору спрацьовує закон пам'яті: найкраще запам'ятовується початок та кінець. Цей самий принцип пояснює чому слоган та фраза відлуння повинні перегукуватись між собою.

Фраза-відлуння – це певний етап закріплення матеріалу для читача, оскільки вона повинна мати спільні точки дотику з заголовком та слоганом, повторювати основну ідею, яку несе рекламний текст. Наголосити на ключових перевагах продукту, підкреслити доступність, необхідність тощо. Як правило, це односкладне спону-

кальне окличне речення (в англомовних текстах це може бути слово *let*). В газеті «The international New Your times(Saturday-Sunday, January 24-25, 2015)» фраза-відлуння “For 4 weeks, then 50% off for 1 year” повністю копіює, є дзеркальним відображенням заголовку реклами.

Загалом можна зробити висновок про те, що лексичне наповнення рекламного тексту має досить вільну форму, хоча рекламотворці закликають створювати рекламу на базі простих однозначних слів, в той самий час Е.В. Медведева в свою чергу зазначає, що багатозначні слова, емоційно-піднесена лексика, лексика з молодіжного жаргону, товарний знак, що виконують комунікативну функцію, викликають в адресата уявлення про товар. Прагматичну інформацію несуть у тексті запозичення, що впливають на оптимальне сприйняття тексту. До того ж, нам імponує думка О.Ю. Дубенко про те, що «в рекламному тексті домінує функція переконання, саме тут засобами стилістики відбувається романтизація рекламованого як у вербальній, так і у зображувальній формі, що супроводжується появою неабияких стилістичних винаходів»[4,с.117].

Отже, рекламний текст має цікаву функціональну та стилістичну будову, більшість вчених схиляється до наступних композиційних складових реклами: заголовок, слоган, основний текст, фраза відлуння. В рекламних текстах використовуються найрізноманітніші стилістичні прийоми: від асонансу, алітерації до каламбурів, гри слів тощо. Лексичне наповнення рекламних текстів залежить від автора, проте значну частину займають дієслова, які постійно спонукають потенційного читача до дії.

Список використаних джерел

1. Ковальчук Н. Лінгвокультурні особливості мови англомовної реклами. Науковий блог. [електроний ресурс] – режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2012/linhvokulturni-osoblyvosti-movy-anhlomovnoji-reklamy/> (дата звернення 03.03.2015р.)
2. Єфімов Л.П. Стилiстика англiйської мови. Учбово-методичний посiбник. – Вiнниця: Нова книга. 2004. – 240 с.
3. Шалова Е. С., к. п. н. Привалова Ю. В. Языковые особенности английских рекламных слоганов и их перевод на русский язык. IX міжнародна науково-практична конференція 10-11 жовтня, 2013р. [електроний ресурс] – режим доступу: http://www.confcontact.com/2013-nauka-v-informatsionnom-prostranstve/fl7_shalova.htm (дата звернення 05.03.2015)
4. О.Ю. Дубенко. Порiвняльна стилiстика англiйської та української мов. Посiбник для студентiв та викладачiв вищих навчальних закладiв. – Вiнниця: Нова книга, 2005. – 224с.
5. The London Evening Standard(Wednesday, 17 July 2013)
6. The international New Your times(Saturday-Sunday, January 24-25, 2015)

Гутиряк Оксана Ігорівна

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мовної та міжкультурної комунікації
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка

АНГЛІЙСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ БІЗНЕСУ: СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Термінологія *будь якої* галузі знань має тісний зв'язок із побутовою лексикою. Не є винятком і термінологія бізнесу, яка ввбрала в себе велику кількість загальноживаних слів, які існували у мові задовго до появи самого поняття "бізнес" (*buy, sell, market* тощо). З іншого боку, низка термінів бізнесу широко вживається у побуті (характерним прикладом може слугувати сама лексема *business*). У зв'язку з цим важливо, на наш погляд, проаналізувати як семантику окремих термінів бізнесу, так і особливості семантичної будови термінологічної системи в цілому.

Наступні спостереження зроблено на матеріалі термінів бізнесу, відібраних з оригінальних текстів та словників [3, 6, 7, 8].

Однією з найважливіших ознак терміна вважається його підвищена смислова точність, яка вимірюється, зокрема кількістю полісемічних та синонімічних одиниць [1]. Для досліджуваної термінології характерна досить велика кількість синонімічних та полісемантичних термінів.

Міжнародні та національні стандарти на термінологію наукових, технічних, виробничих та інших галузей забороняють вживання синонімів (за винятком скорочених форм стандартизованого терміна) та неоднозначних термінів. Проте будь-яка термінологія перебуває у постійних контактах з загальнолітературною та побутовою лексикою і зазнає її впливу. Тому термінології багатьох галузей (наукових, гуманітарних, технічних), а особливо таких, що перебувають на стадії розвитку, містять певну кількість синонімів. Згодом із них залишається, як правило, один. Щодо полісемії, то вона у науковій термінології є явищем винятковим. Більш-менш припустимими вважаються лише випадки полісемії типу "дія – результат дії".

Термінологія бізнесу у цьому відношенні відрізняється від інших термінологічних систем значно більш кількістю синонімічних та полісемантичних одиниць. На вибірку обсягом 800 термінів тут припадає 38 синонімічних груп (близько 5%): *durable goods/durables/remote good/hard goods* "товари довготривалого вжитку", *agreement/contract/treaty* "угода", *goods/item/product* "товар", *store/shop* "крамниця".

Окрім того, зустрічаються словотвірні дублети (з ідентичними значеннями): *indexing/indexation* "індексація", *licenser/licensee* "ліцензіат", *personal selling/personal salesmanship* "приватний продаж". Досліджувана вибірка містить 23 полісемічних терміни (близько 3%), в тому числі чотири терміни, які мають більше двох значень у межах досліджуваної термінології *agreement* "домовленість", "угода", "контракт"; *commission* "угода, згідно з якою одна сторона зоб'язується за дорученням другої сторони за винагороду укласти торговельну угоду від свого імені, але в інтересах другої сторони "плата за таку угоду", "плата комерційному банку за виконання операцій за дорученням клієнтів", "плата інвестиційному банку за розміщення цінних паперів",

customer “клієнт”, “покупець”; *currency* “грошова одиниця”, “грошовий знак”; *franchise* “право на продаж товарів, яке виробник надає ”торговельній фірмі”, “торговельна фірма, яка одержала таке право”, “асоціація таких фірм”.

Для термінології бізнесу характерна наявність великої кількості конверсивів (*sale – buy, seller – buyer, credit – debt, creditor – debtor*). Це пояснюється тим, типових ситуацій предметної галузі бізнесу є дія з двома рівноправними партнерами, кожний з яких виступає у подвійній ролі (пор. ситуацію купівлі- продажу. До речі, у багатьох мовах існує відповідний термін – купівля-продаж). Для позначення цієї ситуації з акцентом на напрямок “продавець – покупець” вживається термін *sale*, для її позначення з акцентом на зворотній напрямком – *buying*. Конверсиви характерні, зокрема, для суспільно-політичних термінологій [4, 88 – 89].

Відносно велика насиченість термінології бізнесу синонімічними та полісемантичними термінами – показник того, що бізнес є не науковою, а суто застосовною дисципліною, до того ж тісно пов’язаною з побутовими, сферами життя. Велика кількість синонімів та багатозначних термінів характерна лише для дисциплін переважно описового характеру. У деяких з них, як, наприклад у медицині, будівництві, кількість синонімів приблизно такаж, а іноді сягає навіть 20% та більше [1, 76].

Описовий характер термінології бізнесу позначився також на інших її характеристиках, зокрема таких, що стосуються термінології в цілому. Йдеться, у першу чергу, про співвідношення між кількістю базових та семантично похідних термінів. Під базовим терміном певного лексико-семантичного угруповання (у нашому випадку – бізнесу) тут розуміємо слово чи усталене словосполучення. серед семантичних складових якого немає таких, які були б значеннями інших членів цього угруповання [5]. Практично це означає, що тлумачення (визначення) базового терміна не містить інших термінів, що належать до цієї ж термінології. Решта членів термінологічної системи вважаються семантично похідними від базових

Базові терміни бізнесу – це майже виключно загальнонаукові та міждисциплінарні термінологічні одиниці, а також запозичення з інших терміносистем (*needs, products, currency*). Натомість похідні терміни – це терміни бізнесу у вузькому розумінні, тобто одиниці, утворені у межах цієї термінології (*received-value pricing, product differentiating marketing*).

Співвідношення кількості похідних та базових термінів у термінології характеризує відносну кількість лексичних одиниць, які виражають складні поняття, утворені, переважно, шляхом дедукції. У термінології бізнесу це співвідношення дорівнює 12:1. Це суттєво відрізняється від аналогічного співвідношення термінологічних систем наукових (теоретичних) та технічних дисциплін, де відповідні параметри є значно більшими, наприклад, 30:1, 50:1 [9]. За співвідношенням кількості похідних та базових термінів термінологія бізнесу наближається до побутової лексики. Це цілком зрозуміло, адже бізнес суті не є наукою. Для науки (незалежно від того користується вона дедуктивним чи індуктивним апаратом) характерна наявність розвинутої системи понять і методів дослідження. Натомість бізнес – практична галузь діяльності, до того ж тісно пов’язана з побутовими, повсякденними сферами життя. Зазначимо, що практичними сферами діяльності є також більшість тих дисциплін, з якими контактує бізнес і з яких він запозичує поняття та терміни (виробництво, торгівля, реклама тощо).

Таблиця 1

Середня довжина базових та похідних однослівних термінів бізнесу

Тип терміна	Кількість термінів	Кількість літер	Кількість морфем
Базовий	37	7,51	1,75
Похідний	184	8,51	1,99

Термінологія бізнесу розростається не стільки за рахунок утворення специфічних бізнесових термінів, скільки за рахунок запозичення термінів суміжних галузей (*goods, investment, production* тощо). Базові терміни у досліджуваній термінології виявилися дещо коротшими (в середньому) за семантично похідні терміни.

Це спостерігається навіть серед однослівних термінів (табл. 1). Якщо ж враховувати термінологічні словосполучення, різниця стає ще помітнішою. Проте навіть для однослівних термінів різниця у довжині є статистично достовірною (коефіцієнт надійності дорівнює 96,31% для кількості літер і 92,91% для кількості морфем). Різна довжина базових та семантично похідних термінів характерна і для інших лексико-семантичних груп.

У термінології бізнесу досить чітко виділяються три семантичні категорії: назви осіб (*accountant, businessman, competitor, consumer, dealer, investor, seller*), назви дій (*devaluation, inspection, drawing, distribution*) та назви абстрактних понять (*accountancy, insurance, discount, partnership, profitability, currency*). Серед понад 367 однослівних термінів 221 одиниця належить до цих трьох категорій (відповідно, 44, 76 та 101). Решта термінів – це назви документів (*checkbook, cheque*), організацій (*cartel, company, warehouse*) тощо.

До семантичних характеристик терміна, які були об'єктом нашого дослідження, належить, зокрема, його семантична продуктивність. Ця характеристика визначається як кількістю термінів, значення яких містять значення даного терміна в якості безпосередньої чи опосередкованої семантичної складової [2]. Семантична продуктивність терміна – це його роль у формуванні лексико-семантичної системи відповідної термінології. Семантична продуктивність терміна виявляються шляхом аналізу систем тлумачень термінологій. Лексичне значення будь-якої лексеми, полісемічної чи моносемічної, загальнолітературного слова чи терміна, трактується як ієрархічна структура, до складу якої входять безпосередні та опосередковані семантичні складові. Семантична складова – це така частка значення певного слова чи словосполучення, яка сама є лексичним значенням іншого слова чи усталеного словосполучення. Репрезентантом значення вважається його тлумачення у словнику. Отже, семантичну складову можна операційно визначити так: 1) значення лексеми, яка міститься у тлумаченні певного значення, є семантичною складовою (безпосередньою або умовно безпосередньою) останнього, 2) значення лексеми, яка міститься у тлумаченні семантичної складової певного значення, є семантичною складовою (опосередкованою) останнього. Розрізнення безпосередніх та опосередкованих семантичних складових для поставленої мети не є релевантним.

Обстежений матеріал свідчить про те, що є залежність між семантичною продуктивністю та семантикою термінів (табл. 2).

Іменники з більш конкретними значеннями, тобто назви осіб та дій, мають суттєво менші значення семантичної продуктивності, ніж абстрактні іменники. Ко-

Таблиця 2

Семантична продуктивність однослівних термінів бізнесу з різною семантикою

Змінна	Семантична продуктивність		
	Назв осіб	Назви дій	Абстрактні імена
Обсяг вибірки	44	76	101
Середнє	16,43	12,88	45,44
Стандартне відхилення	40,77	45,29	144,96
Мінімум	0	0	0
Максимум	221	275	1013

ефіцієнт надійності щодо різниці у семантичній продуктивності термінів різної семантики дорівнює 91,77%.

Таким чином за більшістю семантичних ознак (насиченість синонімами, полісемічними словами, відносна питома вага семантично похідних термінів тощо) термінологія бізнесу відрізняється від більшості наукових та технічних термінологій і займає проміжне місце між власне науковою та побутовою лексикою.

Література

1. Гринев С.В. Введение в терминоведение / С.В. Гринев. – М.: Московский лицей, 1993. – 310 с.
2. Гутиряк О. І., Скороходько Е.Ф. Семантична структура термінології: ядро та периферія // О.І. Гутиряк, Е.Ф. Скороходько / Мова у соціальному і культурному аспекті. Збірник наукових праць. – К, 1997.
3. Русско-английский толковый словарь маркетинговых маркетинговых терминов и понятий. Москва, 1991. – 108 с.
4. Склад і структура термінологічної лексики української мови / М.П. Богуцька, Ф.В. Крижанівська, В.С. Марченко и другие. – К.: Наукова думка, 1984. – 194 с.
5. Скороходько Э.Ф. Семантические сети и автоматическая обработка текста / Э.Ф. Скороходько. – К.: Наукова думка, 1983. – 218 с.
6. Bovee, Courtland L. and Thill, John V. Marketing. New York – London – Montreal – Toronto: McGraw-Hill, Inc., 1992. – 760 p.
7. Jack Friedman Dictionary of Business Terms / Jack Friedman. – New York – London – Sydney, 1987. – 650 p.

Кулик А.В.

МНУ імені В. О. Сухомлинського,

Україна, м. Миколаїв

Науковий керівник:

к.п.н., доцент *О. Л. Щербакова.*

НАПРЯМИ СУЧАСНИХ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ключові слова: соціолінгвістика, макро- й мікро-соціолінгвістика, синхронічна та діакронічна соціолінгвістика, теоретична й експериментальна соціолінгвістика.

Keywords: sociolinguistics, macro- and micro-sociolinguistics, synchrony and diachronic sociolinguistics, theoretical and experimental sociolinguistics.

На сьогоднішній день соціолінгвістика досить активнорозвивається в різних напрямках. Вона невідривно пов'язана з такими науковими дисциплінами як: психолінгвістика, етнографія, соціальна психологія, соціологія, демографія та ін. Але для початку варто зазначити, що ж таке соціолінгвістика та що саме вона вивчає.

Соціолінгвістика – це галузь мовознавства, що становить синтез соціології та лінгвістики і вивчає питання суспільного існування й суспільні умови розвитку мови [3]. Проте, різні вчені трактують це по-різному. Наприклад, професор М.П.Кочерган вважає, що: “Соціолінгвістика – це наука, яка вивчає проблеми, пов’язані із соціальною природою мови, її суспільними функціями, механізмом впливу соціальних чинників на мову і роллю мови в житті суспільства” [1; 25]. А ось Н.Б. Мечковська дає своє визначення даного поняття. Вона гадає, що соціолінгвістика – це всі види взаємовідношень між мовою та суспільством, а саме: мова і культура, мова та етнос, і школа, і церква, і масова комунікація, і політика, і історія тощо.

На думку багатьох дослідників сучасна соціолінгвістика поділяється на три течії. Перша з них спрямована на соціологію, яка досліджує норми мовного вживання, мету вибору варіантів мови, диглосію, білінгвізм і т.д.; друга – на лінгвістику, що вивчає неоднорідність мовної системи з огляду на соціальні параметри; а третя має етнографічне й методологічне спрямування.

У зв’язку з широкою проблематикою соціолінгвістики, ми можемо виділити на її ґрунті окремі дисципліни, зокрема: інтерлінгвістику, соціофонетику, соціальну діалектологію, екологічну лінгвістику, тендерну лінгвістику, політичну лінгвістику і т.д.. На сьогоднішній день головними векторами соціолінгвістичних досліджень так і залишаються проблеми мовної ситуації, мовного колективу, суспільних функцій мови, форми існування в соціумі, соціальної диференціації мов залежно від різноманітності соціальних шарів і соціальних ситуацій, двомовності, полілінгвізму, мовної політики тощо.

З огляду на англо-американську лінгвістичну енциклопедію були виокремлені найголовніші питання, поставлені перед сучасною соціолінгвістикою, а саме: 1) Як форми мовлення і зразки комунікації розподілені в часі та просторі? 2) Як індивіди та соціальні групи ідентифікують себе на підставі мови? 3) Як способи спілкування диференціюють мовні спільноти? 4) Як мова застосовується у випадках соціальних конфліктів і напруження? 5) Які установки мови відображають соціальний поділ су-

пільства та соціальну дискримінацію, та як використати мову, щоб усунути ці проблеми? 6) Які є оптимальні методи соціолінгвістичних досліджень і способи добору мовних даних? З цього можна зробити висновок, що американська соціолінгвістика зорієнтована на дослідження використання мови як засобу досягнення соціальної рівноваги в суспільстві.

Сучасними проблемами соціолінгвістики, за словами М. Холідея, можна вважати такі її розділи: мікросоціологію мови й лінгвістичну демографію, диглосію і полілінгвізм, багатодіалектність; мовне планування, мовне будівництво та стандартизацію; соціальну діалектологію й опис нестандартних варіантів; соціолінгвістику й освіту; етнографію мовлення; мовні реєстри, перемикання кодів; мову, соціалізацію та передачу культури; соціолінгвістичний підхід до мовного розвитку дітей; лінгвістичну відносність; функціональні теорії лінгвістичних систем; теорію тексту [2; 323]. Все це надало підстави для виділення таких напрямів як: **макро- й мікро-соціолінгвістика, синхронічна та діяхронічна соціолінгвістика, теоретична та експериментальна соціолінгвістика.**

Макросоціолінгвістика вивчає великомасштабні процеси й відношення, що певною мірою обумовлені соціальними чинниками, та можуть характеризувати як суспільство в цілому, так і просто великі сукупності людей (соціальну верству, етнічну групу тощо). Наприклад, вивчення соціальної диференціації мови включає в себе макрорівень, на якому з'ясується, як розподілені дана національна мова та її підсистеми в різних соціальних верствах носіїв цієї мови [1; 165].

Що стосується *мікросоціолінгвістики*, то вона займається вивченням того, як мова використовується в малих соціальних спільностях. Великі й малі соціальні спільності розрізняються не лише кількісно, але й якісно: закономірності, що спостерігаються в малому соціальному колективі (сім'ї, ігровій, виробничій групі тощо), часто "не діють" або діють не так, як у великих людських сукупностях, та навпаки [1; 166]. Вона також тісно пов'язана із соціальною психологією, конwersаційним аналізом та функціональною прагматикою, де розглядається живе спілкування у діаді чи тріаді (наприклад, лікаря й пацієнта, судді, підсудного й адвоката тощо [2; 323].

Об'єктом вивчення *синхронічної* соціолінгвістики є форми існування мови та співіснування мов у суспільстві в певний історичний період його розвитку, а *діяхронічної* – соціальні чинники мовного онтогенезу, соціально-історичні типи мов, розвиток мов, становлення певної мовної ситуації та зміни мовної політики.

Праці У.Лабова є яскравими прикладами синхронічних соціолінгвістичних досліджень, що були присвячені вивченню фонетичного варіювання сучасного американського варіанта англійської мови залежно від соціальної характеристики мовця і від стилістичних умов спілкування. Діяхронічні дослідження простежують регулярні зв'язки між розвитком мови й суспільства в описах історії мов (А. Мейє, Ф. Брюно, М. Підаль, В. Жирмунський, Б. Успенський, В. Виноградов й ін.), а також при аналізі динаміки мови на певних зламних етапах життя суспільства (П. Лафарг, О. Селіщев й ін.). Вивчення змін мовної ситуації під впливом змін у суспільстві дало досить цікаві результати.

Теоретична соціолінгвістика займається вивченням й обґрунтуванням ключових теоретичних проблем соціолінгвістики, таких як: закономірності мовного роз-

витуку, соціальні фактори мовленнєвої діяльності, взаємодії та взаємний вплив мов в одному соціумі, формування мовних ситуацій тощо.

А завдяки У. Лабову (США) і М. Панову(СРСР), що обстежували мовні особливості різних груп носіїв російської мови, також і *експериментальна* соціолінгвістика зазнала свого розквіту. Прикладне значення соціолінгвістичних досліджень зумовило створення прикладної соціолінгвістики – галузі, спрямованої на створення писемності, абеток для неписьменних народів, навчання рідній та іноземній мовам, розробку заходів мовної політики мовного будівництва, збереження міноритарних мов, кодифікацію й унормування мов, реформування правописів тощо [2; 323].

Література

1. Антошкіна Л., Красовська Г., Сигеда П., Сухомлинов О. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ „Юго-Восток Лтд”, 2007. – 360 с.
2. Селіванова О.О.: Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля-К, 2008.- 712 с.
3. Словник української мови: в 11 томах. – Том 9, 1978. – С.476.

ПРОБЛЕМА ИНОСТРАННЫХ ЗАИМСТВОВАНИЙ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

В век глобализации и всеобщей информатизации открытость общества приводит к значительному увеличению объема знаний людей, возрастает необходимость в интенсивном общении с людьми, которые говорят на других языках, что ведёт к изменениям и развитию лексической структуры языка. Отсюда возникает необходимость к введению новых понятий и лексических единиц, т.е. к заимствованиям лексики из других языков и приобщению к интернациональным лексическим системам.

Ключевые слова: английский язык, заимствование, лексика

Key words: English, linguistic borrowing, vocabulary.

Почему именно английский язык? Сегодня политическая, экономическая, научная, культурная, спортивная сферы жизни во всем мире «протекают» на английском языке. Английский определен официальным и рабочим языком Организации Объединенных Наций. Всевозможные саммиты и встречи глав государств, подписание законов, переговоры и дебаты – все это проводится на английском языке. Международная торговля, работа банковской системы, деятельность транспортной системы осуществляются на английском языке. Он является инструментом общения для ученых всего мира, т.к. международные конференции, изучение мирового опыта и обмен информацией происходит, в основном, с использованием английского языка.

Следовательно, все новые изобретения, технологии, явления, появляющиеся в жизни человечества, получают свое название в первую очередь именно на английском языке.

Итак, появление большого количества иноязычных слов английского происхождения, их быстрое закрепление в русском языке объясняется быстрыми переменами в общественной и научной жизни. Усиление информационных потоков, появление глобальной компьютерной системы Интернета, расширение межгосударственных и международных отношений, развитие мирового рынка финансов, экономики, информационных технологий, туризма, участие в олимпиадах, международных фестивалях, конференциях, выставках достижений науки и техники – все это не могло не привести к появлению в русском языке новых слов и понятий.

Можно выделить следующие группы иностранных заимствований:

Прямые заимствования. Слово встречается в русском языке приблизительно в том же виде и в том же значении, что и в языке – оригинале. Например, *уик-энд* = week-end – выходные; *тинейджер* = teenager – подросток; *пазл* = puzzle – головоломка; *стенлер* = stapler – устройство для скрепления скобками; *дисплей* = display – экран.

Гибриды. Данные слова образованы присоединением к иностранному корню русского суффикса, приставки и окончания. В этом случае значение иностранного слова-источника может несколько меняться. Например, *to copy* – снимать копию →

копировать; extreme – крайний, предельный → *экстремальный* – опасный; PR = public relations – связи с общественностью → *пиарить* = продвигать; to chat – непринуждённо болтать → *чатиться*, to google – искать в интернет-поисковике Google → *гуглить*, to staple – скреплять скобками → *степлерить*.

Калька. Слова, иноязычного происхождения, употребляемые с сохранением их фонетического и графического облика. Например, *меню* = menu, *он-лайн* = on-line, *и-мейл* = e-mail, *шоу* = show, *масс-медиа* = mass-media, *мейк-ап* = make-up.

Полукалька. Слова, которые при грамматическом освоении подчиняются правилам русской грамматики. Например, *ремейк* = remake, *диск* = disk, *блог* = blog, *бестселлер* = bestseller, *экиин* = action, *драйв* = drive; *клубер* = clubber, *волонтёр* = volunteer.

Экзотизмы. Слова, которые характеризуют специфические национальные обычаи других народов и употребляются при описании зарубежной действительности. Отличительной особенностью данных слов является то, что они не имеют русских синонимов. Например: *баксы* (bucks); *ланч* (lunch), *чипсы* (chips), *хот-дог* (hot-dog), *чизбургер* (cheeseburger).

Иноязычные вкрапления. Данные слова обычно имеют лексические эквиваленты в родном языке, но стилистически от них отличаются и закрепляются в той или иной сфере общения как выразительное средство, придающее речи особую экспрессию. Например, *о'кей* = OK; *вай!* = Wow!; *кул* = cool.

Композиты. Слова, состоящие из двух английских слов, например: *секонд-хенд* – магазин, торгующий одеждой, бывшей в употреблении; *боди-арт* – роспись по телу.

Жаргонизмы. Слова, появившиеся вследствие искажения каких-либо звуков, например: *крезанутый* (crazy) = шизанутый; *хавать* (to have) – есть, *пиллы* (people) = люди, сидюшник (CD-Rom Driver) = накопитель на лазерных дисках; *шুзы* (shoes) = туфли [1, с.56-63].

В последнее время главным источником заимствований стали современные СМИ. Просматривая интернет-сайты, любой человек неизбежно сталкивается с множеством слов английского происхождения.

Например, в свое время произошла смена названий в структурах власти: Верховный Совет – *парламент*; Совет министров – *кабинет министров*; председатель – *премьер-министр*; заместитель – *вице-премьер*; председатель Госдумы – *спикер*. В городах появились *мэры*, *вице-мэры*. Главы администраций обзавелись своими *пресс-секретарями*, которые регулярно выступают на *пресс-конференциях*, рассылают *пресс-релизы*, организуют *брифинги* и *эксклюзивные интервью* своих шефов.

У всех на слуху многочисленные экономические и финансовые термины, такие как: *дефолт*, *инфляция*, *оффшорный*, *брокер*, *промоутер*, *провайдер*, *дилер*, *маркетинг*, *имиджмейкер*, *инвестиция*, *фьючерсные кредиты* и т. д.

Для любителей спорта появляются новые виды спортивных занятий: *виндсерфинг*, *сноубординг*, *керлинг*, *фристайл*, *скейтбординг*, *дайвинг*, *кикбоксинг*. Боец в кикбоксинге заменяется англицизмом *файтер* (fighter). Велосипедиста начали называть *байкер*.

С развитием компьютерных технологий сначала в профессиональной сфере, а затем и за ее пределами заимствовались термины, относящиеся к компьютерной технике: само слово *компьютер*, а также *дисплей*, *файл*, *сайт*, *интерфейс*, *принтер*, *сканер*, *ноутбук*, *браузер*, *е-мейл*, *он-лайн* и другие.

Активное заимствование новой иноязычной лексики происходит и в не специализированных областях человеческой деятельности. Например, сейчас в речи широко используются такие слова, как *презентация, номинация, инновация, инаугурация, сервис, шоу* (и производные: *шоу-бизнес, ток-шоу, шоумен, шоу-рум*), *хит, триллер, блокбастер, байер, бестселлер, прайс-лист, банкомат, диджей, виджей*.

Часто заимствования используются для обозначения понятий, новых для языка-рецептора. Например, *детектор, виртуальный, инвестор, дайджест, спрей, степлер, файл*.

Некоторые люди считают иностранную лексику более привлекательной, престижной, «ученой», «красиво звучащей» и предпочитают использовать в своей речи англицизмы вместо уже имеющих, но понятных всем слов. Например, *эсклюзивный* – исключительный; *мейк-ап* – макияж, *креативный* – творческий, *прайс-лист* – прейскурант; *имидж* – образ; *байер* – покупатель; *продлонгация* – продление, *мультиплекс* – многозальный комплекс; *шоу-рум* – выставочный зал, *электорат* – избиратели. В этом случае люди порой не понимают точного значения употребляемого слова, что приводит к искажению смысла высказывания.

К сожалению, увлечение англицизмами и американизмами стало своеобразной модой, оно обусловлено созданными в молодежном обществе стереотипами и идеалами. Таким стереотипом нашей эпохи служит образ идеализированного американского общества, в котором уровень жизни выше. Добавляя в свою речь английские и американские заимствования, молодые люди как бы приближаются к этому стереотипу.

Многих людей раздражает показное использование иноязычных, в частности английских слов, имеющих вполне подходящие синонимы в русском языке, в речи публичных людей или в СМИ для привлечения внимания и в целях создания рекламы. Однако если заимствованное понятие затрагивает важные сферы деятельности человека, то слово, обозначающее это понятие, естественно, становится употребительным.

В заключении, хочется отметить что, многочисленные англицизмы и американизмы, проникающие в русский язык – явление закономерное, отражающее экономические, политические, культурные, общественные связи и взаимоотношения России с другими странами.

Однако, есть серьезные опасения по поводу огромного количества заимствований, которые приводят к обесцениванию русского слова. В погоне за всем иностранным, в стремлении копировать западные образцы мы всё больше теряем свою самобытность, в том числе и в языке, ибо язык отражает образ жизни и образ мыслей. Поэтому целью преподавателя иностранного языка является воспитание у студентов культуры обращения с иноязычными словами, хорошего языкового вкуса, т.е. правильного и уместного использования языковых средств, как чужих, так и своих.

Литература:

1. Виноградов В.В. К истории лексики русского литературного языка. М., 1987.

Возіян О.В.

МНУ імені В.О. Сухомлинського,

Україна, м. Миколаїв

Науковий керівник: к.п.н.,

доцент О.Л. Щербакова.

СВОЄРІДНІСТЬ ХУДОЖНЬОГО СВІТУ ТОМАСА СТЕРНЗА ЕЛІОТА – ОДНОГО ІЗ НАЙВІДОМІШИХ ЛІТЕРАТОРІВ ПОЕТИЧНОГО РЕНЕСАНСУ АМЕРИКИ

Ключові слова: поезія, ренесанс, література, особливості світогляду.

Keywords: poetry, renaissance, literature, peculiarities of the outlook.

Історія американської поезії почалася в жовтні 1912 р., коли вийшов перший номер «Poetry» – чиказького журналу, що зумів об'єднати талановитих письменників, які представили собою нове покоління. Американські критики справедливо називають період з 1912 р. по 1925р. «поетичним ренесансом». Гарріет Монро, редактор журналу «Poetry», зробила девізом свого друкованого видання відомі слова Уолта Уйтмена: «Видатному поетові необхідна велика аудиторія». Вона була переконана, що поезію помітять і виділять серед інших мистецтв у США. Широкий громадський відгомін, викликаний виступами Сендберга, Мастерса та інших, лише підтвердив ґрунтовність цих сподівань[3, с.204].

Найяскравішими представниками американської поезії кінця ХІХ- початку ХХ століття вважають: Емілі Дікінсон, Едвіна Робінсона, Роберта Фроста, Карла Сендберга, Езру Паунда, Томаса Еліота та інших.

Томас Стернз Еліот – найбільш послідовний продовжувач Езри Паунда, одна із найвидатніших літературних постатей в історії американської та, взагалі, англомовної поезії ХХ століття. Поет займав значне місце серед письменників того часу, він допомагав краще зрозуміти світ. Т.С. Еліот став культовим поетом для англомовних народів, чие ім'я й досі залишається гордістю. Співвітчизники та сучасники досить високо цінували поетичний талант Томаса Еліота. Критики стверджують, що все зроблене Т. Еліотом не можна буде відкинути. Творчість письменника досить важка для розуміння, оскільки поет вважав твори мистецтва явищем іманентним. Його поезія є високоінтелектуальною, а кожен його образ – це знак, який виражає настрої поета, його суб'єктивне відношення до світу.

«Еліот – це світова фігура вражаючих розмірів», – так оцінив його працю критик Г. Мур. Томас Еліот видав першу збірку віршів «Пруфрок та інші спостереження», яку більшість критиків оголосила геніальною, а інша частина – нісенітницею. Книга була опублікована Гарріетом Уівером у 1917р. та зробила Еліота відомим, поклавши на нього місію «головного поета авангарду». У 1919р. вийшла друга книга Еліота під назвою «ARA VOS PREC» (у США вона була опублікована під назвою «Вірші»). Її власноруч друкували Вірджинія та Леонард Вульф. Світова слава прийшла до Т. Еліота після публікації поеми «Спустошена земля» (1922р.). Цим твором відкривався перший номер часопису «The Criterion», який видавав поет до 1939р. Певними сходинок-

ми на шляху становлення поетичної майстерності Томаса Стернза Еліота стали сюїти «Попельне середовище» (1930р.) і «Чотири квартири» (1943р.). У 1935 р. опублікував віршовану п'єсу «Вбивство в соборі», за якою згодом були видані «Возз'єднання сім'ї» (1939р.), «Вечірка з коктейлями» (1950р.), «Особистий секретар» (1954р.), «Державний діяч похилого віку» (1959р.) [3, с.209].

Творчість Еліота прийнято розглядати як цілісне явище, спираючись на твори 10-20-х рр. Але його пізня творчість принципово відрізняється від ранньої, на чому наголошував сам поет. Основна її відмінність полягає у тому, що поезія Томаса Еліота першого періоду була одним із найсильніших і найпохмуріших виражень духовної кризи сучасної цивілізації, символічно означеної як «безплідна («спустошена») земля», а в пізній поезії після світоглядного і творчого перелому 1928р., ідея зміщується у площину пошуків і ствердження позитивних цінностей, протидії хаосу й абсурду буття [1, с.6]. Рання лірика Т. Еліота – своєрідний посібник із художніх відкриттів модерністської поезії. Насамперед, вона різко відрізняється від описової, чуттєво-романтичної поезії. Як і його вчителі – Шарль Бодлер і Артур Рембо, – Еліот – поет сучасного міста, йому не притаманне захоплення сільською природою, яке було характерним для поезії ХІХ ст. Поет байдужий взагалі до будь-якої сентиментальності. За його висловом, «поезія – це не вихлюп емоцій, а втеча від них» [2, с.13].

Головні проблеми творчості Еліота – трагізм людського існування, духовна криза в умовах антигуманної сучасної цивілізації. Модернізм Томаса Стернза Еліота визначався його позицією, яка ґрунтувалася на розчаруванні в суспільному прогресі, у моральному потенціалі людства. Поет створив образ «безплідної землі», писав про відчуження людини у zdegradovanomu світі. У його поезії наявний глибокий песимізм та іронія, що плавно переростає в сатиру.

Провідні теми творчості Томаса Стернза Еліота:

- відчуження людини, байдужість механічного світу;
- усвідомлення катастрофічного буття;
- зривання масок з людської байдужості, жорстокості;
- відверте зображення відчаю розпаду людини ХХ ст.;
- психологія внутрішнього світу людини, бунт проти бездушності світу, самотність особистості, протистояння розуму і почуття;
- іронічне сприйняття світу як маска «самозахисту» особистості в абсурдному світі, розчарування, жаклива пустота душі;
- депресія, спустошеність, утрата ілюзій.

Особливості поетики творів:

- досягнення сатиричного ефекту творів за рахунок різкого переходу від піднесеного до буденного та педантичного нагромадження деталей;
- насиченість алюзіями та ремінісценціями з Біблії та найзнаковіших творів світової літератури (Гомера, Данте, Шекспіра тощо), що надає творам Еліота іронічності звучання;
- застосування технік стилізації, гри з підтекстом;
- використання епіграфів до віршів та поем як засобу певного орієнтування читача на загальнолюдський характер проблематики творів [1, с.13].

Читач Еліотової поезії повинен мати ґрунтовну літературну і культурологічну підготовку задля тлумачення змісту. Віршування для поета – це гра розуму, жон-

глювання ідеями та імпресіями, калейдоскоп вражень і почуттів. Томас Еліот часто відмовлявся від традиційного римунання, він створив свої конструкції верлібра, дуже складні, схожі на давньогрецький вірш. Та все ж стиль самого Еліота – не лише потік чужих слів і думок, що міг би привести до інтелектуальної вторинності, за всім цим ховається глибша ідея – зміщення духовних орієнтирів світу [1, с.14].

Отже, основною особливістю поетичного стилю Т. С. Еліота є його виразний модерністський характер, філософічність, помітна дегуманізація, всеохоплююча іронія і скептицизм. Провідними технічними прийомами Еліота є потік свідомості, асоціації, інтуїтивна алюзійність, навіяна філософією.

Література

1. Гузь О.О. Універсалізм новаторської поезії Т.С. Еліота. Методичні рекомендації до вивчення творчості Т.С. Еліота// Зарубіжна література. – 2011. –№ 47-48. – С. 6-13.
2. Дворак О.Г. Чи здатна злетіти душа? Томас Стернз Еліот (1888-1965)// Зарубіжна література. – 2009. – №45. – С. 13-16.
3. Самохвалова Н.И. История американской литературы. – М.: Издание «Просвещение», –1971. – С. 204-209.

Довгань О. Л.

студентка, НУБіП України, м. Київ,

Бабенко О. В.

к. філол. н., доцент, НУБіП України, м. Київ

ІНТРАЛІНГВІСТИЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ключові слова / Keywords: інтралінгвістичні чинники/ intralinguistic factors, запозичення/borrowings, сучасна англійська мова/ modern English, внутрішні джерела збагачення / internal sources of enrichment, семантична еволюція лексики/ semantic evolution of the vocabulary.

Однією із рушійних сил, що забезпечує розвиток словникового складу англійської мови, є іншомовний вплив, який виявляється в процесі запозичення нових лексичних одиниць. Саме завдяки їм англійська мова має достатні внутрішні ресурси для задоволення потреб своїх носіїв. У той же час словниковий склад сучасної англійської мови продовжує інтенсивно поповнюватися за рахунок «внутрішніх запозичень», тобто міжваріантних одиниць та лексико-фразеологічних елементів соціальних діалектів, сленгу. Такі запозичення не тільки збагачують мову новими лексико-семантичними варіантами, але й спричинюють формування в макросистемі англійської мови нових словотворчих елементів і моделей, зародження нових механізмів і засобів семантичного розвитку, сприяють здійсненню тенденції до демократизації сучасної літературної англійської мови [1, 23].

У сучасному мовознавстві поняття законів розвитку мови не визначене досить чітко, оскільки багато мовних змін не мають чіткої схеми, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Мета статті – розгляд інтралінгвістичних чинників розвитку сучасної англійської мови.

У загальному плані закони розвитку мови визначають як постійні і закономірні тенденції в розвитку мов шляхом їх вдосконалення. При цьому розрізняють зовнішні чинники, що впливають на розвиток мови, і внутрішні стимули її еволюції, пов'язані з особливостями мовної системи. Інтра (внутрішньо)лінгвістичні чинники мовних змін закладені в самій мові, у внутрішніх тенденціях і закономірностях її розвитку.

Розвиток англійської мови значною мірою детермінується взаємодією двох основних варіантів – британського й американського. Дослідження мовознавців свідчать, що вплив американського варіанту багато в чому визначає розвиток словникового складу, хоча слід урахувувати, що більшість неологізмів виникає саме в американському варіанті, чому сприяє лідерство США серед англійськомовних країн у науці і техніці, демократичність американських мовних норм у порівнянні з британськими. Оскільки американізми не відрізняються від загальноанглійської лексики у структурному й в інших аспектах, вони легко запозичуються іншими варіантами. Сам термін «запозичення» у випадку міжваріантних контактів фактично позначає процес входження неологізмів у лексико-семантичну систему. Асиміляція американізмів

насамперед виявляється в їх вживанні поза межами «американського контексту». Стає досить типовим запозичення й асиміляція іншими варіантами англійської мови американізмів, що позначали лише американські реалії, які перетворюються на реалії суспільного життя відповідних англомовних країн. Так, слово *doula* в США вводило поняття «компаньйонка молодій матері, жінка, що допомагає, морально підтримує її під час родів». На початку 90-х років у Канаді була створена професійна асоціація таких жінок (*Doulas of North America*). Практика «компаньонства» почала впроваджуватися й у Великобританії: *The professional doula does whatever is necessary so that the new mother will start to feel that she is taking control of things again* (*Daily Telegraph*, Jan. 17, 2000) [1, 23-24].

У другій половині 90-х років минулого сторіччя в американському варіанті широке розповсюдження одержало дієслово *car-jack* – «захоплювати автомобіль у присутності його власника» і його похідні *car-jacker*, *car-jacking*, *anti-car-jacker-law*. У новому сторіччі «автозахоплення» стають поширеним видом злочинів і у Великобританії: *Car security systems are now so advanced that serious thieves need to seize the owners, along with their keys and security codes, if they are to have any prospect of success* (*New Statesman*, Apr.1, 2002). Більш того, у британському варіанті на базі американізму *car-jack* було створено і неологізм *carjackability*: *Bying a car does not entail the usual criteria of cost, performance or reliability. It's all about carjackability* [2, 4].

Створення на базі американізмів інновацій в іншому національному варіанті свідчить про повне входження таких американізмів у лексико-семантичну систему варіантів-рецепторів. Показником асиміляції територіально-маркованих елементів, як свідчать наведені приклади, можна вважати також їх запозичення разом із елементами словотворчої і фразеологічної парадигми. Саме з американського варіанта в британський прийшли такі словотворчі елементи, як *-erati*, *-friendly*, *-gate*, *-gram*, *-holic*, *-near*, *- something*, *-thon*, *-uber*. Експансія американського варіанта англійської мови відчувається і в інших варіантах. Відомо, наприклад, що значна частина словникового складу канадського варіанта являє собою лексику і фразеологію, спільну з американським варіантом. Не випадково, що в лексикографічних посібниках останнього часу введено спеціальну позначку для таких одиниць, а саме – «північноамериканські» (*North American*). Прикладом запозичень-американізмів в австралійський варіант є слово *himbo* – «привабливий, але позбавлений інтелекту молодик». Воно було створено на базі слова *bimbo* – «молода красуня з низьким інтелектуальним рівнем», яке, у свою чергу, пов'язано з італійським словом *bambino*. Зазначимо також, що на базі американізму *bimbo* в інших варіантах англійської мови були створені неологізми *to bimbo*, *bimbetude*, *bimbette*, *bimbo*.

Незважаючи на важливість взаємодії британського й американського варіантів, збагачення англійської мови в цілому як «системи систем» здійснюється і за рахунок надходжень з інших варіантів, причому факти свідчать, що їх роль надалі буде зростати. Так, учені відзначають збільшення кількості запозичень з австралійського і новозеландського варіантів в американський варіант англійської мови [3]. Наприклад, поширення в національних варіантах англійської мови знайшов останнім часом австралізм *uowie* для позначення «сніжної людини», новозеландізм *black water rafting* для позначення такого екстремального спорту, як плавання підземними ріками, потоками у печерах, катакомбах.

Важливими внутрішніми джерелами збагачення англійської мови є також соціальні діалекти (жаргони), які часто об'єднуються під поняттям «сленг». І досі представники культурного істеблшменту розглядають цей «неофіційний шар мови» здебільш як серйозну загрозу не тільки для «справжньої мови», але і для «справжнього суспільства». Учені наголошують, що «діалект афроамериканців» був першим діалектом, який виділився з американського варіанта англійської мови, і «останнім діалектом, який визнали лінгвісти» [5, с. 123]. А на теперішній час деякі філологи вважають «африканську американську англійську мову» окремою системою, підкреслюючи, що ця «мова» має власну фонологічну, морфологічну, семантичну, синтаксичну підсистему, а також структурну організацію вокабуляра [4, с. 231]. Стають також популярними у розмовній англійській мові елементи жаргону «Поларі», під яким розуміється сленг сексуальних меншин. Останнім часом видаються словники цього жаргону, адже нещодавно виокремилася лінгвістична наука, що займається дослідженням особливостей цієї мови – «лавандова лінгвістика» [4, с. 104].

Отже, на сучасному етапі розвитку англійської мови дійсно зростає роль «внутрішніх» запозичень внаслідок взаємодії національних варіантів і стилістичних підсистем цієї мови з урахуванням помітної дії тенденції до демократизації англійської мови, до зближення її писемно-літературної частини з усно-розмовним різновидом. «Внутрішні запозичення» не тільки кількісно збагачують словниковий склад, але й певним чином визначають і якісні зміни в процесах розвитку сучасної англійської мови шляхом словотвору та семантичної еволюції лексики.

Література

1. Зацний Ю. А. “Внутрішні” запозичення сучасної англійської мови/ Ю. А. Зацний // Вісник СумДУ. – 2006. – №11. – С. 23 – 29.
2. Клименко О. Л. Субкультури американського суспільства та розвиток словникового складу сучасної англійської мови/ О. Л. Клименко// Вісник СумДУ. – 2005. – № 6 (78). – С. 4
3. Мурко І.І. Зміни в повсякденному житті носіїв американського та британського національних варіантів і поповнення словникового складу сучасної англійської мови/ І.І. Мурко // Вісник СумДУ. – 2002. – № 4. – С. 139.
4. Baker P. Fantabulosa. A Dictionary of Polari and Gay Slang/ P.Baker.– London, New York: Continium, 2002. – 242p.
5. Dillard J. L. A History of American English/ J. L. Dillard. – Harlow: Longman, 1992. –257p.
6. Green L. African American English. A Linguistic Introduction/ Green L. – Cambridge: Cambridge University Press, 2002. – 285p.

ЕВФЕМІЗМИ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД

Стаття присвячена комплексному дослідженні евфемізмів в англомовних та україномовних ЗМІ. Проаналізовано лінгвопрагматичні та соціокультурні особливості евфемізмів. Описано основні трансформації, що застосовуються при перекладі евфемізмів.

Ключові слова: евфемізм, евфемізація, політична коректність, перекладацькі трансформації.

Статья посвящена комплексному исследованию эвфемизмов в англоязычных и украиноязычных СМИ. Проанализированы лингвопрагматические и социокультурные особенности эвфемизмов. Описаны основные трансформации, применяемые при переводе эвфемизмов.

Ключевые слова: эвфемизм, эвфемизация, политическая корректность, переводческие трансформации.

The article deals with comprehensive research of euphemisms in the English and the Ukrainian mass media. Lingvo-pragmatical and sociocultural peculiarities of euphemisms are analyzed. Main transformations applied during translation of euphemisms are described.

Key words: euphemism, euphemization, political correctness, translation transformations.

Вивчення евфемії сьогодні є актуальною лінгвістичною проблемою, адже останнім часом процеси утворення евфемізмів відбуваються надзвичайно інтенсивно. Зокрема вживання евфемізмів у ЗМІ, суспільно значущих сферах мовленнєвої діяльності, сприяє їх масштабному поширенню.

Проблемі теоретичного обґрунтування евфемізації в мовознавстві приділяють велику увагу. Ті чи інші аспекти евфемізації певною мірою досліджено й описано в студіях багатьох мовознавців ХХ ст., зокрема в працях І.Р. Гальперіна, В.І. Жельвіса, А.М. Кацева, Л.П. Крисіна, В.І. Заботкіної, В.П. Москвіна, тощо. Проте дискусії, що продовжуються в лінгвістиці, відсутність лінгвісторіографічних праць, які безпосередньо були б пов'язані з використанням евфемізмів у ЗМІ в цілому, недостатня опрацьованість низки питань спонукають до подальших пошуків у цьому напрямі.

Актуальність статті мотивується необхідністю комплексного дослідження евфемістичних мовних одиниць з позицій лінгвопрагматичного та соціокультурного підходів; ґрунтовної класифікації евфемістичних мовних одиниць; виявлення основних способів перекладу евфемізмів.

Мета дослідження полягає в комплексному описі та аналізі лінгвопрагматичних та соціокультурних характеристик засобів евфемії та визначенні основних прийомів, що застосовуються при перекладі евфемізмів.

Незважаючи на досить велике число робіт, що звертаються до явища евфемії, в науковій літературі відсутнє єдине розуміння цього явища. Динамічність і

багатоаспектна природа евфемізмів є причиною великої різноманітності їх лексико-граматичних форм, емоційної нейтральності або стилістичної забарвленості, варіативності їх евфемістичного потенціалу. Ці властивості евфемізмів призводять до того, що проблема визначення евфемізму представляє певні труднощі для дослідників. Так, в лінгвістичному енциклопедичному словнику під ред. О.С. Ахманової подається таке визначення: «Евфемізи – емоційно нейтральні слова або вирази, уживані замість синонімічних їм слів і виразів, що здаються мовцю непристойними, грубими чи нетактовними [1; 592].

І.Р. Гальперін подає таке визначення: «Евфемізм – це слово чи фраза, які використовуються для заміни неприємного слова або виразу на більш прийнятне» [3; 79].

А. Кацев вважає, що: «Евфемізи є непрямі замітники найменувань страшного, ганебного або одіозного, що сприяють пом'якшенню» [5; 92].

Л. Крисін визначає евфемізм як «спосіб непрямого, перифрастичного й при цьому пом'якшувального позначення предметів, властивостей чи дій» [7; 32]. Повнішим є визначення О. Тараненко: «Евфемізм – слово або вислів, що вживається для непрямого, зокрема пом'якшеного, ввічливого позначення певних предметів, явищ, дій замість прямої їх назви» [10; 154].

В. Великорода у тлумаченні евфемізму звертає увагу передусім на психологічний аспект: «евфемізи непрямо (імплікаційно) номінують денотат за допомогою більш позитивного асоціата (певного мисленневого образу у свідомості комунікантів)» [2; 16]. Важливою семантичною складовою стає соціальний відтінок в іншому визначенні цього ж автора: «Евфемізи – це одиниці вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, що використовуються для заміни прямих найменувань, вживання яких з соціально чи психологічно зумовлених причин вважається небажаним» [2; 18]. Більш розширене формулювання подає Т. Кияк: «Евфемізи є видом експресивно-забарвленої лексики й мають складнішу смислову структуру, ніж лексика нейтральна; їм властива конотативна семантика, яку створює той додатковий макрокомпонент семантичної структури (конотація), що є зв'язком між номінацією та денотатом і вбирає в себе всю інформацію, яка репрезентує оцінку й емоційну функції, що разом створюють зміст, традиційно співвідносний з поняттям експресивності: конотація – додатковий зміст слова чи виразу, його супутні семантичні або стилістичні відтінки, які накладаються на його основне значення й слугують для вираження різноманітних експресивно-оцінних обертонів» [6; 41].

До комунікативних аспектів евфемізації, крім бажання замаскувати неприємну правду, В. Москвін відносить і бажання показати пошану до співрозмовника [8; 59].

Усі наявні в науковій літературі визначення, незважаючи на їхню варіативність, об'єднані одним головним прагматично-функціональним принципом – це пом'якшення категоричності висловлювань, заміна негативних оцінок на нейтральні або позитивні. Цей намір нівелювати загострені соціальні проблеми, показати дійсність у привабливому світі є головною метою вживання евфемізмів у вказаній сфері.

Таким чином, евфемізи як частина картини світу є складним, багатограним мовним явищем, яке можна розглядати в трьох взаємопов'язаних аспектах:

– соціокультурний (тобто в основі евфемізації лежать моральні й релігійні мотиви, під впливом яких прямі найменування сакралізованих денотатів викликають негативну реакцію);

– психологічний (ефект пом'якшення, через який непряме вторинне найменування нейтралізує негативні емоції: страх, сором, огиду тощо);
власне лінгвістичний.

Евфемія тісно пов'язана з явищем табу. Евфемізми відіграють важливу роль при дотриманні політичної коректності мови, що виражається в прагненні знайти нові способи мовного вираження замість тих, які зачіпають почуття гідності людини, порушують її людські права. Загалом, явище політкоректності полягає в заміні образливої та потенційно образливої лексики та слів, пов'язаних з расовою, релігійною, культурною чи сексуальною дискримінацією, на евфемізми (*person with disability* замість *cripple*). Отже, багато сучасних евфемізмів завдячують своїм існуванням появою нових соціально-політичних доктрин, і перш за все – доктрині політичної коректності [9].

Переклад евфемістичних одиниць згідно з нормами політкоректності зазвичай здійснюється шляхом пошуку еквівалентів та відповідників у словниках та довідковій літературі, а також використанням перекладацьких трансформацій [9].

Під час аналізу перекладів статей в українських ЗМІ було виявлено використання різних типів перекладацьких трансформацій: формальних, лексико-семантичних, граматичних та лексико-граматичних. Їх застосування зумовлене не лише лексичними і граматичними лакунами, а й функціями, які евфемізми виконують в тексті оригіналу.

Було помічено, що для збереження оцінно-експресивної функції політичних евфемізмів доречним є застосування лексико-граматичних трансформації, особливо трансформації цілісного перетворення. Формальні лексичні трансформації використовуються для перекладу політичних евфемізмів, які належать до міжнародного лексикону або становлять термінологічну базу певної галузі. Прийом конкретизації застосовується для відтворення евфемізмів з широкою семантикою, значення яких реалізується в контексті. Модуляція ґрунтується на логічному зв'язку між поняттями і дозволяє відтворити в перекладі функціонально тотожні одиниці особливо у випадках, коли функції евфемізмів поєднуються [4; 12].

Граматичні трансформації застосовуються для перекладу евфемізмів, що мають специфічну структуру і не мають відповідників у мові перекладу або для запобігання ускладненню в перекладі, оскільки тексти медійного дискурсу повинні легко сприйматися пересічним читачем [4; 12].

У ході дослідження було виявлено, що однією з характерних особливостей перекладу евфемізмів у медійному дискурсі є поєднання різних типів трансформацій, що підвищує достовірність відтворення тексту мови оригіналу.

При необхідності передати точний зміст політкоректного висловлювання можна використовувати модуляцію. Так, буквальним перекладом англійського прикметника *available* є *доступний*. За допомогою лексико-семантичної заміни слово набуло нового значення – той, що не має роботи. Тож, вдаючись до модуляції, *available* можна перекласти як *безробітний* [9]. Буквальний переклад евфемістичних одиниць застосовується вкрай рідко, адже, в основному, він свідчить про некомпетентність та неосвіченість перекладача чи про відсутність контексту.

Отже, динамічність та багатоаспектна природа евфемізмів слугує причиною великої різноманітності їхніх лексико-граматичних форм, емоційної нейтральності або

стилістичної забарвленості, варіативності їхнього ефемістичного потенціалу. Ефемізми широко використовуються в усіх без винятку стилях мовлення для пом'якшення форми вираження висловлюваної думки. Вживання ефемізмів націлене на безконфліктну комунікацію, уникнення мовного дискомфорту та політкоректність.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О.С. Ефемізм / О.С. Ахманова // Лінгвістичний енциклопедичний словник. – М., 1990. – 688 с.
2. Великорода В.Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики ефемізмів в англійській мові: дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Великорода Віра Богданівна. – Л., 2007. – 232 с.
3. Гальперін І.О. Нариси зі стилістики англійської мови. – М., 1958. – 459с.
4. Донцова О.М. Трансформації в перекладі політичних ефемізмів (на матеріалі журналів «Економіст» та «Український тиждень») / О.М. Донцова // Політ. Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки: тези доповідей XIII міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів, м. Київ, 3-4 квітня 2013 р., Національний авіаційний університет / редкол. М.С. Кулик [та ін.]. – К.: НАУ, 2013. – С. 12.
5. Кацев А.М. Мовне табу і ефемія // А.М. Кацев. – Л., 1988. – 80с.
6. Котух Н.В. Фразеологічна ефемізація як лінгвокультурне явище / Н.В. Котух // Когнітологія в системі гуманітарних наук: зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ, 2012. – С.39-44.
7. Крисін Л.П. Ефемізми в сучасній російській мові // Русистика. –Берлін, 1994. – № 1-2. – С. 28-49.
8. Москвин В.П. Эфемизмы: системные связи, функции и способы образования / В.П. Москвин // Вопросы языкознания. – 2001. – №3. – С. 58-69.
9. Назаренко О. В., Сахарова Н. Перекладацький аспект ефемізмів (на матеріалі англійської а німецької мов) // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: матеріали всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2014 р.— Суми: СумДУ, 2014. — С. 53-55. Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/34616>.
10. Тараненко О.О. Ефемізм / О.О. Тараненко // Укр. мова: енциклопедія [редкол. Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови)]. – К.: Укр. енцикл., 2000. – С. 154-155.

Кириллова Вера Андриановна
аспирант КНУ имени Тараса Шевченко,
Институт филологии
Киев, Украина

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ТВОРЧЕСТВА МИХАИЛА КОЦЮБИНСКОГО И ЕГО ВОСПРОИЗВЕДЕНИЕ ВО ФРАНЦУЗСКОМ ПЕРЕВОДЕ

Статья посвящена исследованию особенностей воспроизведения художественного метода и стилистики М.Коцюбинского во французских переводах Эмиля Крюбы. Анализируются распространённые переводческие приёмы, что служат для сохранения украинской поэтики и колорита повести «Тени забытых предков» во французском переводе «Les Ombres des ancêtres disparus».

The article investigates the research of the peculiarities of the reproducing of M.Kotsiubynsky's artistic method and style in the French translation made by Emile Kruba. The analyzed subjects are the most common translation methods that are used to preserve Ukrainian poeticity and local color of the story «Shadows of Forgotten Ancestors» in the French translation «Les Ombres des ancêtres disparus».

Ключевые слова: язык, культура, украинская поэтика, французский перевод, поэтизация, стилистика, художественные средства, эстетическая функция

Keywords: language, culture, Ukrainian poeticity, the French translation, poetisation, stylistic, artistic means, esthetic function

Язык является важнейшим средством не только коммуникации и выражения мысли, но и аккумуляции культурных знаний. Язык является сложной знаковой системой, которая служит для передачи, хранения, использования и преобразования информации. Вместе с языком знаковой (семиотической) системой выступает **культура**, в которой зашифровано социальную информацию, то есть тот смысл и значение, которые заложены обществом. Справедливо считает Ю.Лотман, что культура – это «символическая вселенная», поскольку некоторые ее элементы могут приобрести особое этнического содержания и стать символами народов [6, 228].

Как подчеркивает В.Воробьев, национальный характер культуры как «культурный инвариант» не исключает, а, напротив, предполагает взаимодействие языков и культур разных народов, их взаимообогащение до формирования целостной «фундаментальной основы» – мировой культуры, достижения всего человечества. Исследователь различает культуру единства национального (специфического) и общего (интернационального), а приобщиться к богатству культуры, как классической, так и современной, люди могут только с помощью языка. Человек неизбежно формирует определенную «картину мира», в том числе и культурологическую, под влиянием языка, системы его единиц, находящихся в определенном отношении [2, 15].

«Изучающие иностранный язык, – подчеркивают Е.М.Верещагин и В.Г. Костомаров, обычно стремятся, прежде всего, овладеть еще одним способом участия в

коммуникации. Однако, усваивая язык, человек одновременно проникает в новую национальную культуру, получает огромное духовное богатство, хранимое изучаемым языком» [1, 4].

С точки зрения **культурного обогащения** нам интересен анализ повести Михаила Коцюбинского «*Тени забытых предков*» и перевод, сделанный во второй половине XX столетия французским переводчиком Эмилем Крюбой. Из этого следует **актуальность** нашего исследования, направленного на выявление и анализ особенностей воспроизведения индивидуальных художественных средств украинского писателя во французском переводе, что послужило сохранению украинской поэтики и «духа народа» (по В. Гумбольдту).

Творчество Михаила Коцюбинского стало известным за пределами родного края благодаря переводам его произведений такими переводчиками, как Н.Скрипник, А.Бернгард, А.Мистецкий, Г.Гуральский, А.Микитяк, Г.Андрусишин, М.Джамбол (на английский язык), Ж.Меркаде, Э.Крюба (на французский), Х.Борисюк (на испанский) и т.д., сделанные в разные периоды. Интерес к произведениям украинского классика так же находит свое отражение в научном исследовании Эмиля Крюба «*Михаил Коцюбинский (1864-1913) и украинская проза его времени*», в котором французский переводчик акцентирует внимание на лингвистическом и стилистическом аспекте художественной речи украинского автора. Эмиль Крюба был поражен богатством, колоритом языка, мелодикой стиля украинского писателя. Его желание показать украинскую культуру французским читателям реализовано в его собственном переводе повести «*Тени забытых предков*» Михаила Коцюбинского – «*Les Ombres des ancêtres disparus*».

Принимая во внимания многочисленные труды Эмиля Крюбы, посвященные исследованию произведений различных писателей (среди которых его работа в соавторстве с Аркадием Жуковским «*La renaissance nationale et culturelle en Ukraine de 1917 aux années 1930*», представленная на коллоквиуме в Париже в 1992 году), особенно важно, что переводчик выбрал стиль Михаила Коцюбинского с целью сохранить реалии-символы, местный колорит Карпат, фольклорные украинские традиции, которыми пестреет повесть «*Тени забытых предков*».

Таким образом, **объектом** нашей работы стало выявление главных переводческих техник, использованных Эмилем Крюбой в своем переводе «*Les Ombres des ancêtres disparus*», которые служат для воспроизведения художественного метода и стилистики Михаила Коцюбинского во французском переводе повести, которая является собой совокупность мифопоэтических принципов с психологическим импрессионизмом.

Следует отметить, что троп, как атрибут художественной речи в целом и как элемент конкретного текста является составляющей знаковой системы, к которой принадлежит художественная литература. Троп, в особенности метафора, связан с поэзией и поэтическим языком. Ученые отмечают, что поэзия склонна к метафоре, поскольку «метафора органически связана с поэтическим видением мира» [7]. В прозе авторские тропы могут играть важную роль в поэтизации прозы, особенно, если автор широко использует тропы в своем произведении. Под **поэтизацией** мы подразумеваем такой принцип организации текста в прозе, который включает использование определенных методов, способствующих актуализации главных принципов поэтического языка в прозаическом произведении.

Очевидно, что лексика играет решающую роль в организации структуры текста и становится элементом поэтизации. Поэтизация повседневной жизни и внутреннего мира гуцульского народа – это стилистическое средство, которое мы считаем основным в повести М.Коцюбинского «Тени забытых предков».

Прежде всего, жизнь Карпат очаровала М.Коцюбинского своей магией, он с интересом изучал жизнь гуцулов, названия растений, был впечатлен духом горной природы. Писатель стремился показать Карпаты, как таинственный уголок, маленький остров со своим неповторимым миром, который не был похож на другие. В то же время художник пытался проникнуть в человеческую душу и психику, духовный мир, находя особые художественные средства, дабы раскрыть внутренний мир своих героев [5, 126-129].

Задание переводчика усложнено необходимостью творческого подхода в воспроизведении всех деталей импрессионистического пейзажа, где присутствуют такие художественные элементы композиции, как перспектива, специальное освещение, экспрессивность образов. Приведем пример из повести и сравним исходный текст с целевым текстом:

«Звідси дивився на гори, близькі і далекі верхи, що голубили на небі, на смерекові чорні ліси, з їх синім диханням, на ясну зелень царинок, що, мов дзеркала, блищали в рамах дерев. Під ним в даліні кипів холодний Черемош». [3, 416] / «De là, il regardait les montagnes, les sommets rapprochés et éloignés, qui se détachaient en bleu clair sur le ciel, les forêts de pins noires avec leur haleine violette, les taches vert clair des parcs, qui brillaient comme des miroirs encadrés dans les arbres. En dessous, dans le vallon, bouillonnait le Tchérimoche aux eaux glaciales» [8, 13].

Эмиль Крюба тщательно выбирает средства экспрессивности, чтобы сохранить в своем переводе сочные описания природы. Так, например, метафоры, эпитеты, оксиморон, колористка глаголов действия находят французские эквиваленты (*les forêts de pins noires avec leur haleine violette; les taches vert clair des par, qui brillaient comme des miroirs encadrés dans les arbres; bouillonnait le Tchérimoche aux eaux glaciales*). Отметим, что хотя французский язык имеет глагол *bleuir* (синеть), однако, его значение (*blémir, pâlir* – бледнеть, мертветь) полностью отличается по смыслу от оригинального («голубеть»). Исходя из этого, мы оправдываем выбор Эмиля Крюба воспользоваться **описательным переводом** во избежание исказить смысл исходного. В то же время, такой выбор порождает пространство для воображения французского читателя. Удачной, по нашему мнению, выступает компенсация некоторых стилистических потерь, за счет **реструктуризации**, что придает экспрессивности переводимого словосочетания (*le Tchérimoche aux eaux glaciales* – вместо – *холодный Черемош*).

Природа входит в душу гуцула с волшебными звуками, чудными образами. Человеческая душа взамен отвечает на красоту природы своими песнями. Так, песнями сопровождается и красота чувств главных героев повести: будто слышно, как играет на «флюяре» Иванко и поет «спиванки» Маричка:

Ой прибігла з полонинки
Білая овечка -
Люблю тебе, файна любко,
Та й твої словечка...
[4, 39]

De la prairie est accourue
Ma belle et blanche agnelle,
Je t'aime, ma douce chéri,
Ta parole est de miel...
[8, 26]

Ой кувала ми зозулька та й коло потічка.
А хто ісклав співаночку? Йванкова
Марічка.[4, 39]

*Un petit coucou a chanté pour moi près
de l'étang
Qui en fit une chanson? Maritchka qui
aime Ivan. [8, 27]*

Перевод **поэтической формы** народной украинской песни требует от переводчика таланта поэта, который, без сомнения, проявляется в поэтическом переводе Эмиля Крюбы. Тем не менее, в попытке переводчика сохранить рифму, **лексические добавления** разрушают мелодию оригинала. Тут следует отметить, что расхождения в лингвистических средствах французского языка и украинского не дали переводчику возможности воспроизвести песню полностью, поскольку **уменьшительные суффиксы**, создающие музыкальный ритм и рифму украинской песни, отсутствуют в целевом языке. Сравним: *зозулька (кукушечка) – un petit coucou (маленькая кукушка), потічок (ставок) – l'étang (пруд), співаночка (песенка) – une chanson (песня), Йванко – Ivan, словечка (словечки) – parole (слова), полонинка (долинка) – la prairie (перрия), овечка – agnelle (овца).*

Экспрессивные средства украинского языка позволяют выразить чувства с исключительной выразительностью и нежностью. И хотя французский язык не уступает в экспрессивности, всё же мы можем заметить отсутствие уменьшительных суффиксов, которыми переполнена речь персонажей повести М.Коцюбинского: «Вони рибили собі курбало у потоці, глибоке місце, і, роздягшись, бовтались в нім, як двоє лісних звірят, що не знають, що таке сором» [4, 23]. / «*Ils se creusaient un nid dans le torrent, un trou profond et, après s'être déshabillés, ils s'ébattaient dedans, comme deux jeunes bêtes de la forêt, qui ignorent la honte*» [8, 23].

Принимая во внимание **отсутствие французских эквивалентов**, переводчик Эмиль Крюба использует прагматическую адаптацию к нормам целевого языка, сохраняя при этом главную **интенцию автора** – передать чувства исключительной нежности в отношениях Ивана и Марички, их искренность, которая подобна «зверюшкам» (*jeunes bêtes de la forêt*). Опираясь на языковую норму, французский переводчик находит аналоги **ласкательным формам обращения** оригинала, которые принадлежат другому стилистическому регистру (*любчику – mon chéri, мое солодашко – ma très douce, файна любко – ma douce chéri*). Так, слово *любчик, любка* принадлежат к разговорному стилю, а слово *файний* к диалектам. Французская стилистика предлагает следующие варианты ласковых прозвищ: *mon chou, ma biche, mon petit rat* и т.д. Однако, они имели бы скорее пейоративный характер в переводе. В противовес Эмиль Крюба предлагает **нейтральные единицы** *mon chéri, ma douce chéri*, а так же дословный перевод *ma très douce* для обозначения *солодашко*, что, по нашему мнению, соответствует **эстетической функции** оригинала.

Боль и страдание героев, их счастье и страсти, сопровождаются игрой трембиты: «*І втретє затрембітала трембіта про смерть в самотній хаті на високій кичері*» [3, 422]. «*Трембіти плакали під вікном*» [3, 462]. «*Під вікнами сумно ридали трембіти*» [3, 465]. / «*Les trembitas pleuraient sous la fenêtre*» [8, 86]. «*Sous les fenêtres, les trembitas sanglotaient tristement*» [8, 91]. Таким образом, воспроизведение **метафор** является важной составляющей в понимании **трембиты** как символа в украинской традиции, поскольку с помощью метафор трембита становится явным участником событий повести и выразителем гуцульского духа. Переводчик знакомит читателя с

украинским инструментом с помощью транскрипции слова «*трембіта*» добавляя к ней описание (**комбинированная реноминация**): «Autant qu'il s'en souvenait, la trembita (Trompette houtsole en bois de trois mètres de long environ) s'était déjà fait entendre deux fois près de la maison...». От названия инструмента сформирован глагол «*трембітати*», что не имеет эквивалентов во французском языке, следовательно, переводчик Э.Крюба объясняет значение слова по контексту: «*Et pour la troisième fois, on entendit sonner la trembita pour annoncer la mort dans la chaumière solitaire sur la haute montagne chauve*» [8, 22]. Поскольку глагол «*трембітати*», как производный от «*трембіти*», имеет двойное значение – «играть на трембите», «оповещать» – в переводе выражен глаголами – *entendre sonner* и *annoncer*.

С целью погрузить французского читателя в атмосферу красоты и таинства, печали и тревоги, радости и любви, переводчик филигранно воспроизводит живописный пейзаж Карпат, сохраняя палитру цветов стиля автора во французском переводе: «*З-за галузки смереки виглядали зажурені гори, напоені сумом тіней од хмар, що все стирали біду усмішку царинок*» [3, 418]. / «*De derrière un branche d'épicéa, pouvait apercevoir les monts attristés, enivés du chagrin répandu par les ombres des nuages, qui effaçaient sans arrêt le sourire pâle des parcs*» [8, 16]; «*Ніжно дзвеніла над ним хвоя смерек, змішавшись з шумом ріки, сонце наляло златом глибоку долину, зазеленило трави, десь курився синій димок од ватри, з-за Ігриця оксамитовим гулом котився грім*» [3, 419]. / «*Au-dessus de lui, les aiguilles de pins faisaient entendre un doux tintement qui se mêlait au bruit de la rivière, le soleil avait rempli d'or la profonde vallée, verdi les herbes, la fumée bleue d'un feu de bois montait quelque part, et le tonnerre avec grondement vélotutéde l'autre côté de l'Ihrets*» [8, 17].

В заключении, мы можем констатировать, что для поэтизации в повести «*Тени забытых предков*» служат лексические единицы, которые содержат традиционный культурный фон украинской истории и литературы, историческая семантика которых реализуется в художественном произведении М.Коцюбинского (душа, трембита, Карпаты и т.д.). Образы раскрываются через использование тропов, таких как: метафора, оксиморон, сравнение, эвфемизм, аллитерация. Стиль повести сочетает в себе разные стилевые регистры. То есть автор создает образы настоящих персонажей с помощью диалогов с использованием разговорной речи и гуцульских диалектизмов, которые поют трогательные песни. В тоже время, писатель поэтизирует повседневные реалии, значимые для украинской традиции символы, красоту Карпат, в которых проявляется украинская поэтика.

Таким образом, переводчик Эмиль Крюба стремится тонко перевести каждую деталь повести: природу Карпат, фольклорные мотивы, характеры персонажей, психологию героев, реалии-символы, неологизмы автора, сохраняя во французском переводе разнообразие экспрессивных средств и местного колорита. Всё это вносит неоспоримый вклад в сохранение украинских культурных богатств в мировой сокровищнице, приводя к литературному, языковому и эстетическому взаимообогащению культур.

Список литературы:

1. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г., Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. – М.: Русский язык, 1987. – 213 с.
2. Воробьев В.В. Лингвокультурология. – М.: Издательство Российского универси-

тега дружбы народов, 2006. – 330 с.

3. Коцюбинський М.М. Вибрані твори. Повісті та оповідання. – К.: Дніпро, 1977. – 499с.
4. Коцюбинський М.М. Тіні забутих предків: повість, оповідання. – Х.: Фоліо, 2013. – 156 с.
5. Кузнецов Ю.Б. Орлик П.І. Слідами феї Моргани: Вивчення творчості М.М.Коцюбинського у школі: Посібник для вчителя. К.: Рад. шк., 1990. – 208 с.
6. Лотман Ю. М. О двух моделях коммуникации в системе культуры // Semeiotike. – Тарту, 1971. – № 6. – С. 228.
7. Теория метафоры: Сборник: Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / [Э. Кассирер, Х. Ортеги-и-Гассет, А. Ричардс, Дж. Серль др.]; Вступ. ст. и сост. Н. Д. Арутюновой; Общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. — М.: Прогресс, 1990. – 512 с.
8. Kotsioubynsky. Nouvelles/ Traduit par E.Kruba. – К.: Dnipro, 1971. – 207 p.

ПРИЙОМ ЦІЛІСНОГО ПЕРЕТВОРЕННЯ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ДИНАМІЧНОЇ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ПРИ ВІДТВОРЕННІ ІРОНІЇ З ІСПАНСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

В статті розглянуто прийом цілісного перетворення як один із поширених засобів відтворення іронії в іспансько-українському художньому перекладі та досягненні динамічної еквівалентності.

Ключові слова: цілісне перетворення, іронія, динамічна еквівалентність.

Key words: complex transformation, irony, dynamic equivalence.

В художньому тексті іронія виступає засобом вираження суб'єктивно-оціночної модальності, яка передає авторську оцінку та його ставлення. Засоби вираження іронії надзвичайно різноманітні і охоплюють різні рівні мови. Аналіз особливостей функціонування цих засобів в певному контексті дозволяють виявити іронічну модальність в художньому тексті та розкрити іронічний задум автора. Коли іронія не обмежується поодиноким використанням в діалозі чи авторському коментарі, а міцно вплетена в структуру художнього твору, тобто належить до домінант твору, вона є одним із елементів, що формують ідіюстиль автора, відтворення якого складає основне завдання перекладача. Під **ідіюстилем** ми розуміємо індивідуальний стиль автора, який включає не лише формальні та стилістичні особливості його мови, але й ключові поняття та систему художніх образів, що зустрічаються в авторському тексті [7].

В романах, які ми проаналізували **іронія є художнім принципом** вираження авторської позиції, вона, як текстова домінанта, складає ідеологічну та образно-композиційну основу тексту. Так, в романах К.Р. Сафона головний герой та його друзі **наділені іронічним баченням світу**, що відображається в мові головного героя – оповідача, їхніх діалогох між собою та з іншими персонажами; деяким персонажам (наприклад: сторож кладовища книжок – Ісаак Монфорт, який фігурує в обох романах) властива особливо гостра **іронічна та саркастична манера вираження**. В романі «Вулик» **об'єктом «гіркої іронії» К.Х.Села стає суспільство, тобто персонажі роману**, як його типові представники. Автор іронізує над логікою їхнього мислення, діями, звичками, моральними засадами та розумовими здібностями, що виражається в **авторських коментарях та описах персонажів**. Таким чином, в обох романах йдеться про так звану **концептуальну іронію**, яка служить передачі авторського світобачення, його оцінки щодо зображуваного. З точки зору перекладача така іронія першотвору повинна бути відтворена в перекладі.

Проблема відтворення іронії полягає у необхідності передачі не лише іронічного ефекту, а й засобу його вираження. Як ми вже зазначали, іронія може виражатися багатьма засобами, а також спиратися на інші тропи, які не лише служать передачі іронії, але й відображають авторську ієрархію образів та концептуальну організацію тексту, і таким чином також належать до елементів ідіюстилю автора.

Як показав наш матеріал, першочерговим для перекладача все ж таки є передача іронії, навіть якщо це веде до зміни засобів її вираження в перекладі. Тобто інколи перекладач може нехтувати такими показовими з точки зору авторської манери письма елементами як фразеологізми, метафори, каламбури та інше, якщо вони є засобом вираження іронії, відтворюючи їх іншими прийомами задля досягнення іронічного ефекту в перекладі. Таким чином при відтворенні іронії перекладач прагне досягти не формальної, а **динамічної еквівалентності**, тобто забезпечити рівноцінну реакцію читача перекладу до реакції читача оригіналу.

Як показав аналіз практичного матеріалу, прийом цілісного перетворення є одним із поширених прийомів відтворення іронії. Цілісне перетворення полягає у комплексному перетворенні (адаптації) змісту та форми оригіналу, що визначається комунікативною метою. В цьому разі комунікативна мета визначається потребою передати іронію. Головна умова перетворення полягає у збереженні спільного смислу між оригіналом та перекладом, що може спиратися на синонімію чи подібність. Цей прийом передбачає створення функціонального еквіваленту, який би відтворював у читача перекладу реакцію подібну до реакції читача оригіналу. В такому разі оригінал та переклад зв'язані насамперед **динамічною еквівалентністю**. В більшості випадків застосування цілісного перетворення не передбачає формальної еквівалентності, оскільки між вихідним та перекладним текстами немає спільних семантичних компонентів. Еквівалентним цілісне перетворення можна вважати лише в межах певного контексту.

До засобів творення та реалізації іронії належать також **форми ввічливості**. Інколи вони не є фокусом іронії, і лише підсилюють її у висловлюванні, а інколи навпаки є основним засобом творення іронії. Останнє, як правило, відбувається коли вживання цих форм не відповідає ситуації: коли у своєму наказі чи запитанні начальник вживає їх по відношенню до підлеглого, інспектор підозрюваному на допиті та інше. Форми ввічливості можуть також підсилювати іронію у висловлюваннях, що містять іронічно піднесену тональність. Такі форми відтворюються шляхом **цілісного перетворення**, що належить до прийомів смислового розвитку. Прийом передбачає переклад не окремих елементів, а передачу змісту всієї фрази. Найчастіше прийомом цілісного перетворення відтворюються стійкі фрази: кліше, формули вітання та прощання, сигнальні знаки, дорожні покажчики, загальноприйняті фрази, що вживаються у певних ситуаціях, форми ввічливості та фразеологізми. За відсутності спільних компонентів та відмінності у внутрішній формі зміст оригіналу передається засобами мови перекладу [8], наприклад:

¿Qué precio tiene este caudal de prodigios, si no es mucho preguntar? – inquirió mi padre [6, 50]. – І яку ж ціну має це джерело чудес, дапуїте? – спитав батько [2].

В цьому прикладі вживання форми ввічливості посилює іронію висловлювання, що забезпечується вживанням метафори *este caudal de prodigios* – *це джерело чудес* по відношенню до перової ручки, що створює пафосний тон. Як бачимо, іспанська форма ввічливості відтворюється за допомогою прийому цілісного перетворення українською формою, звичною для таких ситуацій.

В наступному прикладі іронія виражена саме у підкреслено ввічливій формі, що є недоречним у цій ситуації, оскільки директор звертається до свого підлеглого. Іронія виражена тією самою формою, що і в попередньому прикладі, однак в цьому випадку

перекладач не став застосовувати прийом цілісного перетворення: переклад відбувся за допомогою неозначено-особового речення, як і в оригіналі, з незначними трансформаціями; переклад більш наближений до оригіналу, порівняно з попереднім прикладом, за внутрішньою формою та наявністю спільних семантичних компонентів:

¿I qué describe usted?, si no es mucho preguntar [5, 11]. – *І що ж ви пишете? Якщо мені буде дозволено запитати про це.*

Як макрофігура іронія може спиратися на метафору, яка, в свою чергу, може зазнавати змін при відтворенні в перекладі:

Mientras esperaba me entretuve examinando el emporio familiar de la ingrata heredera Isabella, que en su infinita inocencia había renegado de las mieles del comercio para postrarse a las miserias de la literatura [5, 271]. – Чекаючи, я розважав себе тим, що роздивлявся родинний заклад невдячної спадкоємиці Ізабелли, яка у своїй незбагненній невинності захотіла поміняти розкішне життя в царстві комерції на злиденне животіння літератора [1, 229]. Іронія ґрунтується на недоречному пафосному тоні, адже йдеться про невелику крамничку. *Emporio* означає великий торгівельний заклад, в оригіналі вжито іронічно, в перекладі відтворено як «заклад», що не відтворює в повній мірі обсяг поняття, закладеного в оригіналі. В цьому прикладі основні труднощі викликає відтворення метафори *había renegado de las mieles del comercio*. У фігуральному значенні слово *mieles* (букв. мед) означає щось позитивне як то *блага, радощі т.п.* в перекладі відтворено метафорою *розкішне життя в царстві комерції*, хоча поняття *царство* в оригіналі відсутній. Дослівний переклад метафори *postrarse a las miserias de la literatura* (дослівно: *принижуватися (бідувати) в злиднях літератури*) неприйнятний з точки зору узусу української мови, що зумовило перекладача вдатися до цілісної трансформації метафори, тобто її **перетворення** на – *злиденне животіння літератора*, таким чином в перекладі відбулася **деметафоризація**. **Перекладач зумів зберегти функціональну спрямованість, пафосну тональність та іронію в перекладі.**

Прийом цілісного перетворення може застосовуватися при відтворенні іронії вираженої інтертекстуальними посиланнями, незалежно від того наскільки ця інформація є відомою для носіїв цільової мови. Наприклад:

La novia de don Ricardo Sorbedo era una golfita hambrienta, sentimental y un poco repipia, que se llamaba Maribel Pérez. Cuando don Ricardo Sorbedo se quejaba de lo mal que se estaba poniendo todo, la Maribel procuraba consolarlo con filosofías. – *No te apures – decía la novia –, el alcalde de Cork tardó más de un mes en palmarla* [4, 104]. – Подружкою дона Рікардо Сорбеда була завжди голодна, сентиментальна й балакуча повія на ім'я Марібель Перес. Коли дон Рікардо Сорбеда скаржився на загальний занепад, Марібель намагалася втішити його **філософськими сентенціями**. – *Не турбуйся, – казала вона, – доки бабуся спече книша, у дідуся відлетить душа* [3, 204]. Іронія виникає на суперечності між авторською оцінкою слів персонажа, повії, які він називає *filosofías*, що в перекладі відтворені за допомогою **прийому конкретизації** – *філософські сентенції*, що викликано нормами узусу української мови, оскільки в українській мові іменник *філософія* в множині не вживається. Слова персонажа відтворені за допомогою прийому **цілісного перетворення** – фразеологізмом, що частково передає ідею оригіналу. В оригіналі йдеться про мера ірландського міста Корк Джосефа Максвіні, який був ув'язнений в англійську тюрму за підбурювання до заколоту, де він в знак

протесту голодував 74 дні, від чого і помер. Його смерть привернула увагу світу до ірландської боротьби. Розуміння репліки персонажа вимагає від українського читача обізнаності в темі. Оскільки ця інформація невідома для більшості українських читачів, а іронія, як задум автора, важливіша ніж змістове навантаження цієї репліки, перекладач забезпечив відтворення іронічного ефекту та змісту оригіналу за допомогою фразеологізму, який передає основну ідею слів персонажу.

La sala de aquelarres – explicó don Basilio – Aquí se reúnen los redactores jefe con el director adjunto, que es un servidor, y el director y, como buenos caballeros de la mesa redonda, damos con el santo grial todos los días a las siete de la tarde [5, 383]. – *Це зала шабашів, – пояснив мені дон Басиліо. – Тут щодня о сьомій вечора збираються головний редактор, заступник головного редактора та директор видавництва, як колись збиралися за круглим столом добрі лицарі короля Артура* [1, 323]. Іронія базується на перебільшенні, через порівняння засідання керівництва газети з шабашем. Слід зазначити, що незважаючи на те, що інтертекстуальність, посилання на британський епос, не становила труднощів для перекладача, зазнала змін в перекладі, а саме перекладач вдався до **цілісного перетворення цього фрагменту**, вилучивши елемент пов'язаний з «Золотим Граалем» та додавши постать короля Артура, в результаті *como buenos caballeros de la mesa redonda, damos con el santo grial todos los días a las siete de la tarde* (як лицарі круглого столу, шукаємо святий грааль щодня о сьомій вечора) відтворено як *колись збиралися за круглим столом добрі лицарі короля Артура*, а обставину часу перенесено на початок речення.

Таким чином, цілісне перетворення є поширеним прийомом досягнення насамперед динамічної еквівалентності при відтворенні іронії, а саме забезпечення передачі та реалізації в перекладі іронічного ефекту закладеного в оригіналі. Цей прийом застосовується для відтворення різних засобів вираження іронії (форм ввічливості, клішованих форм, метафори, інтертекстуальних посилань тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Сафон К.Р. Ігри янгола / Пер. з іспанської В. Шовкун. – Харків: Видавництво «Клуб сімейного дозвілля», 2009. – 559 с.;
2. Сафон К.Р. Тінь вітру. – Харків: Книжковий клуб, 2007.
3. Села К.Х. Вулик. – К.: КМ, 2011. – 253 с.;
4. Cela S.J. La colmena. Санкт-Петербург: КАРО, 2008. – 445 с.;
5. Zafón Carlos Ruiz. Juego del angel. – Planeta, 2008. – 672 p.;
6. Zafón Carlos Ruiz. La sombra del viento. – Planeta, 2013. – 575 p.;
7. Океан литературы: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.litoccean.ru/liocs-517-1.html> (дата обращения 1.02.2015);
8. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nsu.ru/xmlui/bitstream/handle/nsu/847/%D0%A4%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%8B%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0_%D0%A3%D0%9A.pdf (дата обращения 1.02.2015).

ОСОБЕННОСТИ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ НА САЙТАХ ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ
(НА ПРИМЕРЕ САЙТОВ baby.ru, deti.mail.ru, babyblog.ru)**Аннотация:**

Статья посвящена изучению особенностей интернет-языка на примере сайтов для родителей, а именно словообразовательной составляющей данной сферы. Проблема общения в глобальной сети является слабоизученной и во многом определяет актуальность данной работы. Автор рассматривает некоторые общие языковые особенности в Интернете, опираясь на работу по языковым аспектам виртуальной коммуникации Л.В.Самойленко, тезисы статьи «Интернет и личность» Ю.Д.Бабаевой и др. Главная задача этой статьи – на практике показать, что в социальной сети существует своя атмосфера общения людей, говорящих на «одном языке», языке современных родителей. Словообразовательные приемы помогают упростить общение друг с другом, сближает собеседников, делит их на «своих» и «чужих». Благодаря этому новому способу передавать и получать эмоции, в социальной сети формируется виртуальная языковой личности.

В настоящее время Интернет является неотъемлемой частью жизни каждого современного человека. Глобальная сеть становится для нас не только наиболее полным и оперативным источником информации о мире, но и важным средством коммуникации, предоставляющим пользователям широкие возможности для общения друг с другом.

Этот процесс осуществляется в условиях массовой коммуникации и, следовательно, имеет свои особенности в отличие от традиционного прямого общения в жизни.

«Процесс развития Интернета сопровождается формированием некоторых норм, предписаний и требований, связанных с определенной организационной и социальной структурой интернет-пространства, посредством которых контролируется и регулируется деятельность людей в процессе интеракции» [5].

Актуальность данной работы обусловлена слабой изученностью интернет-коммуникации, низким уровнем разработанности данной темы, хотя всемирная сеть стала уже частью нашей жизни, стала средством общения. Особенности ее влияния на пользователей практически не изучаются, но уже можно выделить несколько аспектов, которые интересуют ученых в системе взаимодействия «человек – Интернет». К ним относятся проблемы, связанные с соотношением «реальной» и «виртуальной» личности, интернет-зависимости, особенности интернет-коммуникации и др. [3, 4]

В данной статье мы рассмотрим некоторые особенности текстов сайтов для родителей, в частности их словообразовательные особенности.

Среди видов общения в сети ученые [3, 6] выделяют следующие:

1. Общение в режиме реального времени (так называемый *чат*): языковой блог, интернет-коммуникация с одним собеседником (выбирается определенный канал для такой коммуникации) или с большим количеством людей одновременно.

2. Общение, при котором сообщения к адресату приходят с отсрочкой: с одним собеседником (*электронная почта*) или со многими людьми – участниками телеконференции (*нюсгруппы*).

Интернет-коммуникация в отличие от языковой коммуникации (где акцентирование части высказывания, эмоциональной окраски, тембра голоса, его силы, дикции, жестов и мимики обеспечивает 55 % результата) был бы довольно беден в плане самовыражения, если бы не «смайлики» (от англ. smile – улыбка). Однако это все-таки суррогат эмоциональных реакций.

Кроме того, в Интернете часто используются капс (от англ. Caps Lock – блокировка верхнего регистра клавиатуры; т.е. написание ЗАГЛАВНЫМИ БУКВАМИ), большое количество восклицательных или вопросительных знаков. Все это восполняет отсутствие в чатах цвета, звука, движения. Однако относительно недавно появилась такая тенденция общения, чаще это ответы в комментариях, как гифки (от англ. GIF (англ. Graphics Interchange Format — «формат для обмена изображениями»). Это не только картинки, фото, но и анимированные изображения со звуком, что дает возможность пользователю высказаться фразой из кинофильма, видеожестами и т.д.

Если мы распределим вышеназванные виды общения по степени интерактивности, то получим следующее:

- 1) Высокая степень интерактивности (*чат: ICQ, WhatsApp и др.*);
- 2) Средняя степень интерактивности (*форумы, конференции и блоги: фейсбук, одноклассники.ги, вконтакте.com и др.*);
- 3) Низкая степень интерактивности (*электронная почта*).

Объект, который мы рассматриваем – сайты для родителей. Это в большинстве своем форумы. Именно такой формат общения выбирают большинство родителей – пользователей Интернета.

Рассмотрев основные языковые средства данной аудитории на примере сайтов для родителей, мы решили подробнее разобрать словообразовательную часть.

Данный уровень языка среди пользователей проявляется посредством использования приставок, суффиксов, сокращений, применения определенных словообразовательных моделей.

Главное словообразовательное средство в текстах рассматриваемых сайтов – суффиксы. Они несут важную оценочную нагрузку и помогают предать эмоции и отношения субъектов интернет-коммуникации. В живой речи пользователей форумов суффиксы, сохраняя оценочную окраску, приобретают новые словообразовательные возможности. Так, уменьшительно-ласкательный суффикс *-ечк-* традиционно используется в русском языке в качестве модификационного форманта, присоединяясь к основе существительного и незначительно меняя значение производного: ср. *словечко, сердечко*. В языке пользователей сайтов для родителей часто встречаются новые, нетипичные случаи употребления подобных суффиксов. Например, в словах *пихулечки* (от *пихаться* «процесс движения плода в матке»), *порустишечки* (дети детского сада возраста), *хочушечки* (женщины, находящиеся на стадии планирования детей), *инсеминашки* (дети, рожденные в результате инсеминации) уменьшительно-ласкательные суффиксы присоединяются к глагольным основам, объединяя в значении и информацию об объекте или субъекте процесса, и отношение к называемым явлениям.

Использование именно уменьшительно-ласкательных суффиксов создает особое отношение родителей к процессу беременности, к родившемуся или еще не родившемуся ребенку. Большинство из них связаны с понятием «ребенок» и «мама/будущая мама»: см.: *кесаренок, кесареночек* (ребенок, родившийся с помощью кесарева сечения); *июляшечки, июлята* (дети, родившиеся в июле месяце. Для остальных месяцев по аналогии); *монтессорики* (дети, которые обучаются по методу Марии Монтессори); *сисечник* (ребенок на грудном вскармливании); *экошка* (ребенок, зачатый методом ЭКО); *овуляшка* (женщины в период овуляции); *беременюшечки, беремущики, беременяшка* (беременная женщина).

К особенностям использования приставок на интернет-сайтах можно отнести частое заимствование из английского языка. Такие приставки как *мега-, супер-, гипер-, анти-* и другие часто используются не в прямом своем назначении и смысле, передавая интенсивность, а добавляя новый смысл, оценку и звучание. Например, *супермалыш, мегакрут, мегадеть, мультизадача*. Если говорить о русских приставках, следует отметить приставку *за-* в приставочно-суффиксальном способе типа *загулить, зафрендить*. На сайтах для родителей данный словообразовательный тип особенно активен: *запузычивание, запузыривание* (половой акт с целью забеременеть (дословно «с целью получить пузо»), *заполосатиться, полосатость* (забеременеть (дословно «увидеть две полоски на тесте для определения беременности»)).

Немаловажную роль в создании новых слов на сайтах для родителей играют сокращения слов, сложносокращенные слова, сложные слова.

Сокращение слов довольно частое явление в сети Интернет, оно встречается в каждом втором сообщении на форумах. Пользователь никогда не сообщит «*Мой молодой человек пригласил меня на романтическое свидание*». Вместо этого современная девушка напишет: «*Мой МЧ позвал меня на романтик*». В ответе на вопрос «*Приветик. Как ты?*» не последует ответ «*Плохо. У меня ужасный токсикоз*». Интернет-пользовательница скорее ответит: «*Токс*» и рядом поставит плачущий смайлик. Они друг друга поймут, т.к. такие сокращения, как *ребь, токс, деть* и другие, стали в среде интернет-родителей общеупотребительными.

Особенно хотелось бы выделить аббревиации. Вероятно, из среды медицинского сленга на сайты для родителей перешли некоторые сокращения, а за ними и новые, придуманные пользователями. Если некоторые из этих слов еще не так популярны в данной среде, то аббревиации могут расшифровать практически все молодые мамы. Цель этого приема – упростить общение людей, говорящих на «одном языке», языке современных родителей. Любая группа в социальной сети с общими интересами имеет свою атмосферу общения. В случае с сайтами для родителей языковая составляющая является первостепенной. Будучи не знакомым с особенностями общения на подобных сайтах, случайный читатель вряд ли сможет самостоятельно понять текст сообщений.

Разделим аббревиатуры на три смысловые группы:

1) первую из них назовем «Планирование ребенка»: *БТ* – базальная температура, температура, измеряемая в прямой кишке, по ее колебаниям можно установить дату овуляции или беременность; *ХГЧ* – гормон Хорионический гонадотропин человека, при беременности увеличивается; *ОК* – оральные контрацептивы, (*КОК* – соответственно, комбинированные оральные контрацептивы) и др.

2) вторая группа связана с беременностью, в аббревиатурах этой группы *Б* (беременность) является опорным словом: *заБ* (забеременеть); *ЗБ* (замершая беременность); *ЖК* (женская консультация); *ЛЯ* (левый яичник); *ПЯ* (правый яичник); *ЯК* (яйцеклетка); *СГ* (спермограмма); *ПДР* (предполагаемая дата родов); *РД* (родильный дом) и др.

3) к третьей группе мы отнесли так называемые послеродовые аббревиатуры: *ГВ* (грудное вскармливание); *ИВ* (это вскармливание, соответственно, искусственное); *СВ* (смешанное вскармливание, ребенок находится на грудном вскармливании и получает докорм); *СС* (совместный сон (младенец спит вместе с родителями)).

И, наконец, еще один тип сокращений – сложение слов. Это частое явление в современных СМИ стало распространяться и среди пользователей интернет-родителей: *брюхожитель*, *пузожитель* (еще не родившийся ребенок); *соскосос* (ребенок, который сосет соску); *шилопоп* (активный ребенок); *сурмама* (суррогатная мать); *слингомама*, *слингопапа* (родители, использующие слинг для переноски ребенка).

Сокращение словосочетания до одного слова часто бывает оправдано за счет мобилизации интернет-языка. Однако все чаще появляются сложные слова типа *брюхожитель*, которые сами по себе после расшифровки, т.е. *житель брюха*, не раскрывают полного значения без контекста, не каждый читатель поймет, о чем идет речь.

Интернет предоставляет огромные возможности для рассматриваемой нами аудитории выражать, а также получать необходимые эмоции. Это очень важно для молодых мам и женщин, которые часто становятся замкнутыми на своих переживаниях. В этом особом мире существует свой язык, который играет роль профессионального сленга, его понимают только в узком кругу, родители и те, кто хочет ими стать.

Глобальная сеть дает возможность создания виртуальной языковой личности, способствует ее реализации. То, что определяет в Интернете образ заботливой матери и отца воплощается через словообразовательные единицы в первую очередь: уменьшительно-ласкательные суффиксы, сокращения, аббревиация, сложение и многие другие. Все эти языковые средства делают речь яркой, разнообразной и интересной для читателей.

Литература

1. Аникеева М.С. «Беременные» аббревиатуры или как не «плавать» на форумах, 2009 – Режим доступа: https://deti.mail.ru/pregnancy/slovarik_ber (Дата обращения 13. 10.2014)
2. Бабаева Ю.Д., Войскуновский А.Е., Смылова О.В. Интернет и личность. – Интернет. Общество. Личность. Тезисы докладов Международной конференции. – СПб: Институт «Открытое общество», 1999, с. 304-305.
3. Самойленко Л.В. Языковые аспекты виртуальной коммуникации Internet Relay Chat // Русская словесность в контексте современных интеграционных процессов. – Волгоград, 2005, с. 6-7
4. Сосницкая О. М. «Мамский» язык: от пузожителей до кесарят // Будь здорова, 2010 – Режим доступа: <http://medportal.ru/budzdorova/things/1507> (Дата обращения 2. 09.2014)

5. Ученые записки Российского государственного социального университета. – 2009. – №3 (66). – С.72
6. <http://www.baby.ru>
7. <http://www.babyblog.ru>
8. <https://deti.mail.ru>

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ

Ключові слова: Суспільно-політичний текст, Лексичні особливості, Лексико-граматичні трансформації.

Key words: Socio-political text, Lexical features, Lexico-grammatical transformations.

На теперішньому етапі розвитку людства вже неможливо уявити своє існування без засобів масової інформації. Сучасна людина гостро відчуває потребу бути проінформованою для того, щоб мати уявлення про останні та найважливіші події у світі.

Політична сфера з'явилася з виникненням суспільства й буде в тій чи іншій формі завжди супроводжувати його розвиток. Вивчення політології дає ключ до розуміння політичних інститутів і рухів, а також і самої політики. Політична сфера відіграє важливу роль у житті суспільства та привертає до себе увагу представників різних суспільних наук: економічної теорії, права, соціології, психології, а також лінгвістів, зокрема, лінгвістів-перекладачів. Формування політичної теорії розпочалося. Такі мислителі як Г. Гегель, К. Маркс, М. Вебер і багато інших займались вивченням її особливостей [6; 20; 3].

Сьогодні переклад суспільно-політичних текстів набуває особливого значення, виступаючи як засіб пропаганди та знаряддя політичної боротьби. Обсяг суспільно-політичних текстів, які видаються англійською мовою, постійно збільшується. Вони, як правило, включають виступи державних, партійних і громадських діячів; публікації міжнародних, урядових та громадських організацій; статті, присвячені боротьбі за мир, урегулюванню міжнародних конфліктів, скороченню озброєнь, національно-визвольному руху та економічним відносинам.

В умовах зростаючого потоку інформації, розширення міжнародного культурного та політичного обміну переклад суспільно-політичних текстів і усного мовлення має вирішальне значення для встановлення взаємовигідних і дружніх міжнародних відносин.

Основна маса суспільно-політичних текстів є оціночними й за допомогою цього впливають на читача. Оціночні характеристики та висловлювання з приводу тієї чи іншої події в суспільно-політичному тексті висловлюються експліцитно або імпліцитно. В даному випадку все залежить від бажання та цілей автора або від типу самого суспільно-політичного тексту.

Об'єктом суспільно-політичного перекладу є суспільно-політичні та публіцистичні тексти, для яких характерна пропагандистська або агітаційна установка, а отже, яскраве емоційне забарвлення та насиченість термінологією.

В плані досягнення адекватності цей вид перекладу має риси як художнього, так і спеціального перекладу.

Суспільно-політичні матеріали містять стилістичні та жанрові особливості. Їх можна розділити на три групи:

- документально-ділові матеріали (декларації, конвенції, угоди, договори, резолюції, резюме, конституції, законодавчі акти тощо);
- інформаційно-описові матеріали (інформаційні замітки, довідкові матеріали, історичні описи та огляди тощо);
- публіцистичні матеріали (промови, статті тощо) [8, 90].

Кожна з цих груп містить свою особливу лексику. Так, для документально-ділових матеріалів характерна велика кількість кліше, спеціальної термінології, реалій. Відрізняються, по-перше, логічністю та офіційністю тону викладення. По-друге, вони, як правило, носять регламентаційно – правовий характер, оскільки в них даються певні політико-правові установки. Специфіка цих документів визначає їхню композиційні особливості та структуру, їхній синтаксис.

Газетно-інформаційні матеріали пов'язані з повідомленнями про поточні події, відповідно, вони містять багато термінів, історичних реалій, власних імен тощо.

У публіцистиці часто використовуються емоційно забарвлені елементи, образні вирази, синтаксичні фігури, цитати тощо.

Вищезазначені документи є предметом вивчення експертів, вони часто цитуються у пресі та наукових дослідженнях. Тому, з метою досягнення адекватності перекладу, необхідно враховувати особливості стилів і термінології таких текстів, які характеризуються значною стандартністю та стереотипністю. Зміст газетних текстів складають матеріали інформаційного жанру, адже газети та суспільно-політичні журнали – це засіб отримання інформації, а також інструмент впливу на широку та неоднорідну аудиторію читачів. Газетний стиль полягає у суто інформаційних повідомленнях, тематика яких, зазвичай, охоплює повідомлення про події та явища, що відбуваються в різних галузях суспільного життя, насамперед, в економіці, політиці та культурі.

Газетно-інформаційні матеріали складаються зі значної кількості яскравих, емоційно-забарвлених кліше, епітетів, метафор, неологізмів, жаргонізмів, що роблять інформацію більш цікавою та доступною для читача. Газету зазвичай читають в умовах, коли досить важко зосередитися: в метро, в поїзді, за сніданком, під час перерви тощо. Саме тому, газетна інформація має бути організована таким чином, аби її можна було швидко прочитати та зрозуміти.

Преса інтерпретує дійсні події, перетворюючи їх за допомогою мовленнєвих структур у вербальні факти. М. Кузнець та Ю. Скребньов, автори «Стилістики англійської мови», вважають, що у різних розділах газети – політичних документах, виступах, статтях з питань культурного життя, науки та техніки – відбиваються різні стильові системи мови.

Поряд із публіцистичним стилем у газеті використовуються офіційно-діловий (при публікації документів загального значення) та науковий стилі. В газетах також публікуються художні твори або уривки з них [17, 63].

В. Виноградовим стиль визначається, як загальна свідомість і функціонально обумовлене, внутрішнє поєднання сукупності прийомів використання, відбору та з'єднання засобів мовного спілкування у сфері тієї чи іншої загальнонародної, загальнонаціональної мови, що співвідносяться з іншими такими ж засобами висловлення, які слугують для досягнення інших цілей, виконують інші функції у мовній та загальній практиці даного народу [4, 73].

Суспільно-політичні матеріали дуже різноманітні за стилістичними та жанровими ознаками. Критерій такої класифікації визначається роллю, яку виконують мовні засоби тієї чи іншої категорії – роль термінів, фразеологізмів, характерних для даного жанру й переважаючих у ньому синтаксичних конструкцій, образних та емоційно забарвлених засобів словника, граматики тощо.

Загальноживана лексика представлена у всіх типах літературного, книжково-письмового та мовного матеріалу, адже вона утворює основу, яка уможливорює розуміння тексту. Крім цього, вона утворює фон, на якому в певне відношення один до одного виступають різні елементи словникового складу мови.

Переклад різних видів матеріалу має відбуватися по-різному. При цьому важливо враховувати не тільки кількісну сторону задачі, тобто необхідність досягнення більшої або меншої точності при перекладі текстів. Істотне значення має якісні відмінності між різними видами матеріалу, які вимагають при перекладі особливої уваги до характерних рис кожного з них.

Відмінності у складі мовних стилів двох різних мов створюють практичні труднощі при перекладі. При цьому поряд із завданням практичного подолання окремих труднощів перекладу, обумовлених розбіжностями в особливостях мовних стилів різних мов, постає теоретична задача узагальнення особливостей перекладацької роботи в галузі різних жанрів. До суспільно-політичних текстів відносяться: виступи державних, партійних і громадських діячів; публікації міжнародних, урядових та громадських організацій; статті, присвячені боротьбі за мир, розрядці міжнародної напруженості, скороченню й обмеженню озброєнь, національно-визвольному руху, економічним відносинам тощо.

Суспільно-політичний текст □ це, перш за все, висловлення певної точки зору з даного питання. Він покликаний створити певний умонастрій, спростувати ті чи інші погляди, зміцнити прихильність яким-небудь принципам, зламати упередження. Іншими словами, метою суспільно-політичного тексту є агітаційно-пропагандистський вплив на аудиторію [8, 71]. Як відзначає О.В. Федоров, суспільно-політичний літературі притаманна полемічність та пристрасність тону. Специфіка стилю полягає у злитті елементів наукової мови та різних засобів емоційності та образності [23, 56].

Характерною особливістю суспільно-політичного тексту є те, що він виступає не просто як деяке змістовне ціле, яке не тільки несе інформацію про певні події або проблеми, але також виконує й інші функції.

У творах суспільно-політичної літератури засоби синтаксису відіграють значну роль і характеризуються такими особливостями:

- відсутністю складних речень;
- чіткістю побудови фраз, абзаців;
- паралелізмами та синонімами), які є проявами стислості стилю;
- повторення важливих за змістом слів, словосполучень, речень, які підкреслюють відповідну думку.

Наявність великої кількості слів широкого, абстрактного значення в англійській мові, відмінності у значеннях слів, стислість висловлення можливі в англійській мові завдяки наявності цілої низки граматичних структур і форм, що вимагає введення додаткових слів і речень при перекладі. Однак, деякі відмінності в звичному

вживанні (узусі) вимагають опущення окремих елементів англійського речення при перекладі на українську мову. Цим пояснюється широке використання лексичних трансформацій при перекладі.

Основним завданням перекладача є досягнення еквівалентності перекладу тексту оригіналу. Беззаперечним є той факт, що будь-який переклад ніколи не буде абсолютно ідентичним канонічному тексту оригіналу. Еквівалентність перекладу тексту оригіналу – поняття відносне. Ступінь наближеності до оригіналу залежить від багатьох факторів: майстерності перекладача, особливостей мов і культур, епох створення оригіналу та перекладу, способу перекладу, характеру перекладних текстів тощо.

У теорії та практиці перекладу загальноживаними є такі поняття як еквівалентність, адекватність і тотожність. У широкому сенсі еквівалентність розуміється як щось рівноцінне, рівнозначне чому-небудь; адекватність – як щось цілком рівне, а тотожність – як повний збіг, схожість з чим-небудь. Термін «еквівалентність» є найбільш уживаним, незважаючи на те, що іноді дублюється з поняттями адекватності й тотожності.

Під еквівалентністю у теорії перекладу слід розуміти збереження відносної рівності змістовної, смислової, семантичної, стилістичної і функціонально-комунікативної інформації, що міститься в оригіналі та перекладі. Слід особливо підкреслити, що еквівалентність оригіналу й перекладу – це, насамперед, спільність розуміння інформації, яка міститься в тексті, включаючи й ту, що впливає не тільки на розум, але й на почуття реципієнта та яка не тільки експліцитно виражається в тексті, але й імпліцитно відноситься до підтексту. Еквівалентність перекладу залежить також від ситуації породження тексту оригіналу та його відтворення в мові перекладу. Таке тлумачення еквівалентності відбиває повноту й багаторівневість цього поняття, пов'язаного із семантичними, структурними, функціональними, комунікативними, прагматичними, жанровими характеристиками. Причому всі зазначені в дефініції параметри мають бути збережені у перекладі, але ступінь їхньої реалізації буде різним у залежності від тексту, умов і способу перекладу [12, 54].

Мета перекладу полягає не в адаптуванні тексту під сприйняття певної особистості, а в збереженні змісту, функцій, стильових, стилістичних, комунікативних і художніх цінностей оригіналу. І якщо ця мета буде досягнута, то й сприйняття перекладу буде збігатися зі сприйняттям оригіналу в мовному середовищі оригіналу. Перебільшення ролі комунікативно-функціонального фактора в перекладі призводить до розмивання внутрішнього змісту, інформативної сутності самого тексту оригіналу та перекладу. В такому випадку визначальним стає не сам текст, а його комунікативна функція та умови реалізації.

Комунікативно-функціональна еквівалентність є одним з важливих, але не основних компонентів поняття перекладацької еквівалентності.

Слід підкреслити, що головне в будь-якому перекладі – це передача змістової інформації тексту. Всі інші її види та характеристики – функціональні, стилістичні (емоційні), стильові, соціокультурні тощо – не можуть бути передані без відтворення змістової інформації.

Відомо, що переклад реалізується у двох формах: усній та письмовій. Рівень еквівалентності усних і письмових перекладних текстів досить різний. Усний переклад поділяється на послідовний (у тому числі абзацного-фразовий) та синхронний. Найбільш складним для досягнення еквівалентності є синхронний переклад.

Саме темпоральний (часовий) фактор впливає, насамперед, на зниження рівня еквівалентності. Синхроніст запізнюється у передачі сенсу в порівнянні з промовою оригіналу, виникає так звана «синфазність», тобто фазовий зсув. З іншого боку, перекладач зобов'язаний закінчити переклад одночасно з оратором. Неминучість фазового зсуву й темпорального (тимчасового) обмежувача зобов'язує перекладача відшукувати можливість для лінійних (горизонтальних) синтаксичних трансформацій, для словесних ущільнень (спресовування, згортання) переданої інформації та скорочення семантичної надмірності, якщо вона є в повідомленні оратора. Під лінійними синтаксичними трансформаціями розуміється, наприклад, вживання слова замість фразеологізму або замість дієслівного звороту, перетворення складнопідрядного речення у складносурядне, зняття займенникових повторів тощо. Все це дозволяє отримати необхідний резерв часу для синхронного перекладу. З метою досягнення цих цілей використовують також прийоми ущільнення інформації, тобто передачі її меншим обсягом лексичних одиниць, і скорочення семантичної надмірності, якщо оратор занадто часто вживає вступні слова та вирази. Зазвичай, перекладач-синхроніст економить час і на так званому «імовірнісному прогнозуванні», тобто вмінні передбачати зміст фрази за її початковими лексичними одиницями, ключовими словами, а також завдяки збільшенню темпу власної мови у порівнянні з промовою оратора.

Ще один тип усного перекладу – послідовний, який виконується пофразово або поабзацно й може супроводжуватися стенографічними записами перекладача або позначками ключових понять. Однак, в усіх цих видах усного перекладу зберігається неповнота еквівалентності, подібна до синхронного перекладу.

На відміну від усного, письмовий переклад здійснюється при постійному зверненні до оригіналу. Звіряння перекладу з оригіналом може бути багаторазовим. Якщо перекладач не обмежений у часі, він може користуватися словниками, довідниками, енциклопедіями тощо. У процесі перекладу він творчо розкріпачений. Його обмежує лише зобов'язання перекласти іншомовний текст з найбільшою інформаційною точністю.

У сфері ділового спілкування рівень відносної еквівалентності усного перекладу пов'язаний з параметрами, про які було зазначено вище.

Офіційно-ділові тексти повністю орієнтовані на передачу змісту. Їхня форма в більшості випадків є стереотипною. Звернення, початок тексту, послідовність викладення, кінцівка документів у кожній мові підпорядковуються суворим правилам риторики й характеризуються наявністю великої кількості мовних штампів.

У мові перекладу зберігається композиція оригіналу, але самі мовні штампи можуть відрізнятися за внутрішньою формою, збігаючись за змістом. У європейських мовах висока культура й стандартизація письмового листування. У сучасній українській мові набагато менше усталених риторичних штампів. Тому при перекладі іноді доводиться вдаватися до дослівного викладення. Прийом дослівного перекладу нерідко використовується в дипломатичних документах, де кожне слово має особливе значення. Необережне вживання слова може стати приводом для різних тлумачень і навіть призвести до дипломатичних ускладнень [14, 35].

Відносність еквівалентності зазначених текстів визначається відмінностями у мовних кліше, у риторичних структурах, у можливості появи елементів буквализму

й стилістичної нейтралізації тексту перекладу, а також розбіжністю характеристик нейтрального стилю в різних мовах.

Характер відносної еквівалентності суспільно-інформативних текстів, відтворених в усній формі, відповідає ступеню редукування.

Для газетних та журнальних публікацій характерним є використання значної кількості кліше, стереотипних фраз, газетних штампів, політичних термінів і понять, соціальних реалій тощо. У деяких публікаціях використовуються придумані журналістами поодинокі слова, жаргонні й просторічні слова та вирази.

У цьому випадку перекладач прагне перш за все передати точний соціально-політичний сенс таких публікацій та їхню суспільну спрямованість. Для цього йому доводиться «коригувати» стиль оригіналу під газетно-журнальний стиль мови перекладу. Дослідники відзначають, що перекладач використовує різні синтаксичні трансформації рема-тематичного характеру, підшукує усталені в мові перекладу відповідності. Все це свідчить про те, що у такому перекладі еквівалентність є відотною, але її рівень наближеності до оригіналу більш високий, ніж при усному перекладі. Відмінності між оригіналом і перекладом виникають за рахунок різниці в стилі газетно-журнальних публікацій і пояснювальних експлікацій в перекладі. У цих випадках навіть невеликий обсяг перекладу та оригіналу може помітно відрізнятися – переклад часто виявляється багатослівнішим за текст оригіналу.

Отже, незважаючи на прагнення перекладача якомога повніше відтворити змістовну, емоційно-експресивну та естетичну цінність оригіналу, а також досягти рівновеликого з оригіналом впливу на читача, йому, перекладачеві, можна розраховувати лише на відносну еквівалентність перекладу тексту оригіналу. Еквівалентність впливу оригіналу та перекладу на читача будуть відносними.

Розуміючи усі нюанси перекладу, перекладач постає перед завданням досягнення адекватного, зрозумілого перекладу. Адекватний, або як його ще називають, еквівалентний переклад – це такий переклад, який здійснюється на необхідному й достатньому рівні для передачі незмінного плану змісту при дотриманні відповідного плану висловлення, тобто норм мови перекладу. За визначенням О. Федоров адекватність – це «вичерпна передача змісту оригіналу та повна функціонально-стилістична відповідність йому» [23, 79]. Основне завдання перекладача для досягнення адекватності – вміло використовувати перекладацькі трансформації, для щоб текст перекладу максимально точно передавав усю інформацію, закладену в тексті оригіналу, за дотримання відповідних норм мови оригіналу. Знання словникових відповідників є необхідною, але недостатньою умовою адекватного перекладу лексичних одиниць. Крім цього, важливим є вміння підібрати контекстуальні відповідники, що не завжди фіксуються у перекладних словниках.

Я. Рецкер тлумачить трансформації як прийоми логічного мислення, за допомогою якого розкривається значення іншомовного слова та обирається потрібний еквівалент [21, 167].

Існують різні точки зору з приводу поділу трансформацій на види, але більшість авторів сходяться в одному: що основні види трансформацій – це граматичні та лексичні. Лексичні трансформації використовуються головним чином через те, що об'єм значень лексичних одиниць мови оригіналу та мови перекладу не співпадає.

Лексичні трансформації описують формальні та змістовні відносини між словами і словосполученнями в оригіналі й перекладі.

Немає таких двох мов, чиї смислові одиниці – морфеми, слова та стійкі словосполучення – повністю співпадали б у всьому об'ємі своїх значень.

Говорячи про значення тих чи інших слів у тексті мови оригіналу й про передачу їх певними словами мови перекладу, не можна не звертати увагу на контекст, в якому вони знаходяться в оригіналі або мають знаходитися в перекладі. Саме контекст – вужчий (тобто одне речення, у якому знайдуть своє місце слова, що відображають ті чи інші слова оригіналу), та контекст ширший (тобто найближчі сусідні речення, цілий абзац, розділ і т.д.) – відіграє вирішальну роль при передачі значення іншомовних слів, тобто при виборі потрібних слів рідної мови, з яких складеться фраза.

Необхідно пам'ятати, що словарний склад мови – це не просто сукупність слів, а система, що допускає нескінченно різноманітні, але не будь-які поєднання слів в будь-якому контексті: окремі елементи словника пов'язані один з одним певними смисловими й стилістичними відносинами. Це досить часто проявляється під час перекладу й не дозволяє використовувати найближчу словарну відповідність мови перекладу до слова мови оригіналу.

У своїй роботі «Курс перекладу» Л. Латишев визначає лексичні трансформації як «відхилення від словникових відповідностей» [18, 67]. У лексичних системах англійської та української мов спостерігаються розбіжності, які проявляються в типі змістової структури слова. Будь-яке слово, тобто лексична одиниця – це частина лексичної системи мови. Цим пояснюється своєрідність семантичної структури слів у різних мовах. Тому сутність лексичних трансформацій полягає в «заміні окремих лексичних одиниць (слів і сталих словосполучень) іноземної мови лексичними одиницями мови перекладу, які не є словниковими еквівалентами й мають інше значення у мові оригіналу» [2, 155].

Немає абсолютно однакових слів у мовах оригіналу та перекладу. Це обумовлюється різним функціонуванням слова в мові, відмінністю у вживанні, різною сполучуваністю, але навіть основне значення англійського слова може бути ширше відповідного українського слова, при цьому, як правило, не виключаються й зворотні випадки.

До слів, що мають різний обсяг значення в англійській та українській мовах відноситься група слів, до якої входить величезна кількість найрізноманітніших слів: інтернаціональні слова, деякі дієслова сприйняття, відчуття й розумової діяльності, а також так звані адвербіальні дієслова.

Інша причина, що викликає необхідність в лексичних трансформаціях, є відмінність у сполучуваності. Слова знаходяться у визначених для даної мови зв'язках. Важливо відзначити, що сполучуваність слів має місце у випадку сумісності понять, що вони позначають. Ця сумісність відрізняється у різних мовах, і тому те, що можливо в одній мові, є неприйнятним в іншій [13, 168].

У кожній мові є свої типові норми сполучуваності. Кожна мова може породжувати нескінченну кількість нових словосполучень, що не порушують її норм та є зрозумілими для людей, які говорять нею. У кожній мові існує низка звичайних, сталих традиційних словосполучень, які не співпадають з відповідним колом словосполучень в іншій мові.

Чим ширше семантичний обсяг слова, тим ширше його сполучуваність, тому завдяки цьому воно може вступати у найрізноманітніші зв'язки. Це, в свою чергу,

допускає широкі можливості його передачі в перекладі, різні варіанти перекладу. Під час передачі значення слова в перекладі зазвичай доводиться вибирати між декількома можливостями перекладу.

За визначенням О. Федоров, існує три найбільш характерних випадки, що призводять до цього:

У мові перекладу немає словникової відповідності тому або іншому слову оригіналу (взагалі або в даному його значенні).

Відповідність є неповною, тобто лише частково покриває значення слова мови оригіналу.

Різним значенням багатозначного слова оригіналу відповідають різні слова в мові перекладу [23, 149].

Залежно від характеру одиниць мови оригіналу перекладацькі трансформації поділяються на лексичні та граматичні. Крім цього, існують також комплексні лексико-граматичні трансформації, де перетворення або торкаються одночасно лексичні та граматичні одиниці оригіналу, або є міжрівневими, тобто здійснюють перехід від лексичних одиниць до граматичних і навпаки.

Завдання перекладача для досягнення адекватності – вміло використовувати перекладацькі трансформації для того, щоб текст перекладу максимально точно передавав усю інформацію, закладену в тексті оригіналу, за дотримання відповідних норм мови оригіналу. Знання словникових відповідників є необхідною, але недостатньою умовою адекватного перекладу лексичних одиниць. Крім цього, важливим є вміння підібрати контекстуальні відповідники, що не завжди фіксуються у перекладних словниках.

Розглянемо приклади перекладу з використанням конкретизації.

«According to the Mass Communication and Society study, the ability to express political views online plays an important role for social media in campaigns». («Morning Star», 2014).

«Згідно з дослідженням видавництва Масові комунікації та суспільство, можливість висловлювати власну політичну думку та бачення у соціальних ЗМІ відіграє важливу роль у функціонуванні виборчих кампаній».

У даному випадку конкретизуємо вираз *to express political views* – висловлювати власну політичну думку та бачення для надання читачу розуміння певних можливостей та переваг, висловлюючи своє бачення читач збільшує прогресивність роботи виборчої кампанії.

Генералізація – лексична трансформація, протилежна конкретизації, внаслідок якої слово із вужчим значенням замінюється у перекладі на слово із ширшим значенням.

Наприклад:

«The focus of these sources is on predictions for social media use in future campaigns, and suggestions about the best ways to use social media in the future». («Morning Star», 2014).

«Центром уваги є прогнозування функціонування соціальних ЗМІ, пропозиції та поради, якнайкраще використовувати їх в майбутній діяльності політично виборчих кампаній».

Дослідивши зміст всього тексту, в цьому реченні доцільним є розширити значення та переклад слова *suggestions- пропозиції та поради*, розуміючи, що

покращення функціонування будь-якого політичного закладу чи кампаніє завжди потребує порад та пропозицій зі сторони користувача, відвідувача, читача тощо.

«According to the article, often a candidate will comment on a news story on Facebook or Twitter, offering the researcher a chance to pick up a candid opinion and exploit it if it runs counter to the candidate's public statements or is outside the mainstream of acceptable political thought». («Independent», 2014).

«Згідно зі статтею, кандидат коментує новини на Фейсбці чи у Твіттері і тим самим надає можливість дослідникам опозиціонерам використати його думку у власних цілях, якщо воно є суперечним публічними заявами кандидата чи знаходиться поза межами основної політичної думки».

Використовуючи у цьому прикладі генералізацію ми звертаємо увагу читача на суть повідомлення та формуємо речення таким чином, залишаючи непотрібну інформацію оригінали, так що текст перекладу є коротшим, але адекватнішим і повним.

«According to the study – The social media formats that present a wide variety of information simultaneously may distract users' attention and impair their capacity to extract politically efficacious information and see out additional political information». («The Times», 2014).

«За даними дослідження – широкий спектр інформації у різних форматах соціальних ЗМІ одночасно може відволікати користувачів від суті та погіршити зможу сприймати ефективну політичну інформацію та отримувати додаткову інформацію».

Проаналізувавши це речення при перекладі відкинули надлишкові слова, щоб читач не відволікався на слова, які не несуть важливого інформаційного повідомлення.

Нерідко лексичні трансформації вимагають внесення додаткових слів. Введення додаткових слів обумовлюється низкою причин: розходженнями в структурі речення й тим, що більш стислі англійські речення вимагають в українській мові більш розгорнутого висловлення думки. Відсутність відповідного слова чи відповідного лексико-семантичного варіанта слова теж є причиною введення додаткових слів при перекладі [1, с.100].

Додавання – граматична або лексична трансформація, внаслідок якої в перекладі збільшується кількість слів, словоформ або членів речення з метою правильної передачі змісту оригіналу. Додавання в процесі перекладу можуть бути викликані й іншими причинами. Однією з них є синтаксична перебудова структури пропозиції при перекладі, в ході якої іноді потрібно ввести в речення ті чи інші елементи для передачі «комунікативного членування пропозиції».

Наприклад:

«In past campaigns, Facebook users have expressed themselves politically in many ways, such as making online donations, encouraging friends to vote, or posting graphics or status updates expressing political attitudes and opinions». («The Morning Star», 2012).

«Згідно статистичні минулих виборчих кампанії, користувачі Фейсбуку політично проявляли себе різними шляхами, ось наприклад, робили грошові онлайн вклади, під'юджували друзів голосувати, або публікували картинки чи статуси виражаючи тим самим політичну думку та своє відношення».

Для влучного перекладу та передачі інтенції автора оригінали ми додали слово статистика, тому що саме статистичні дані узагальнюють та яскравіше за все демонструють покращення чи погіршення.

«Also, a November 7, 2008 article on the New York Times blog by Claire Cain Miller discussed the importance and effectiveness of Obama's use of social media, supporting the hypothesis that social media had an effect on the 2008 presidential campaign». («The Morning Star», 2008).

«Стаття у газеті Нью-Йорк Таймс від 7 листопада 2008 року, опублікована Клер Кайн Міллер, яка проаналізувала ефективність та важливість використання соціальних ЗМІ Обамою, підтримує гіпотезу, що соціальні ЗМІ певним чином вплинули на роботу президентської виборчої кампанії у 2008 році».

Перекладаючи це речення було важливим звернути уваги читача на те, що використання соціальних ЗМІ Обамою мали на абиякий вплив, а певний, тобто використання цієї трансформації дає можливість перекладачу зацікавити читача за захопити його до продовження читання статті, а у перспективі і знаходження певних матеріалів за цією статтею.

«One Million Strong was created in 2007, before the official campaign, by Farouk Aregbe, and it helped mobilize supporters and organize events.» («The Daily Telegraph», 2007).

«Угрупування «Рішучих виборців» започаткував Фарук Арегбі у 2007 році, перед початком роботи агітаційної кампанії, для мобілізування прихильників до дії».

Прочитавши зміст тексту оригіналу ми знаємо, що мова йде про групи у соціальній мережі Фейсбук, але вважаємо доцільним додати слово *угрупування*, щоб запобігти нерозуміння деяких читачів мови тексту. Більш того, додавши слово *угрупування* речення стало повним та закінченим.

Додавання використовується при перекладі іменників (*intricacies* – складні проблеми та заплутані питання), прикметників (*recurrent* – що періодично повторюється), дієслів (*to solve* – знаходити вирішення), прислівників (*theoretically* – у теоретичному плані), субстантивованих прикметників (*the intracellular* – внутрішньоклітинне середовище), слів інших частин мови та словосполучення (*data rates* – швидкість передачі даних).

При перекладі вилученню найчастіше підлягають слова, що є семантично надлишковими, тобто слова, які виражають значення, що можуть бути виключені з тексту й без їхньої допомоги.

«The treaty was pronounced null and void».

«Договір був оголошений недійсним (чи «анульований»)».

«But Dusty Trice, a Democratic campaign consultant, believes that having staffers put up messages will soon be a thing of the past as candidates become more comfortable with technology». («The Times», 2008).

«Дасті Тріст, консультант Демократичної виборчої кампанії, вважає, що власний штат працівників скоро залишиться в минулому, кандидати почувають себе все більш впевненіше у використанні технологій».

Використовуючи прийом вилучення отримуємо лише необхідну за сенсом інформацію. Перекладаючи речення цілком наголошуємо причину, через що штат працівників залишиться у минулому у останній часті речення, йде мова йде про кандидатів, які вже достатньо професійно користуються технологіями.

«...the conflict of nations yielded to the conflict of ideologies, first among communism, fascism-Nazism and liberal democracy».

«Сторонами такого конфлікту був комунізм, нацизм та ліберальна демократія».

У цьому випадку словосполучення *fascism-Nazism* перекладено одним словом «нацизм», тому ще ці слова є синонімами, в українській мові достатньо лише одного слова, щоб передати сенс речення.

«But candidates still have to be cautious of their Facebook posts. Darren Eustance, president of the North Carolina-based Republican consulting firm Malleaus Political Strategies, said in the Campaign and Elections article that one of his clients who was running for chair of the Young Republican National Federation was strongly criticized for a comment she made on a comment from someone else». (“The Morning Star”, 2010).

«Проте, як і раніше кандидатам треба бути обачними зі своїми повідомленнями. Президент Республіканської консалтингової фірми Malleaus з політичних стратегій, розташованої у Північній Кароліні, Даррен Юстенс у статті *Виборчі кампанії та вибори розповів, що один з його клієнтів, яка подала свою кандидатуру на посаду у Новій республіканській національній федерації (Young Republican National Federation) була розкритикована за свій коментар, який був залишений під чийось записом».*

Перекладаючи це речення розуміємо, що в українській мові слово *критикувати* має негативне значення, тому немає необхідності підкреслювати ступень критики, головна ідея речення підкреслити через що саме була викликана критика.

При перекладі текстів, які містять терміни, перекладач стикається з певними проблемами. Такі проблеми є загальними та специфічними щодо перекладу саме термінів. Переклад тексту оригіналу на мову перекладу є процесом досить складним, який передбачає трансформацію тексту оригіналу в текст перекладу, що є можливим при умові бездоганного володіння перекладачем як мовою оригіналу, так і мовою перекладу [25, 113].

Одним з найефективніших засобів передачі іншомовної термінології мовою перекладу є структурно-смысловий аналіз. Адже він допомагає подолати труднощі, пов'язані з визначенням значення невідомих іншомовних термінів. Структурно-смысловий аналіз являє собою розкриття значення іноземного терміну шляхом аналізу його морфологічної і синтаксичної структури, а також його смислового змісту, тобто буквального значення, у поєднанні з аналізом відповідного наукового поняття.

Перед тим, як проводити структурно-смысловий аналіз, завжди слід перевірити, чи є у термінологічних словниках схожі терміни. Іноді таким чином можна з'ясувати значення терміну, що аналізується. Якщо такий прийом пошуку аналогій не дасть результатів, тобто якщо значення, наявні у словнику не будуть збігатися з конкретним контекстом, доведеться звернутися до структурно-смыслового аналізу.

Методика структурно-смыслового аналізу при перекладі іншомовної термінології полягає в наступному. Перш за все, виходячи з контексту, слід визначити, до якої категорії та галузі знань відноситься поняття, виражене невідомим терміном. Як правило, контекст дає можливість з'ясувати, чи позначає даний термін предмет, його властивості, явище, процеси тощо. Контекст розкриває зв'язки між предметом чи явищем, процесом чи дією, що виражаються невідомим терміном. Усе це у більшості випадків дозволяє підвести дане поняття під родові і допомагає визначити характерні риси даного предмету чи явища [7, 186].

Такі висновки допоможуть значно звузити сферу пошуку, після чого можна перейти до іншого етапу аналізу, який полягає у розчленуванні невідомого англomовного терміну на найменші частини, тобто морфемі, що несуть смислове та граматичне значення.

Після цього слід установити значення цих частин, їхні граматичні функції, а також взаємозв'язок між ними. Наступним етапом буде встановлення можливих значень терміну, що аналізується. Далі слід відкинути абсолютно не релевантні значення невідомого терміну та вибрати одне, що в даному контексті здається найбільш вірним, ще раз перевіривши обґрунтованість зробленої перекладу, як з мовної, так і технічної точки зору.

З точки зору практики перекладу доцільно розрізняти випадки, коли варіантні відповідники слова подано в словнику та коли вони в словниках відсутні частково або повністю. У першому випадку перекладач вирішує завдання вибору одного адекватного в даному контексті варіантного відповідника слова оригінала з кількох, поданих у словнику. Для цього перекладач повинен точно визначити, в якому значенні вжито дане слово, після чого підібрати належний варіантний відповідник з тих, що наведені в словнику.

Для текстів суспільно-політичної спрямованості характерною рисою є наявність спеціальної термінології, причому деякі з термінів – складні. Це ж вимагає від перекладача однозначності та чіткості під час перекладу. Перекладач має бути дуже обережним, тому що існує ціла низка слів, які не мають еквівалента в українській мові, а отже перекладати їх треба залежно від контексту, іноді описово. Такі тексти містять велику кількість так званих «фальшивих друзів» перекладача та багатозначних англійських слів, що ускладнює переклад.

Перекладачу слід зважати на лексико-граматичні трансформації, тобто на структурні та лексико-семантичні розходження між англійською та українською мовами, які вимагають під час перекладу перебудови синтаксичної структури речення або лексичних змін. Оскільки лексика тісно пов'язана з граматикою, то дуже часто внаслідок трансформацій одночасно відбуваються лексичні та граматичні зміни. Лексичні трансформації вимагають від перекладача почуття міри й досконального знання тексту, що перекладається.

Щодня практично в усіх країнах світу видаються різні газети і журнали, випускають радіо анонси, показують різні програми, які містять інформацію про суспільно політичне життя в країні й за кордоном. Певна частина інформації перекладається на інші мови, реферується і друкується в засобах масової інформації інших країн. Причому в світлі перекладацьких завдань під «текстами ЗМІ» – в самому широкому тлумаченні цього поняття – слід розуміти не тільки газетно-журнальні тексти (тобто твори представників так званої «друкарській преси»), але й різноманітні матеріали: радіо-і телерепортажі, інтерв'ю, різні програми – те, що іноді називають «електронною пресою». В умовах зростаючого потоку інформації, розширення міжнародного культурного та політичного обміну переклад суспільно-політичних текстів і усного мовлення має вирішальне значення для встановлення взаємовигідних і дружніх міжнародних відносин

Суспільно-політичний текст – це, перш за все, висловлення певної точки зору з даного питання. Він покликаний створити певний умонастрій, спростува-

ти ті чи інші погляди, зміцнити прихильність яким-небудь принципам, зламати упередження. Іншими словами, метою суспільно-політичного тексту є агітаційно-пропагандистський вплив на аудиторію.

Саме тому сучасні перекладі намагаються підібрати влучні лексичні еквіваленти, щоб як можна точніше,реалістичніше передати зміст суспільно-політичних текстів.

Під час перекладу суспільно-політичних текстів перекладач має враховувати: мету тексту, характер користувача, мовні якості тексту оригіналу, культурні та індивідуальні можливості мови в культурному аспекті користувача тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И.С. Професійний тренінг перекладача. // вид. «Союз», 2001.– 288 с.
2. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). – М.: Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
3. Вебер М. Избранные произведения. – М., 1990. – 646– 648 с.
4. Виноградов В.В. Проблемы русской стилистики. – М., 1981. – 320 с.
5. Гегель Г.В.Ф. Философия права. – М.: Мысль, 1983. – 524 с.
6. Голинова Ж.А. Перевод с английского на русский: Учеб. пособие. – М.: ООО «Новое знание», 2003. – 286 с.
7. Григорьева О.Н. Язык газеты в аспекте культуры речи // Программы курсов по специализации «Язык СМИ». – М.: Изд-во МГУ, – М., 2000. – 220 с.
8. Казакова Т.А. Практические основы перевода. – М.: Союз, 2001. – 320 с.
9. Карабан В.І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Частина 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 304 с.
10. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. – М.: ЧеРо, Юрайт, 2000. – 136 с.
11. Кузнец М. Д. Стилистика английского языка: пособие для студентов пед. ин-тов; под ред. Н. Н. Амосовой. – Л.: Гос. учеб.-пед.изд-во. М.: Просвещения РСФСР, Ленингр. отд-ние, 1960. – 175 с.
12. Латышев Л.К. Межъязыковые трансформации как средство достижения переводческой эквивалентности // Семантико-синтаксические проблемы теории языка и перевода. – М., 1996. – 90–107с.
13. Маркс К. Капитал: критика полит. экономии. /Предисл. Ф. Энгельса. – М.: Политиздат, 1983 – Т. 2, Кн. 2. Процесс обращения капитала. – 1984. – 650 с.
14. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. – М.: Высшая школа, 2006. – 240 с.
15. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Учеб. пособие. – М.: Высшая школа, 1983. – 303с.
16. Черняховская Л.А. Перевод и смысловая структура. – М.: Международные отношения, 1976. – 261 с.

Королік І. О.

студентка,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ

Козуб Л. С.

кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ключові слова / Keywords: стилістичні засоби / stylistic devices, метафора / metaphor, повтор / repetition, метонімія / metonymy, семантична структура / semantic structure, алюзія / allusion.

У наш час перекладачеві доводиться працювати з різними за стилем перекладачами. Передати експресію при перекладі не так вже й легко, як може здатися на перший погляд. Для цього не достатньо володіти великим словниковим запасом, хоча і це відіграє важливу роль. Важливо вміти розпізнати експресію в перекладному тексті. До засобів вираження експресії відносяться: метафора, метонімія, порівняння, епітети, фразеологізми та ін.

Слід зазначити, що дослідженням стилістичних засобів займалися як вітчизняні, так і зарубіжні мовознавці (І.В. Арнольд, А.П. Коваль, Г.М. Дядюра, В.І. Карабан, Р. Гаскел, Дж. Лакофф, М. Блек, Н. Гудмен та ін.). Стилiстичний аспект мови відповідає не лише за переклад з мови оригіналу на мову перекладу, а й за особливості й майстерність перекладача. Адже від того, як перекладач здатний передати зміст стилістичних одиниць і залежить переклад оригіналу. Хороший перекладач користується способами передачі деяких стилістичних прийомів, використаних в оригіналі для того, щоб надати тексту яскравості і виразності. У перекладача є наступний вибір: або спробувати скопіювати прийом оригіналу, або, якщо це неможливо, створити в перекладі власне стилістичний засіб, що володіє аналогічним емоційним ефектом. Це – принцип стилістичної компенсації, про який К.І. Чуковський говорив, що не потрібно метафору передавати метафорою, порівняння порівнянням, посмішку – усмішкою, сльозу – сльозою і т.д. Для перекладача важлива не стільки форма, скільки функція стилістичного прийому в тексті.

При перекладі найскладніше перекладачеві вдається переклад таких стилістичних фігур мови, як метафора, епітети, порівняння, прислів'їв і тощо. Саме метафора, як одна із найбільш вживаних риторичних фігур, є зазвичай найскладнішим випробовуванням для перекладача. За твердженням І.В. Арнольд, метафора – це «приховане порівняння, яке здійснюється шляхом використання назви одного предмета стосовно іншого, і яке виявляє таким чином певну ознаку другого» [2, 62]. Ме-

тафора вживається в усіх емоційно забарвлених стилях мови. Однак, метафора – це не лише стилістичне поняття, а й соціокультурне. Для її перекладу слід розумітися не тільки у стилістиці двох мов, але й у способі мислення двох культур. На сьогодні немає універсальних порад щодо перекладу стилістичних прийомів та виражальних засобів, зокрема метафорики.

Так, П. Ньюмарк пропонує наступну класифікацію прийомів перекладу метафор, вирізняючи: 1) збереження образу у мові перекладу; 2) заміну образу мови джерела стандартним образом мови перекладу, який не суперечить культурі мови перекладу; 3) відтворення метафори за допомогою образного порівняння зі збереженням образу (але з можливою зміною експресії); 4) переклад метафори (або образного порівняння) за допомогою образного порівняння (або, інколи, метафори) з тлумаченням значення (це сприяє розумінню, але може призвести до втрати експресивності висловлювання); 5) відтворення семантики метафори описово (може застосовуватися, якщо метафора нечітка і її збереження є недоречним, хоча певні аспекти настанови висловлювання можуть втратитися); 6) пропущення метафори, якщо вона є надлишковою (необов'язковою); 7) збереження метафори з конкретизацією значення з метою підсилити образ [1, 87-91].

Збереження оригінальної метафори в художньому творі є обов'язковим. Якщо це неможливо з якихось мовних причин (різна сполучуваність, різна семантична структура і т.п.), перекладачу необхідно звернутися до компенсації або заміни: *The needs of Bogle's customers were supplied by two waitresses and a Voice* [5, 81]. – Їжу відвідувачам Богля подавали дві офіціантки та Голос [4, 51]. У зазначеному прикладі простежується авторська метафора (антономазія).

Ще одним прикладом успішного вживання метафори є рекламний слоган жувальних цукерок Skittles. Тут автор використав слово *rainbow*, яке є не чим іншим, як образом самих цукерок Skittles. Це пояснюється тим, що ці жувальні солодощі є драже і своїми кольорами нагадують веселку. Завдяки використанню цього лексичного стилістичного прийому виникає досить несподіваний ефект, що значно підсилює експресивність та емоційність рекламного слогана.

Щодо такого стилістичного засобу як повтор, то він, як відомо, є більш розповсюдженим стилістичним прийомом в англійській мові, ніж в українській. Навіть в художній прозі повтори доводиться часто компенсувати: *Tildy was dumpy, plain-faced, and too anxious to please to please* [5, 81]. – Тільді була кремезна, некрасива і прагнула всім догодити. Цей приклад показує, що повтор не завжди можна передати дослівно. У цьому випадку втрачається емоційне забарвлення, яке перекладачу бажано компенсувати за допомогою іншого стилістичного прийому.

Метонімія як суто мовна, так і та, що використовується в якості стилістичного прийому, все більше вживається в різноманітних стилях мови, особливо в художній літературі. Передача метонімії також є перекладацькою проблемою, адже при використанні метонімії спостерігаються значні розбіжності в англійській та українській мовах. Існує 3 способи перекладу метонімії:

1. Дослівний переклад. Підбирається еквівалент до слова, якщо такий існує, або зберігається сам образ. Повний збіг змісту необов'язковий.

2. Якщо дослівний переклад неможливий підшукується аналог, або створюється нова одиниця.

3. За відсутності аналога метонімія передається іншими засобами, що вже залежить від перекладача [3]. У зв'язку з цим, при перекладі нерідко потрібно повертатися до основного значення слова, тобто до того, яке викликало метонімічне перенесення значення.

The voice at Bogle's was invisible [5, 81]. – Голос у ресторані Богля був невидимкою;

Then he give me that eye [5, 83]. – Тоді він мені й підбив око.

Ще одним прикладом стилістичної фігури є алюзія, яка містить явну вказівку або виразний натяк на якийсь літературний, історичний, міфологічний чи політичний факт, закріплений в текстовій культурі або в розмовній мові. Такі елементи називаються маркерами, або репрезентантами алюзії, а тексти і факти дійсності, до яких здійснюється відсилання, називаються денотатами алюзії. Алюзію, денотатом якої є «позатекстові» елементи, тобто події та факти дійсного світу, іноді називають ремінісценцією.

Одним з прикладів цього стилістичного засобу є реклама нового кондомініуму «Continuum» на південному узбережжі пляжу Атлантичного океану в Майамі. Сам слоган реклами звучить як «Paradise has an address», що є біблійною алюзією, оскільки Paradise перекладається з англійської мови як «рай». Таким чином, зміст реклами полягає в тому, що тепер у раю є адреса і це кондомініум «Continuum» [6].

Отже, для того, щоб зробити вдалий переклад перекладач повинен вміло користуватися способами передачі стилістичних прийомів, використаних в оригіналі для того, щоб надати тексту більшої яскравості і виразності. При цьому слід пам'ятати про необхідність вибору між прийомом копіювання оригіналу та створенням в перекладі власне стилістичного засобу, який має аналогічний емоційний ефект. Це і є принципом стилістичної компенсації, форми і функції стилістичного прийому, що може бути перспективою подальших досліджень.

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л. С. Бархударов. – М. : Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
2. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с.
3. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навчальний посібник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 464 с.
4. Чередниченко О. І. Про мову і переклад / О. І. Чередниченко. – К. : Либідь, 2007. – 248 с.
5. O'Henry. 100 Selected Stories. – Wordsworth Editions Limited, 1995. – 741 p.
6. Paradise has an address, and that address is the Continuum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://miami.backpage.com/ApartmentsForRent/paradise-has-an-address-and-that-address-is-the-continuum/29739381>

Тарнавська С. М.

студентка,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ

Козуб Л. С.

кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ

СТИЛІСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОРЯДКУ СЛІВ І ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ РЕЧЕНЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ключові слова / Keywords: стилістичне значення / stylistic meaning, норма / norm, порядок слів / word order, інверсія / inversion, адекватний переклад / adequate translation, еквівалент / equivalent.

Мова – це національна ознака, в ній відображається культура і сутність свідомості народу. Поки жива мова, доти живий і сам народ. Переклад – це відтворення оригіналу засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми. Завдання перекладача – цілісно і точно передати засобами іншої мови зміст оригіналу, зберігши його стилістичні та експресивні особливості. При цьому «цілісність» перекладу слід розуміти як єдність форми і змісту на новій мовній основі.

В перекладі важливо не тільки те, чи досягається загальна змістова відповідність оригіналові, а й як досягається ця відповідність, якими засобами мови. Для перекладача важливим є відтворення в перекладі загальної семантики, значення мовних образів першотвору, а також їх стилістична відповідність оригіналові. Перекладацький твір лише тоді є цінним, коли він реалістично передає зміст оригіналу, майстерно відтворює його художньо образні особливості, коли він перекладений досконалою мовою, яка не суперечить літературним нормам [3].

Одним з важливих способів відображення і передачі змісту є порядок слів, тобто їх певне розташування, що виконує різноманітні функції та є важливим показником структури мови. У комунікативному плані порядок слів зумовлений способом подання інформації, подачею тематичних та рематичних елементів речення. Стилiстичне значення порядку слів полягає в тому, що з їх перестановкою створюються додаткові смислові відтінки, посилюється чи послаблюється смислове навантаження членів речення. Саме тому зіставлення порядку слів у різних мовах значною мірою допомагає встановленню своєрідності їхніх структур [2].

Варіативність порядку слів у реченні залежить передусім від аналітичної чи синтетичної будови мови. В аналітичних мовах, таких як англійська, порядок слів суворо регламентований. В англійській мові порядок слів є визначальним, адже в цій мові відсутні відмінкові закінчення. В англійській мові, на відміну від української, та-

кож відсутні особово-родові закінчення дієслів (крім -s для III особи однини дієслів теперішнього часу). Цим можна пояснити таку специфічну ознаку англійської мови, як обов'язкова наявність підмета і присудка, як виразників форми речення. Відсутність одного з компонентів призводить до зміни змісту речення. Наприклад, речення I open the window (every morning) і Open the window не можуть бути еквівалентними. Перше перекладається, як: Я відчиняю вікно, а друге – Відчини вікно [2, 145].

Розглянемо деякі проблеми стилістики тексту, що безпосередньо пов'язані з перекладом. Оскільки англійська й українська мови належать не тільки до різних гілок родини мов, а й до різних структурних типів мов, саме розбіжності в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій і становлять труднощі у перекладі. Зважаючи на це, діяльність перекладача пов'язана з проблемами, які можна назвати власне стилістичними. Для того, щоб зробити текст образним і яскравим, потрібно використовувати різні виражальні засоби, а також вплинути на емоції читача. Цієї мети можна досягнути, вживаючи лексичні образні засоби і стилістичні прийоми, а також шляхом особливого поєднання фраз чи речень. З лінгвістичної точки зору мовленнєві жанри мають багато спільних ознак у різних мовах, тому що в основі їх виділення лежать однакові критерії. Отже, перекладач повинен добре знати особливості жанрів мовлення в українській і англійській мовах, і бути знайомим з принципами передачі цих особливостей під час перекладу.

Для прикладу наведемо англійську приказку «Not room to swing a cat», яку можна перекласти дослівно, наприклад: «Немає місця, щоб розмахувати кішкою». Проте у разі такого перекладу не буде досягнуто потрібної комунікативної мети, яка є в оригіналі. Саме тому еквівалентним перекладом буде відповідна українська приказка, що нестиме ту саму стилістичну (поетичну) функцію, що й в оригіналі «Яблуку ніде впасти». Основне завдання при перекладі прислів'їв і приказок – встановити зв'язок між культурами двох народів. У цьому випадку перекладач повинен володіти фразеологічним багатством мови, якою здійснюється переклад пам'ятаючи про характерні риси певного народу.

З точки зору перекладача було би правильніше говорити не про порядок слів, а про порядок розташування членів речення або смислових груп, оскільки в процесі перекладу важливо визначити найкращий їх порядок з урахуванням існуючої структури речення. Як відомо, в англійській мові порядок слів зазвичай служить граматичним засобом встановлення функції слова в реченні. З огляду на це, англійське речення відрізняється набагато жорсткішим і більш сталішим порядком слів, ніж в українській мові.

Однак, слід пам'ятати, що навіть у найпростіших коротких повідомленнях вибір порядку слів тісно пов'язаний із структурою речення. Для англійської мови характерна централізація структури простого речення, що виражається у побудові речення навколо єдиного організуючого центру – підмета. Така централізованість дає змогу включати в одне просте речення два однаково важливих повідомлення, які в перекладі звичайно розділяються.

Слід, відтак, зазначити, що вирішальне значення для визначення порядку слів всередині абзацу мають стилістичні норми мови, якою здійснюється переклад. Найважливішими міркуваннями при порівняннях порядку слів в англійському та українському реченнях є неможливість монотонної побудови речень в українській

мові, тоді як в англійському абзаці декілька речень підряд можуть мати однакову структуру. Здійснюючи переклад необхідно урізноманювати порядок слів, щоб поряд не було чотирьох речень з підметом – особовим займенником на початку [1, 213].

Необхідно також зауважити ще один конкретний випадок необхідності перестановки при перекладі. В англійській мові у підрядному реченні, що передує головному, підмет часто буває виражений займенником, а в головному – іменником. В українській мові такий порядок логічно неможливий. Якщо при перекладі зберегти для вираження підмета у першому реченні займенник, а в другому – іменник, то складеться враження, що йдеться про дві різні особи [1].

Однак, при перекладі необхідно враховувати, де знаходиться смисловий центр речення та його логічний наголос. Для визначення смислового центру речення використовується так зване «актуальне читання речення», яке зводиться до ідентифікації «даного» в реченні, тобто того, що вже відомо з попереднього речення або обставини висловлення ідеї, та «нового». Тому більш коректно говорити не про порядок слів у реченні, а про послідовність членів речення. В короткому англійському повідомленні, де все є «новим», встановлений чіткий порядок слів: підмет (з попереднім означенням, якщо воно є), присудок, додаток, обставина місця, обставина часу. В українському реченні порядок слів буде зворотнім – від додаткових членів речення до головних, з підметом у кінці: *Bulgarian Communist Party delegation arrived in Moscow yesterday* – *Вчора в Москву прибула делегація Комуністичної партії Болгарії*.

Розглянемо речення, де при перекладі змінюється порядок головних та другорядних членів: *He gave her a stern stare.* – *Він суворо поглянув на неї*. Схема порядку слів в англійському реченні буде такою: підмет – присудок – непрямий додаток – прямий додаток. Схема порядку слів в українському реченні: підмет – обставина – присудок – непрямий додаток. Хоча цей порядок може варіюватися без кардинальних змін у змісті речення. Наприклад, можна поставити присудок на останнє місце або зберегти порядок, еквівалентний до оригіналу, тобто залишити його на другому місці: *він суворо на неї поглянув, він поглянув на неї суворо* [4].

В англійській мові сталий порядок слів виглядає так: підмет, присудок, доповнення і обставина. Зміна звичайного порядку слів у реченні для виділення змістової значущості тих чи інших його членів або для надання фрази особливого стилістичного забарвлення зветься інверсією. Інверсія – як зміна порядку слів у реченнях у сучасних англійській та українській мовах, лише виділяє певні члени речення, акцентує на них увагу, підсилює їх значення. Це більш притаманне художньому та розмовному стилям. У художньому стилі вона використовується як стилістичний засіб, для привертання уваги слухача та посилення впливу на нього. У розмовній мові іншим є сам принцип розміщення слів. Порядок слів в розмовній мові відображає процес формування висловлювання фрази в голові мовця, але при цьому можна виділити загальні закономірності розміщення слів в розмовній мові, також відмінні від закономірностей їх розміщення в письмовій мові. Основна функція порядку слів у реченні – вираження ступеня комунікативної значущості слова. Розташування на початку усього комунікативно значущого призводить до частішої препозиції керованих компонентів речення, що різко відізняє норми порядку слів у художньому та розмовному стилях мови [6, 58].

Необхідно зважати й на те, що вибір того чи іншого порядку слів у кожному реченні залежить від низки факторів та різного ступеня значущості елементів речен-

ня, що пов'язано з розбіжностями мов, тому важливо бути дуже уважним при перекладі таких речень.

Отже, для того, щоб переклад був вдалим перекладач повинен вміло користуватися способами передачі стилістичних прийомів, використаних в оригіналі для того, щоб надати тексту необхідної яскравості і виразності, пам'ятаючи при цьому про вибір між прийомом копіювання оригіналу та створенням в перекладі власне стилістичного засобу, який матиме аналогічний емоційний ефект, що й текст оригіналу. Це і є принципом стилістичної компенсації, форми і функції стилістичного прийому, що може бути перспективою подальших досліджень.

Література

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка / И. В. Арнольд. – М.: Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л. С. Бархударов. – М. : Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
3. Ившин В. Д. Синтаксис современного английского языка / В. Д. Ившин. – Ростов-на-Дону, 2002. – 190 с.
4. Казакова Т. А. Практические основы перевода. Учебное пособие / Т. А. Казакова. – СПб.: Лениздат, Союз, 2000. – 320 с.
5. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с.
6. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навчальний посібник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 464 с.
7. Левицкая Т. Р. Теория и практика перевода с английского языка на русский / Т. Р. Левицкая, А. М. Фитерман. – М., 1963. – 263 с.
8. Федотова Н. О. Трансформація підмета як складова загальних синтаксичних перетворень структури речення в англо-українському перекладі // Вісник Житомирського державного ун-ту ім. І. Франка. – 2006. – Вип. 28. – С. 212-215.

